EBEVEYN KABUL REDDİ VE KİŞİLERARASI DUYGU DÜZENLEME STRATEJİLERİ İLE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Rafet Ömer Karasu
171180109
Orcid: 0000-0003-4093-1873

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Haziran, 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

maltepe üniversitesi	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	23.01.2020
		Revizyon No	01
		Sayfa	1

18/06/2020

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bulguların sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Rafet Ömer Karasu

Hazırlayan: Enstitü Sekreterliği	Onaylayan: Kalite Yönetim Koordinatörlüğü

TEŞEKKÜR

Öncelikle, yüksek lisans eğitimim boyunca bana her zaman yol gösteren, akademik bilgisini en güzel şekilde aktaran ve özellikle tez yazma sürecinde her adımımı ciddiyet ve titizlikle takip edip bana destek olan hocam Dr. Öğretim Üyesi Başak Bahtiyar'a çok teşekkür ederim. Akademik hayattaki titizliğiniz ve işinize olan saygınız bana her zaman örnek olacak.

Savunma jürimde yer almayı kabul ederek değerli fikirleriyle katkı sunan Dr. Öğretim Üyesi Ayşenur Aktaş ve Dr. Öğretim Üyesi Meral Bozdemir'e ayrı ayrı teşekkür ederim.

Araştırmamda katılımcılara ulaşmamda bana destek olan, süpervizyonuyla ve insanlığıyla kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli hocam Dr. Nazmiye Arduç'a çok teşekkür ediyor, muhabbetimizin daim olmasını umuyorum.

Hayatım boyunca bana en güzel değerleri ve erdemleri aşılamaya çalışan, başka sıfatlardan önce ahlaklı bir insan olmam için gayret gösteren ve bana her anlamda destek olan canım annem ve babama duyduğum minnet ve şükran hep daim olacak. Ailemin diğer üyelerinden, beraber paylaşmayı öğrendiğim, birlikte büyüdüğüm, güzel bir çocukluk geçirmemde büyük katkısı olan sevgili kız kardeşime ve neşesiyle, insanlığıyla ve gönül zenginliğiyle bana arkadaş olan *unique* amcama muhabbetleriyle hep yanımda olduklarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Çekirdek ailemden sonra, hayatıma yeni dahil olan anne-babamı ve kardeşlerimi anmadan olmazdı. Benim için öz anne-babadan farkı olmayan, beraber vakit geçirmekten ve çocukları olmaktan son derece memnun olduğum ve hayat arkadaşımı bugünlere getirerek bana emanet eden sevgili anne-babama, farklı yönleriyle hayatıma zenginlik katan, birlikte uzun zamanlar geçireceğimizi umduğum kardeşlerime hayatıma kattıkları için çok teşekkür ediyorum.

Son olarak, varlığından duyduğum memnuniyeti kelimelerle ifade etmekte zorlandığım, koşulsuz sevgisi, tarifsiz sabrı, sonsuz güveni ve sarsılmaz inancıyla bana çok şey öğreten her gün dostuma, hayat yolculuğumda her an kalbimde olacak yol arkadaşıma, kendisiyle sonsuz bir hayat hedeflediğim göz aydınlığıma sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte her düştüğümde kaldırmasaydın, bu tez mümkün olmazdı.

Rafet Ömer Karasu

Haziran, 2020

ÖZ

EBEVEYN KABUL REDDİ VE KİŞİLERARASI DUYGU DÜZENLEME STRATEJİLERİ İLE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Rafet Ömer Karasu
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020

Ebeveyn tutumları ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar, ebeveynden algılanan red tutumlarının bireyin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde çeşitli psikolojik sorunlar yaşamasına neden olduğunu ortaya koymaktadır (Khaleque ve Rohner, 2002). Bu sorunlardan biri olan sosyal kaygı bozukluğunun, bireyin kişilerarası ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Wittchen ve Jacobi, 2005). Diğer yandan, sosyal ilişkilerde duygu düzenlemenin rolü oldukça önemli görülmektedir (Gross, 1998). Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, araştırmaya İstanbul ilinde lisans eğitimi alan 18-25 yaş aralığında (*Ort.* = 21.36, *SS* = 2.14) 334 kadın ve 182 erkek gönüllü katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmada veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ), Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (KDDÖ), Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ), Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EKÖ) ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (RDÖ) kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre, ebeveynden algılanan reddedici tutumların, genç yetişkin bireylerde sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme ve sosyal model alma stratejileri kullanımının sosyal durumlarda yaşanan kaygıları yordadığı araştırma bulguları arasında yer almaktadır. Mevcut çalışmada elde edilen bulgular ilgili literatür ile yorumlanmış, mevcut çalışmanın literatüre katkısı, sınırlılıkları ve güçlü yönlerine değinilmiş, ayrıca gelecekte gerçekleştirilebilecek çalışmalar için bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn Kabul-Reddi, Kişilerarası Duygu Düzenleme, Sosyal Kaygı, Etkileşim Kaygısı, Reddedilme Duyarlılığı

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE ASSOCIATIONS AMONG PARENTAL ACCEPTANCE-REJECTION, INTERPERSONAL EMOTION REGULATION AND SOCIAL ANXIETY

Rafet Ömer Karasu
Master Thesis
Department of Psychology
Clinical Psychology Programme
Advisor: Asst. Prof. Başak Bahtiyar
Maltepe University Graduate School, 2019

Studies conducted on parental attitudes reveal that the rejection attitudes perceived from the parents cause the individual to experience various psychological problems in childhood, adolescence, and adulthood (Khaleque & Rohner, 2002). Being one of these problems, social anxiety disorder, is stated to negatively affect the interpersonal relations of the individual (Wittchen & Jacobi, 2005). Additionally, the role of emotion regulation seems to be very important in social relations (Gross, 1998). In this context, this study aims to investigate the relationship between perceived childhood acceptance-rejection, social anxiety, interaction anxiety, rejection sensitivity, and interpersonal emotion regulation strategies. For this purpose, 334 female and 182 male voluntary participants between the ages of 18-25 (M = 21.36, SD = 2.14) who receive undergraduate education in Istanbul were included in the study. In this study, Demographic Information Form, Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ), Interpersonal Emotion Regulation Scale (IERQ), Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS), Interaction Anxiety Scale (IAS) and Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ) were used as data collection tools. According to the findings of the study, it is understood that the rejection attitudes perceived from the parents are associated with social anxiety, interaction anxiety and rejection sensitivity in young adult individuals. In addition, it is among the research findings that the use of “perspective-taking” and “social modeling” as interpersonal emotion regulation strategies predict anxieties in social situations. The findings obtained in the current study were interpreted in regard to the relevant literature. The contribution, limitations and strengths of the current study to the literature are also mentioned, and some suggestions for future studies are included in the study.

Keywords: Parental Acceptance-Rejection, Interpersonal Emotion Regulation, Social Anxiety, Interaction Anxiety, Rejection Sensitivity

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ... ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI ... iii
TEŞEKKÜR ... iv
ÖZ ... v
ABSTRACT ... vi
İÇİNDEKİLER ... vii
TABLOLAR LİSTESİ ... ix
ŞEKİLLER LİSTESİ ... x
KISALTMALAR ... xi
ÖZGEÇMİŞ ... xii
BÖLÜM 1. GİRİŞ ... 1
1.1 Ebeveyn Kabul-Red Kuramı ... 2
1.1.1. Ebeveyn Kabul-Reddinin Psikolojik Sorunlarla İlişkisi ... 4
1.2. Sosyal Kaygı ... 5
1.3. Etkileşim Kaygısı ... 7
1.4. Reddedilme Duyarlılığı ... 9
1.5. Duygu Düzenleme ... 10
1.5.1. Kişilerarası Duygu Düzenleme ... 13
1.6. Araştırmanın Amacı ... 15
BÖLÜM 2. YÖNTEM ... 17
2.1. Örneklem ... 17
2.2. Veri Toplama Araçları ... 19
2.2.1. Demografik Bilgi Formu ... 19
2.2.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) ... 19
2.2.3. Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (KDDÖ) ... 20
2.2.4. Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ) ... 21
2.2.5. Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EKÖ) ... 22
2.3. İşlem ... 24
2.4. Verilerin Analizi ... 24
BÖLÜM 3. BULGULAR ... 25
3.1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları ... 25
3.2. Araştırma Değişkenlerindeki Farklılıkların Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi ... 29
3.2.1. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ... 29
3.2.2. Araştırma Değişkenlerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması ... 37
3.2.3. Araştırma Değişkenlerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması ... 45
3.3. Sosyal Kaygı, Sosyal Kaçınma ve Etkileşim Kaygısını Yordayan Faktörler ... 48
BÖLÜM 4. TARTIŞMA ... 52
4.1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması ... 52
4.2. Grup Karşılaştırmalarına Yönelik Bulguların Tartışılması ... 54
4.3. Sosyal Durumlara Özgü Kaygıyı Yordayan Faktörlere Yönelik Bulguların Tartışılması ... 57
4.4. Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları ... 60

4.5. Sonuç ve Öneriler 61
EKLER 64
Gönüllü Katılım Formu (EK A) 64
Demografik Bilgi Formu (EK B) 65
Yetişkin EKRÖ - Anne [Kısa Form] (EK C) 66
Yetişkin EKRÖ - Baba [Kısa Form] (EK D) 68
Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (EK E) 70
Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (EK F) 71
Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EK G) 72
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (EK H) 73
KAYNAKÇA 82

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1a. Katılımcıların Demografik Özellikleri 18
Tablo 1b. Katılımcıların Demografik Özellikleri (devam) 19
Tablo 2. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri 23
Tablo 3a. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları 27
Tablo 3b. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları (devam) 28
Tablo 4. Demografik Özelliklere Ait Gruplar 29
Tablo 5. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması 36
Tablo 6. Araştırma Değişkenlerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması 44
Tablo 7. Araştırma Değişkenlerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması 47
Tablo 8. Sosyal Kaygının Yordayıcıları 49
Tablo 9. Sosyal Kaçınmanın Yordayıcıları 50
Tablo 10. Etkileşim Kaygısının Yordayıcıları 51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Cinsiyete Göre Anne Toplam Red Algısı 30
Şekil 2. Cinsiyete Göre Anne Sıcaklık/Şefkat Algısı 31
Şekil 3. Cinsiyete Göre Anne Düşmanlık/Saldırganlık Algısı 31
Şekil 4. Cinsiyete Göre Anne Kayıtsızlık/İhmal Algısı 32
Şekil 5. Cinsiyete Göre Anne Ayrışmamış Red Algısı 32
Şekil 6. Cinsiyete Göre KDDÖ Puan Ortalamaları 34
Şekil 7. Cinsiyete Göre Olumlu Duyguları Artırma Puan Ortalamaları 34
Şekil 8. Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Puan Ortalamaları 35
Şekil 9. Cinsiyete Göre Etkileşim Kaygısı Puan Ortalamaları 35
Şekil 10. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Toplam Red Algısı 38
Şekil 11. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Sıcaklık/Şefkat Algısı 38
Şekil 12. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Düşmanlık/Saldırganlık Algısı 39
Şekil 13. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Kayıtsızlık/İhmal Algısı 39
Şekil 14. Anne Eğitim Düzeyine Göre Ayrışmamış Red Algısı 40
Şekil 15. Anne Eğitim Düzeyine Göre Bakış Açısı Edinme Puan Ortalamaları 41
Şekil 16. Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Kaygı Düzeyi 42
Şekil 17. Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Kaçınma Düzeyi 42
Şekil 18. Anne Eğitim Düzeyine Göre Etkileşim Kaygısı Düzeyi 43
Şekil 19. Baba Eğitim Düzeyine Göre Algılanan Baba Sıcaklık Düzeyi 45

KISALTMALAR

EKRÖ : Ebeveyn Kabul Red Ölçeği
AEKRÖ : Anne EKRÖ
BEKRÖ : Baba EKRÖ
EKRÖ_SŞ : Sıcaklık/Şefkat Alt Boyutu
EKRÖ_DS : Düşmanlık/Saldırganlık Alt Boyutu
EKRÖ_Kİ : Kayıtsızlık/İhmal Alt Boyutu
EKRÖ_AR : Ayrışmamış Red Alt Boyutu
KDDÖ : Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği
KDDÖ_SMA : Sosyal Model Alma Alt Boyutu
KDDÖ_Y : Yatıştırılma Alt Boyutu
KDDÖ_ODA : Olumlu Duyguları Artırma Alt Boyutu
KDDÖ_BAE : Bakış Açısı Edinme Alt Boyutu
LSKÖ : Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
LSKÖ_KK : Korku ya da Kaygı Alt Boyutu
LSKÖ_K : Kaçınma Alt Boyutu
EKÖ : Etkileşim Kaygısı Ölçeği
RDÖ : Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

ÖZGEÇMİŞ

Rafet Ömer Karasu

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Y. Ls.	2017-2020	Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji
Ls.	2012-2017	Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
Lise	2007-2012	İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi

İş/İstihdam

2018	Uzman Yardımcısı - Türkiye Maarif Vakfı
2017	Stajyer Psikolog - Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi
2016	Stajyer Psikolog - Ahenk Psikolojik ve Pedagojik Danışmanlık Merkezi
2015	Stajyer Psikolog - Özel Yalova Uzmanlar Hastanesi

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Yalova, 1993 Cinsiyet: E

Yabancı diller : İngilizce (ileri)

e-posta : romerkarasu@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Bireyin hayatındaki çocukluk ve ergenlik dönemleri ve yetiştiği aile ortamı onun ileriki dönemde sahip olacağı ruh sağlığı ve kişilerarası ilişkileri anlamada önemli bir rol oynamaktadır (Agbaria, 2017; Reyome, 2010). Çocukluk veya ergenlik dönemlerinde ebeveynden algılanan olumsuz tutumların depresyon (Anlı ve Karslı, 2010; Fentz, Arendt, O'Toole, Rosenberg ve Hougaard, 2011; Scanlon ve Epkins, 2015), kaygı (Baker ve Hoerger, 2012; Scanlon ve Epkins, 2015), obsesif kompülsif bozukluk (Alonso ve ark., 2004), yeme problemleri (Jáuregui Lobera, Bolanos Rios ve Garrido Casals, 2011), psikolojik uyumsuzluk (Veneziano, 2000), sosyal kaygı (Giaouzi ve Giovazolias, 2015) ve duygu düzenleme problemleri (Chang, Schwartz, Dodge ve McBride-Chang, 2003) gibi birçok psikolojik problemle ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu sebeple birçok psikolojik kuram bu önemli dönemlere odaklanmış ve bu dönemlerin bireyin psikolojik ve sosyal gelişimi üzerindeki derin etkilerini göstermiştir (Bowlby, 1951; Erikson 1963; Freud, 1949; Rohner, 1980). Bu bağlamda geliştirilen kuramlardan biri olan Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR) (Parental Acceptance and Rejection Theory), ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve ebeveynin çocuğa karşı davranışının etkilerini inceleyen bir kuramdır (Rohner ve Khaleque, 2005). Bu kuramın ele aldığı bir kavram olarak ebeveyn reddinin depresyon, kaygı bozuklukları, yeme bozuklukları, davranış sorunları ve sınır kişilik bozukluğu gibi birçok psikopatolojik sorunun ortaya çıkmasında etkili olduğu belirtilmiştir (Rohner, 1980). Ayrıca ebeveyn kabulünün, çeşitli psikopatolojilerle ilişkili olan duygu düzenleme kavramıyla da (Nolen-Hoeksema, 2012) ilişkili olduğu okul öncesi çocuklarla yapılan bir çalışma (Bayındır, Güven, Sezer, Aksın-Yavuz ve Yılmaz, 2017) ile ortaya konmuştur. Ebeveyn Kabul Red Kuramı ile gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, çoğunlukla ergenlerin psikolojik uyumsuzluğu ve sosyal problemlerinin ele alındığı (Naz ve Kausar, 2013; Rudolph ve Zimmer-Gembeck, 2014), bununla birlikte ağırlıklı olarak anne reddinin çeşitli patolojiler üzerindeki etkisi ve ilişkisinin incelendiği, baba faktörünün çocuğun ruhsal gelişimindeki rolünün nispeten göz ardı edildiği görülmektedir (Bögels ve Perotti, 2011; Hein ve ark., 2018; Prasad ve Kumari-Sinha, 2017). Ayrıca sosyal kaygı, sosyal kaçınma ve etkileşim kaygısı gibi sosyal alanlarda yaşanan problemlerin etiyolojisinde önem arz eden ailesel risk faktörlerine ilişkin

çalışmaların yetersizliği de (Knappe, Beesdo-Baum ve Wittchen, 2010) düşünüldüğünde, ebeveyn kabul red tutumlarının ergenlikten sonraki dönem olan genç yetişkin grubundaki üniversite öğrencilerinin yaşadığı sosyal problemler ile ilişkisinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında, bireyin duygularını sosyal etkileşim aracılığıyla düzenlemesi şeklinde tanımlanan (Hofmann, Carpender ve Curtiss, 2016) ve literatürde yeni bir kavram olan kişilerarası duygu düzenlemenin ebeveyn kabul-reddi ile ilişkisinin genç yetişkin bir örneklem ile ele alınması sosyal ilişkileri etkileyen problemleri anlama konusunda gerekli görülmektedir.

1.1 Ebeveyn Kabul-Red Kuramı

Ebeveyn Kabul Red Kuramı, temel olarak bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde ebeveynlerinden algılanan tutumların, kendi bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişim süreçleri ve kişilerarası ilişkileri üzerindeki etkilerini açıklamayı hedefleyen bir sosyalizasyon kuramı olarak tanımlanmıştır (Rohner ve Khaleque, 2005). Rohner'e (2016) göre bireyler, kendilerine bakım veren ebeveynlerinden veya diğer bağlanma nesnelerinden kabul görmeye ihtiyaç duymakta ve bu kabul, bireyin psikolojik ve sosyal gelişiminde çok önemli bir yer tutmaktadır. Ebeveyn Kabul Red Kuramı'na göre çocukların ebeveynleri ve diğer bakım verenlerden algıladığı sıcaklık, şefkat, bakım, rahatlık, ilgi, besleme, destek veya sevgi algılanan kabul olarak; bu duygu ve davranışların yokluğunun yanı sıra ilgisizlik, sevgisizlik ve şiddet gibi fiziksel ve psikolojik olarak zarar veren tavır ve davranışlar da algılanan red olarak tanımlanmıştır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012). Kuramla ilgili çalışmalar, bireylerin davranışsal işlevleri, dünya görüşleri ve psikolojik uyumlarının algılanan ebeveyn kabulü ile pozitif yönde anlamlı olduğunu göstermiştir (Khaleque ve Rohner, 2002). Algılanan ebeveyn reddinin ise bireylerde suç davranışları (Simons, Robertson ve Downs, 1988), depresyon, öfke ve geri çekilme davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Hale, Van Der Valk, Engels ve Meeus, 2005). Ayrıca kuram, algılanan reddin, farklı topluluklarda bireyin öz saygı düzeyi açısından benzer sonuçlara yol açtığını iddia ederken bir başka önemli hipotez, kabul veya redde neden olan ebeveyn davranışlarının kültürler arasında değişebileceğidir (Rohner, 1980).

Bu kuramda algılanan kabul ve red düzeyi, ebeveyn ve çocuk arasındaki duygusal bağın ve iletişimin doğasını yansıtan sıcaklık bağlamında şekillenmektedir (Rohner, 1980). Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveyn kabulü, sıcaklık, şefkat, bakım, destek veya

sevginin varlığı sıcaklık boyutunun pozitif ucundayken; ebeveyn reddi, sıcaklığın, şefkatin veya sevginin çok az bulunması veya hiç bulunmaması, fiziksel ve psikolojik olarak kötü davranışlar ve duygular ise sıcaklık boyutunun negatif ucundadır (Rohner ve ark., 2012). Sıcaklık boyutunun kabul tarafında ebeveynler, çocuklarına sıcaklıklarını, sevgilerini ve ilgilerini fiziksel ve sözlü olarak iki şekilde ifade edebilirler. Kabul göstermenin fiziksel ifadesi, sarılmalar, okşamalar, öpücükler, gülüşler veya onay ve destek göstermenin çeşitli yolları ile yapılabilirken; sözlü ifadesi övgüler, iltifatlar, çocuk hakkında güzel şeyler söyleme, çocuğa şarkı söyleme veya hikâye anlatma gibi durumlarla ifade edilebilir (Rohner ve ark., 2012). Diğer yandan, sıcaklık boyutunun reddetme tarafında, ebeveynler çocuklarına karşı dört temel reddedici örüntü sergileyebilmektedir (Rohner ve Khaleque, 2005). Bunlardan ilki, çocuğa yönelik soğuk davranma ya da fiziksel (sarılma, öpme vb.) ve sözel (övgü, iltifat vb.) ifadelerin eksiliği ile tanımlanan soğukluk ve şefkatsizliktir. İkincisi, çocuğa yönelik, düşmanca fiziksel (vurmak, tekmelemek, kıstırmak vb.) veya sözlü (alay etmek, küfretmek, bağırmak vb.) tutumu gösteren düşmanlık ve saldırganlıktır. Üçüncü örüntü olan kayıtsızlık ve ihmal, ebeveyn ve çocuk fiziksel olarak birlikte olsa bile, çocuğun ebeveyn ilgisinden mahrum olmasıdır. Öte yandan, ihmal, ebeveynlerin çocuğun fiziksel, tıbbi, eğitimsel, sosyal veya duygusal ihtiyaçlarını karşılamamasına da işaret eder. Son örüntü ise, ebeveyn ihmal edici, soğuk, hoşnutsuz, kayıtsız veya saldırgan davranış göstermese dahi, çocuğun ebeveynleri tarafından sevilmediğini ve özerkliğinin desteklenmediğini hissettiği ayrışmamış red örüntüsüdür (Rohner ve Khaleque, 2005).

Bu kurama sıcaklık temel boyutunun yanı sıra, kontrol boyutu da eklenmiştir. Kontrol boyutu, ebeveynin çocuğun davranışını ne ölçüde kısıtladığı ve sınırladığı, bu kontrolün çocuk tarafından nasıl algılandığı ve bu tür kısıtlamaların çocuğun yaşamı üzerindeki etkileri ile ilgilidir. İzin vericilik ve kısıtlayıcılık, ebeveyn kontrolünün iki ucunu ifade etmektedir. İzin verici ebeveynler çocuklarının davranışını nadiren kontrol eden ebeveynler olarak tanımlanabilirken, kısıtlayıcı ebeveynler çocuklarının davranışlarını sürekli kontrol eden ebeveynler olarak tanımlanabilir (Rohner ve Pettengill, 1985; Rohner ve Rohner, 1981). Kısıtlayıcı ebeveynlik tarzında, çocuğun bağımsızlığa yönelik istek ve ihtiyaçlarını gözetmeden her durumda aşırı bir kontrol örüntüsü ön plandadır. Bu örüntüde, çocuğun ebeveyn gözetimi olmadan bazı becerileri kazanması ve özerklik sahibi olması önlenmektedir. Ebeveyn kontrolü, özellikle cinsellik,

tuvalet eğitimi, ahlaki değerler, ev işleri, düzenli olma ve saldırganlık gibi alanlarda kendini göstermektedir (Rohner ve Pettengill, 1985). Diğer uç olan izin verici tarzda ise, çocuğun güvenliğini veya fiziksel sağlığını korumayı amaçlayan minimum kuralların dışında, herhangi bir gözetimin olmaması öne çıkmaktadır. Bu tutuma sahip ebeveynler, çocuklarına herhangi bir davranışsal yönlendirmede bulunmamakta, çocukların istedikleri gibi davranmalarına ve kendi kararlarını almalarına izin vermektedirler (Rohner ve Pettengill, 1985).

Reddedilme boyutlarını tanımlamak için kullanılan terimler ve davranışlar kültür ve etnik kökene göre şekillenebilmektedir (Rohner, 2004). Örneğin, ABD'de yaşayan gençler ebeveyn kontrolünü, özerkliklerini olumsuz yönde etkileyen bir durum olarak algılarken, Doğu Asya'daki gençler ebeveyn kontrolü sayesinde ebeveynleri tarafından ilgi gördüklerini düşünmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002). Kültürler arasında reddetme davranışını adlandırmak için kullanılan belirli bir evrensel terminoloji olmamasına rağmen, bu konuda yapılan çalışmalar reddetmenin dört yaygın biçimini ortaya koymuştur (Rohner ve Khaleque, 2005).

1.1.1. Ebeveyn Kabul-Reddinin Psikolojik Sorunlarla İlişkisi

Evrensel olarak, bireyin ebeveyninden algıladığı kabul edici ve reddedici tutumlar yaşam boyu devam eden etkilere neden olmaktadır (Khaleque ve Rohner, 2002). Çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkinin kalitesi, çocuğun psikolojik uyumu ve ileriki yaşantısı için çok önemlidir (Rohner, 1981). 21 ülke dahil edilerek gerçekleştirilen kapsamlı bir çalışmada aile içi şiddet, ebeveynin reddedici tutumu ve ihmal gibi çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların yetişkinlik dönemindeki psikolojik sorunların çok güçlü bir yordayıcısı olduğu ve psikopatolojinin %29.8'ini açıkladığı ortaya konulmuştur (Kessler ve ark., 2010). Yapılan diğer bazı araştırmalar çatışma, saldırganlık ve düşmanlık düzeyi yüksek olan aile ortamının depresyon, intihar davranışı ve kaygı bozuklukları gibi ruh sağlığı riskleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002). Buna ek olarak, Rapee (1997) ebeveyn reddi ve aşırı korumacı tutumun depresyon ve kaygı gibi birçok psikolojik problem ile ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca literatürde, çocukluk döneminde ebeveynden algılanan sözel ve davranışsal red tutumlarının obsesif kompulsif bozukluk (Alonso ve ark., 2004), yeme bozuklukları (Herraiz-Serran ve ark., 2015), depresyon (Scanlon ve Epkins, 2015), kaygı (Giaouzi ve Giovazolias, 2015) intihar eğilimi (Campos, Besser ve Blatt, 2013), madde

kullanımı (Campo ve Rohner, 1992), suç işleme (Simons, Robertson ve Downs, 1988) ve davranım bozukluğu (Kim ve ark., 2003) ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Öte yandan, ebeveynden algılanan sıcaklık ve kabulün, bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde olumlu akran ilişkileri kurması, yetişkinlik döneminde ise empati, yardımseverlik ve cömertlik gibi olumlu sosyal davranışlara sahip olmasının yanında psikolojik iyi oluş ve psikolojik uyumu ile de ilişkili olduğu bulunmuştur (Rohner ve Britner, 2002). Ayrıca, ilgili alanda gerçekleştirilen ve dokuz yıl boyunca yürütülen boylamsal bir çalışmada ebeveynden algılanan reddin çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri, düşük okul performansı ve prososyal davranışlarda azalma ile ilişkili olduğu görülürken (Putnick ve ark., 2015), ergenlerle üç yıl sürdürülen bir başka boylamsal çalışmada, ebeveynlerinden çeşitli red tutumları algılayan bireylerin depresif belirtilerinde ve davranış problemlerinde artış olduğu gözlemlenmiştir (Ge, Best, Conger ve Simons, 1996).

Özetle, ebeveynden algılanan kabul, sıcaklık ve desteğin psikolojik iyi oluş ve olumlu davranışlar ile ilişkili olduğu söylenebilirken; sözel ve davranışsal red tutumları, saldırganlık ve ihmale maruz kalmanın bireylerin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde yaşayabileceği çeşitli psikolojik belirtiler ve psikopatoloji için risk faktörü olacağı düşünülmektedir. Ebeveynden algılanan soğukluk, ihmal ve red tutumlarının ilişkili olduğu sorunlardan biri olan sosyal kaygı bozukluğu (Wittchen ve Jacobi, 2005), bireyin sosyal yaşamını ve kişilerarası ilişkilerini önemli ölçüde ve olumsuz yönde etkileyen bir problem olarak görülmektedir (Manuzza ve ark., 1995).

1.2. Sosyal Kaygı

Literatürde, kişinin algıladığı ebeveyn tutumu ile sosyal durumlarda yaşadığı sorunlar arasında anlamlı ilişki olduğu belirtilmektedir (Wittchen ve Jacobi, 2005). Bu sorunlardan biri olan sosyal kaygı DSM 5'e göre, bir ya da daha fazla sosyal ortamda veya performans gerektiren durumda yabancı insanlar tarafından olumsuz değerlendirilme veya dikkatlice izlenmeye dayalı sürekli bir korku olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Hartman da (1986) sosyal kaygıyı benzer şekilde, kişilerarası etkileşimlerin performans ve beklentisinde süregelen rahatsızlık, olumsuz düşünce ve yetersizlik deneyimi olarak tanımlamıştır.

Mannuzza ve arkadaşları (1995) sosyal kaygı bozukluğunun ilk belirtilerinin çocukluk döneminde ve ergenliğin başlangıcında ortaya çıktığını ve bireylerin bu

probleme yönelik tedavilerini yaklaşık 30 yaşına kadar geciktirdiğini belirtmiştir. Sosyal kaygı alanında gerçekleştirilen epidemiyolojik çalışmalara göre, dünya genelinde sosyal kaygı bozukluğunun yaygınlığı %2 ila %5 arasında değişmekte, kadınlarda ise erkeklere göre 2,5 kat oranında görülmektedir (Den Boer, 2000). Çocukluktan yaşlılığa kadar her dönemde görülebilen ve genel olarak 18-45 yaş arası yetişkinlerde daha fazla görülen sosyal kaygı bozukluğu kültürler arasında farklılık göstermekte, Batı toplumlarında Doğu ve Asya toplumlarına göre daha yaygın olarak görülmektedir (Hofmann, Anu Asnaani ve Hinton, 2010). Türkiye'de üniversite öğrencileriyle yapılmış çalışmalara göre, üniversite öğrencilerinde sosyal kaygı bozukluğu görülme oranının %10 ila %22 arasında değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır (Dilbaz, 2002; İzgiç, Akyüz, Doğan ve Kuğu, 2000; Kırpınar ve ark., 1997). Gültekin ve Dereboy'un (2011) 700 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla sosyal kaygıya sahip olduğu bulunmuş ve bu durumun sebebi olarak kadınlar üzerindeki toplumsal rolün kadınlarda sosyal fobik olmanın istenen bir tavır olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

Üniversite dönemi ergenliğin son aşamasına karşılık gelmekte ve bu dönemde birey özerk bir kimse olarak kendisini kabul ettirme ve başkalarına gösterme çabası içinde olabilmektedir. Başkaları üzerinde bıraktığı izlenimleri önemli gören ve sosyal ilişkileri üniversite ortamıyla birlikte daha hızlı gelişen birey, kendisi ile ilgili önemli beklentileri karşılayamaması durumunda sosyal kaygı yaşayabilmekte ve sosyal kaygı bozukluğu kendini göstermeye başlayabilmektedir (Gültekin ve Dereboy, 2011). Dolayısıyla sosyalleşmenin en yoğun olduğu dönemlerden biri olan üniversite döneminde genç yetişkinlerde sosyal kaygı bozukluğun daha rahat gözlemlenebileceği ve incelenebileceği düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde, sosyal kaygı bozukluğunun bireylerde düşük yaşam kalitesi (Gültekin ve Dereboy, 2011), depresyon seviyesi (La Greca ve Harrison, 2005), düşük öz-saygı (Abdollahi ve Abu Talib, 2016) ve düşük sosyal beceriler (Scanlon, Del Toro ve Wang, 2020) gibi birçok problem ile olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca Van Zalk, Van Zalk, Kerr ve Stattin (2011) sosyal kaygı bozukluğunun kişilerarası ilişkilere de etki ettiğini; sosyal kaygılı bireylerin aynı probleme sahip kişilerle arkadaşlıklar kurduğunu ve bu ilişkilerin onları zamanla daha da sosyal kaygılı hale getirdiğini göstermiştir. Kashdan ve McKnight (2010), olumsuz eleştirilere yönelik

duyulan bu irrasyonel korkunun, biri üzerinde iyi bir izlenim bırakma çabasından ve bu çabanın başarısızlıkla sonuçlanacağı düşüncesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Dolayısıyla sosyal kaygılı bireyler, sosyal çevrelerindeki objektif yorumları dikkate almaksızın olumsuz değerlendirilme endişesine odaklanmaktadırlar (Kashdan ve McKnight, 2010).

Sosyal kaygı alanında gerçekleştirilen bazı nitel ve nicel çalışmalar, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn reddinin yetişkinlik dönemindeki bireylerde sosyal kaygıya yol açtığını göstermektedir (Erkan, 2002; Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Hummel ve Gross, 2001). Benzer şekilde, bazı çalışmalar ebeveyn reddinin çocuklar ve genç yetişkinlerde sosyal kaygının güçlü bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Brook ve Schmidt, 2008; Ollendick, King ve Muris, 2002). Ayrıca daha yüksek düzeyde ebeveyn kaygısı, red ve aşırı kontrolün de aynı yaş grubundaki bireylerde yüksek sosyal kaygı düzeyleriyle ilişkili olduğu bulmuştur (Bruch ve Cheek 1995; Festa ve Ginsburg 2011; Hummel ve Gross 2001). Bu bulgularla tutarlı olarak, yapılan bazı retrospektif çalışmalar sosyal kaygı düzeyi yüksek olan yetişkinlerin, düşük olan yetişkinlere göre ebeveynlerini daha az sıcak, daha az şefkatli ve kendilerini daha az önemseyen ebeveynler olarak değerlendirdiğini göstermiştir (Morris, 2001). Aynı şekilde, anne-baba tarafından yoğun şekilde eleştirilme, küçük görülme ve önemsenmeme gibi red davranışlarının genç yetişkinlerde başkalarından olumsuz değerlendirme bekleme ve sosyal ortamlarda sürekli bunun korkusuna kapılmaya katkıda bulunacağı belirtilmektedir (Downey ve Feldman, 1996; Gulley, Oppenheimer ve Hankin, 2014; Rohner, 1998).

Çeşitli sosyal durumlarda yaşanan kaygıların duygusal boyutuna odaklanan ve geçmiş öğrenmelerden kaynaklanan tecrübelerden dolayı bilinçdışı veya otomatik olarak hissedilen kaygı olarak ifade edilen etkileşim kaygısı, belirli sosyal durumlara özgü kaygılara işaret etmesi açısından bir sosyal kaygı türü olarak düşünülmektedir (Coşkun, 2009).

1.3. Etkileşim Kaygısı

Sosyal durumlarda yaşanan bir diğer sorun olan etkileşim kaygısı, kişinin insanlarla iletişim kurmaktan, diyaloğa geçmekten ve onlara karşı kendisini ve düşüncelerini ifade etmekten çekinmesi, kaçınması ve korkması olarak ifade edilebilir (Eren-Gümüş, 2006; Kashdan, 2007; Liebowitz, 1987; Rachman, Gruter-Andrew ve Shafran, 2000; Spence, Donovan ve Toussaint, 1999). Ayrıca sosyal gerginliğin duygusal

boyutu olarak da bilinen (Coşkun, 2009) etkileşim kaygısı aynı zamanda, insanların bir ortamda birisi ile tanışma, tokalaşma ve yemek yeme gibi toplumda odakları üzerlerinde hissettikleri durumlarda utanç verici ve küçük düşürücü olarak değerlendirilen hareketleri yapmaya yönelik korkularını da içermektedir (McNeil, 2001). Etkileşim kaygısına sahip olan bireyler, insanlarla iletişime geçme ve olumlu izlenim bırakmada genellikle kişilerarası yeterliğine ilişkin endişe duyabilmektedir (Jackson, 2007). Bu kaygıyla birlikte, bireylerde sosyal ortamlardan uzak durmak, yeni arkadaşlar edinmekten çekinmek, kendini yeterince ifade edememek ve sosyal ilişkilerin zayıflamaya başlaması gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Stopa ve Clark, 2000).

Genel olarak başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu olarak ifade edilen (Leary ve Kowalski, 1995) sosyal kaygı bozukluğu yanında etkileşim kaygısı, karşı cinsten birisiyle konuşmak, patron veya bir otorite ile konuşmak ve iş görüşmesi yapmak gibi belirli durumları da ele alması ve olumsuz değerlendirilme korkusundan kısmen bağımsız olması sebebi ile sosyal kaygı bozukluğundan ayrışmaktadır (Leary ve Kowalski, 1993).

Bireylerde etkileşim kaygısı oluşmasına sebep olan birçok farklı faktör olabilir. Bunlar arasında sosyal beceri eksikliği, düşük öz saygı, önceden yaşanmış sosyal başarısızlıklar, onaylanma ihtiyacı ve ebeveyn tutumları öne çıkan faktörlerdendir (Johnson, La Voie ve Mahoney, 2001). Çocuklar ve ergenlerle yapılan araştırmalar (Stark, Humphrey, Laurent, Livingston ve Christopher, 1993), yıkıcı/düşmanca aile ortamlarının sosyal etkileşimler sırasında yaşanan zorluklarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca Collins ve Laursen (1992), bireylerin geçmişte yıkıcı aile ortamlarına maruz kalmalarından kaynaklanan sosyal davranış stillerinin, sosyal etkileşimi zorlaştıran davranışlarla ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca London, Downey, Bonica ve Paltin (2007) insanlarla etkileşim kurma veya sosyal ortamlarda bulunma durumunda kaygı hisseden bireylerin, insanlarla olan etkileşimlerinde veya taleplerinde reddedilme ihtimali gördükleri için kaygı yaşadıkları ve bu tür durumlardan, insanlardan ve sosyal ortamlardan kaçınabildiklerini ifade etmiştir. Dolayısıyla, sosyal kaygı ve etkileşim kaygısı yaşayan bireylerin reddedilmeye yönelik hassasiyetlerinin ele alınması önemli görünmektedir.

1.4. Reddedilme Duyarlılığı

Creasey ve McInnis (2001) reddedilme kavramını, kişilerarası ilişkilerde önem verilen bireylerden görülmeyen kabul sonucu, değersizlik duygularının ortaya çıktığı bir durum olarak tanımlamaktadır. Reddedilme duyarlılığına sahip bireyler, ilişkilerinde güven eksikliği ve reddedilme endişesi yaşadıkları için genellikle ilişki kurmaktan kaçınmakta ve bu sebeple insanlarla sınırlı iletişim kurmaktadırlar (Sarıçam, Gençdoğan ve Erözkan, 2012). Yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığı, bireyin ilişkilerde reddedilme beklentisi içinde olmasına, iletişime geçtiği kişilerin belirsiz davranışlarını bir reddedilme tutumu olarak algılamasına veya hissettiği reddedilme tehditlerine karşı yüksek tepkili ve kontrollü olmasına neden olabilmektedir (Creasey ve McInnis, 2001). İnsanlara karşı mesafeli duruşları ve iletişim kurmaktaki başarısızlıkları sebebi ile reddedilme duyarlılığına sahip bireyler aynı zamanda sosyal kaygılı bireyler sınıfında da değerlendirilmektedir (Creasey ve McInnis, 2001).

İlgili çalışmalarda, çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından reddedici bir tutuma maruz kalan yetişkinlerde, reddedilme duyarlılığının daha yüksek olduğu (Downey, Lebolt ve O'Shea-Lauber, 1995); bunun da bireyin kişilerarası ilişkilerinde olumsuz rol oynadığı vurgulanmaktadır (Creasey ve McInnis, 2001; Sarıçam ve ark., 2012). Buna ek olarak, reddedici tutum ve davranışlara maruz kalarak yetişen bireylerin, kaygılı, şüpheci ve suça eğilimli hale gelebildikleri ve yüksek reddedilme duyarlılığının da etkisiyle insanlarla iyi ilişkiler kuramayarak arkadaş edinmekte zorlandıkları bilinmektedir (Dodurgalı ve ark., 2011). Sosyalleşmenin yoğun ve kritik öneme sahip olduğu genç yetişkinlik döneminde ve bu döneme karşılık gelen üniversite ortamında reddedilme duyarlılığının sebep ve sonuçlarını anlamanın önem arz ettiği düşünülmektedir.

Sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı gibi kişilerarası ilişkilerle ilgili değişkenleri değerlendirirken bireyin yaşadığı duygusal süreçleri de ele almak faydalı görülmektedir. Bu bağlamda, kişinin duygularını gözlemleyip değerlendirebileceği ve belki de değiştirebileceği bir süreç olarak tanımlanan (Thompson, 1994) ve kişilerarası ilişkilerin önemli bir kırılma noktası olarak değerlendirilen (Onat ve Otrar, 2010) duygu düzenleme kavramı önem arz etmektedir.

1.5. Duygu Düzenleme

Duyguların, bireylerin yaşamlarının her alanını etkileme gücü vardır. İnsanların hedeflerine göre hareket etmelerine, içinde bulundukları çevreye uyum sağlamalarına yardımcı olurlar. Ayrıca, duygular bireylerin sosyal ilişki kurmalarına ve bu ilişkileri sürdürmesine yardımcı olmaktadır (Gross, 1999). Genellikle olumsuz duygular zararla, olumlu duygular ise bireyin faydasıyla ilişkilendirilir. Smith ve Lazarus'a (1993) göre, insanlar fayda miktarını artırmak veya korumak ya da zarar düzeyini azaltmak için duygular üzerinde kontrol kurmaya çalışırlar. Bireyler bu amaçla duygularını kontrol etmeye çalışırken çeşitli yollar kullanabilirler.

Gross (1998) duygu düzenleme kavramını duyguların seçimini, kapsamını, zamanlamasını, deneyimini ve ifadesini etkilediği süreç olarak tanımlamaktadır. Bu süreçler içsel (kendi duygusal deneyimine yönelik), dışsal (başkasının duygusal deneyimine yönelik), bilinçdışı veya bilinçli olarak işlenebilir (Rottenberg ve Gross, 2003). Gratz ve Roemer (2004) ise duygu düzenleme kavramını, duyguların farkındalığı ve anlaşılması, duyguların kabulü, olumsuz duygularla karşılaşıldığında dürtüsel davranışları kontrol edebilme ve istenen hedeflere uygun davranabilme ve bireysel hedefleri ve durumsal talebi karşılamak için duruma uygun duygu düzenleme stratejilerini esnek bir şekilde kullanabilme olarak tanımlamaktadır. Bunun yanında, duygu düzenleme süreci içerisinde duyguların farkında olma ve duyguları anlama, duyguları kabul etme, olumsuz duygu deneyiminde dürtüsel davranışları kontrol edebilme ve duruma uygun duygu düzenleme becerisini kullanabilme noktalarından herhangi birinde veya tamamında yaşanan zorluklar veya bu bileşenlerin eksikliği duygu düzenleme güçlüğünü ifade etmektedir (Gratz ve Roemer, 2004). Bu tanımlamalarla birlikte duygu düzenleme, bireylerin günlük yaşam olaylarında bilinçli veya bilinçsiz kullandıkları günlük rutin olarak düşünülebilir (Gross, 1999).

Bireyler olumlu ve olumsuz duygusal deneyimler için bazı düzenleyici stratejiler kullanmaktadır. Kullanılan bu stratejiler farklı durum ve duygusal tepkilere göre çeşitlilik gösterebilmektedir (Gross, 1998). Kişisel, ilişkisel ve psikolojik işlevsellik üzerinde doğrudan etkisi olabilecek bazı stratejiler işlevsel olarak değerlendirilmektedir (Rottenberg ve Johnson, 2007). İşlevsel stratejiler, bireylerin kendi duyguları ve başkalarının duygularını deneyimlemesine ve farklılaştırmasına imkân sağladığı gibi olumsuz duygusal deneyimlerini azaltmasına ve bunlarla başa çıkmasına yardımcı

olmaktadır. Duyguların bastırılmadan veya engellenmeden yaşanmasına karşılık gelen kabul (Valdivia-Salas, Sheppard ve Forsyth, 2010), yaşanan sıkıntıyı azaltmanın bir yolu olarak stresli bir durum hakkında olumlu yorumlar ya da bakış açıları üretmeyi içeren yeniden değerlendirme (Gross, 1998) ve doğrudan duyguları düzenlemeye odaklanmak yerine stres kaynağı ile başa çıkmak için olası çözümlerin planlanması ve araştırılması gibi bilinçli girişimleri içeren problem çözme (Lazarus, 1993), işlevsel duygu düzenleme stratejileri arasında yer almaktadır. Öte yandan, bazı stratejiler olumsuz duyguları doğru ve etkili bir şekilde yönetemedikleri ve duygusal yanıtları uygun şekilde değiştiremedikleri için işlevsiz olarak değerlendirilmektedir (Werner ve Gross, 2010). Duygusal deneyimin, duygu ifadesinin ve olumsuz düşüncelerin gizlenmesi olarak kavramsallaştırılan baskılama (Gross, 1998; Wenzlaff ve Wegner, 2000), stresli durumlar için davranışsal başa çıkma ve olumsuz duygu ve düşünceler için bilişsel stratejiler kullanmayı içeren kaçınma (Gross, 1999) ve kişinin olumsuz duygu ve düşüncelerine tekrarlayıcı şekilde odaklanmasıyla karakterize olan ruminasyon (Lyubomirsky ve Nolen-Hoeksema, 1993) gibi işlevsiz duygu düzenleme stratejileri, depresyon ve kaygı gibi birçok önemli psikolojik ve davranışsal probleme yol açabilmektedir (Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer, 2010).

Olumlu ya da olumsuz her türlü duygusal deneyimin başarılı ve etkili bir şekilde yönetilmesi bireysel ve sosyal sağlık için önemlidir (Kring ve Werner, 2004; Levenson, 1994). Duygu düzenleme alanında gerçekleştirilen çalışmalar, işlevsiz duygu düzenleme stratejilerinin ve duygu düzenleme güçlüğünün birçok psikolojik süreç ve psikopatoloji ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda, duygu düzenlemede yaşanan zorlukların depresyon (Hopfinger, Berking, Bockting ve Ebert, 2016), kaygı bozukluğu (Cisler, Olatunji, Feldner ve Forsyth, 2010; Kring ve Sloan, 2010), saldırganlık (Roberten, Daffern ve Bucks, 2012), işle ilgili stres (Rosen, Halbesleben ve Perrewe, 2013), yeme bozuklukları (Danner, Sternheim ve Evers, 2014), düşük benlik saygısı (Garofalo, Holden, Hill ve Velotti, 2015) ve travma sonrası stres bozukluğu (Radomski ve Read, 2016) gibi problemlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca duygu düzenlemedeki başarısızlığın bireyde depresyon ve kaygı bozukluğu gibi yoğun ve kalıcı olabilen birtakım rahatsızlıklar için bir risk faktörü olabileceği anlaşılmaktadır (Mennin, Holoway, Fresco, Moore ve Heimberg, 2007). Bunun aksine duyguların başarılı bir şekilde düzenlenmesi ve işlevsel duygu düzenleme stratejileri ise fiziksel refahı, sosyal

ilişkileri, bilişsel performansı ve yaşam memnuniyetini geliştiren koruyucu bir faktör olarak kabul edilmektedir (Gross ve John, 2003). Buna ek olarak, başarılı duygu düzenlemenin yüksek benlik saygısı (Garofalo ve ark., 2015) ve psikolojik iyi oluş (Rosen ve ark., 2013) ile de ilişkili olduğu bilinmektedir.

Duygu düzenleme güçlüğü ve çeşitli psikolojik sorunları elen alan çalışmalar, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin sosyal ilişkilerindeki gerçek dışı beklentileri sebebiyle duygu düzenlemede sorun yaşadığını ortaya koymaktadır (Selby, Ward ve Joiner, 2010). Bunun yanında, sosyal kaygı bozukluğuna sahip bireylerin duygu düzenleme bağlamında sınırlı bir strateji repertuarı sergiledikleri ve istenmeyen duyguların ortaya çıkabileceği durumlarda genellikle o durumlardan ve dolayısıyla istenmeyen duygulardan kaçınmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Jazaieri, Morrison, Goldin ve Gross, 2014).

Duygu düzenleme becerisi için gerekli olan stratejiler sosyal bir ortamda gelişmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi ve diğer önemli sosyal bağlar, çocukların bu yakın ilişkiler bağlamında elde ettikleri duygu düzenleme stratejilerinin etkinliğinde önemli rol oynamaktadır (Thompson, 1994). İlgili literatür, bir bebeğin kendisine bakım veren kişiye bağlılığının kalitesinin çocuğun duygu düzenlemesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Berg-Nielsen, Vikan ve Dahl, 2002; Cassidy, 1994). Bazı çalışmalar ebeveynlerin duygusal anlamda gösterdikleri reddin çocuktaki sosyal-duygusal problemler ve duygu düzenlenmedeki zorluklar ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Adrian, Zeman, Erdley, Lisa ve Sim, 2011). Diğer bazı çalışmalar, ebeveynlerinden destek, sıcaklık ve sevgi algılayan bireylerin, problem çözme ve kabul gibi daha işlevsel duygu düzenleme stratejileri kullanma eğiliminde olduklarını göstermiştir (Calkins, Smith, Gill ve Johnson, 1998; Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007). Öte yandan, ebeveynden algılanan red tutumları, aşırı disiplin ve kontrolün bireylerin yetişkinlik döneminde duygu düzenleme güçlüğüne yol açabileceği de belirtilmiştir (Bell ve Calkins, 2000; Brown ve Whiteside, 2008; Morris ve ark., 2007). Diğer bazı çalışmalar, çocukluk ve ergenlikte algılanan ebeveyn tutumlarının bireylerde duygularla başa çıkma, duyguları ifade etme ve duyguları düzenleme gibi becerileri şekillendirdiğini göstermektedir (Kılıç, Var ve Kumandaş, 2015; Walayat ve Butt, 2017). Özellikle, çocukluk döneminde ebeveynden algılanan kabulün bireylerin duygu ifade etme ve duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi üzerinde olumlu etkisi olduğu bilinmektedir (Chan,

Bowes ve Wyver, 2009). Bu ilişkinin aksine, duygu ifade etme ve duygu düzenleme becerileri, birey ile olan iletişimde araya ciddi mesafe koyulan otoriter tarzda bir ebeveyn tutumundan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir (Eisenberg, Chang, Ma ve Huang, 2009). Walayat ve Butt'a (2017) göre de duygu düzenlemenin ebeveyn kabulü ile pozitif yönde ilişkisi görülmektedir. Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalar da literatür ile tutarlı olarak algılanan ebeveyn reddi ve aşırı kontrol ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Sarıtaş ve Gençöz, 2011).

İnsanlar arasındaki sözlü ve sözsüz iletişimden etkilenen duygu düzenleme süreçleri düşünüldüğünde, duygu düzenlemenin sosyal bir boyutu olduğu ve aslında sosyal bir bağlamda işlenen bir süreç olduğu görülmektedir. Bu nedenle güncel çalışmalar, duyguların düzenlenmesinde kişilerarası modellere odaklanmaktadır (Zaki ve Williams, 2013).

1.5.1. Kişilerarası Duygu Düzenleme

İnsan sosyal bir bağlamda yaşadığı ve başkalarıyla kurulan duygusal bağı da içeren karmaşık bir sosyal ağ oluşturabildiği için, duygu düzenleme sürecinde kişilerarası boyut da oldukça önemlidir (Hofmann ve ark., 2016). Bu bağlamda ortaya çıkan kişilerarası duygu düzenleme kavramı, bireyin duygularını sosyal etkileşim aracılığıyla düzenlemesi şeklinde tanımlanmaktadır (Hofmann ve ark., 2016). Zaki ve Williams'a (2013) göre bireyler, duygularını kendi başlarına düzenlemeye çalışmak yerine duygularını anlamak ve yönetmek için başkalarından yardım almayı seçebilmektedir. Buna göre, birden fazla kişiyi içeren her türlü duygu düzenlemenin kişilerarası duygu düzenlemesi olduğu belirtilmektedir (Zaki ve Williams, 2013).

Kişilerarası duygu düzenleme, düzenleme amacı açısından içsel ve dışsal olmak üzere iki geniş kategoriye ayrılır. İçsel duygu düzenlemede, insanlar olumsuz duygu deneyimlerinin üstesinden gelebilmek için başka biriyle iletişim kurarken; dışsal kişilerarası duygu düzenlemede bireyler, başka birinin duygu durumunu düzenlemeyi amaçlar (Zaki ve Williams, 2013). Hoffman ve arkadaşları (2016), bireyin kendi duyguları ile baş etmek için çevresindeki insanlarla ilişkisinden faydalanmasını dört stratejide gruplamıştır. Bunlardan ilki sosyal model alma, insanların olumsuz duygularını düzenlerken başkalarının olumsuz duyguları ile baş etmesini örnek alma olarak tanımlanır. İkincisi, olumsuz duyguları düzenlerken insanlardan telkin ve teselli almayı temsil eden yatıştırılma stratejisidir. Üçüncüsü, duygusal deneyimini çevresindekilerle

paylaşarak güçlendirme amacı taşıyan olumlu duyguları artırma stratejisidir. Sonuncusu ise duygusal deneyimin düzenlenmesi amacıyla çevreden gelen tavsiye ve yönlendirmeleri dikkate almak olarak tanımlanan bakış açısı edinme stratejisidir (Hofmann ve ark., 2016).

Bireyin çevresindeki insanlardan yardım alarak, duygularını düzenleme çabası birçok sosyal etkileşim kavramı ile ilişkilidir. Örneğin, bireylerin olumlu ve olumsuz duygu deneyimlerini başkalarıyla paylaşma arzusunu ifade eden 'duyguların sosyal paylaşımı' kavramı, kişilerarası bağlamda duygu düzenleme ile yakından ilişkilidir (Rimé, Finkenauer, Luminet, Zech ve Philippot, 1998). Benzer şekilde, Eisenberg'ün (2000) bir başkasının duygusal durumunun kavranması veya kavramadan kaynaklanan duygusal bir tepki olarak tanımladığı empatinin de kişilerarası duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Zaki ve Williams (2013) empatiyi kişilerarası duygulanımın iyileştirilmesi için gerekli bir öncül olarak kavramsallaştırmaktadır. Ayrıca, kişilerarası duygu düzenleme ile empatiyi entegre ettiği bir çalışmasında Zaki (2019), bazı empati bileşenlerinin bireyin kendi duygularını düzenlemesini amaçlayan, bazılarının ise başkalarının duygularının düzenlenmesini hedefleyen çeşitli kişilerarası duygu düzenleme hedefleri ürettiğini vurgulamaktadır.

Zaki ve Williams (2013), kişilerarası duygu düzenlemenin sosyal etkileşim gerektirdiğini, çünkü kişilerarası duygu düzenlemenin sadece sosyal etkileşime giren kişilerde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Bununla ilişkili olarak, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin yeni ilişkiler kurmada önemli rolü olduğu, başka bir kişinin duygularını değiştirme ve geliştirme girişiminin kişilerarası etkileşimi başlatabileceği belirtilmektedir (Niven, Garcia, van der Löwe, Holman ve Mansell, 2015). Kişilerarası ilişkilerde kurulan duygu paylaşımının sosyal ilişkilerin kalitesini belirlemede önemli rol oynadığı bilinmektedir. Dolayısıyla kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin bireyin sosyal durumlarda yaşayacağı kaygı belirtileri ile ilişkili olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak, ebeveyn tutumlarının bireyin sosyal becerileri (Veneziano, 2000), öz güven seviyesi (Bajaj, Robins ve Pande, 2016), empati (Farrant, Devine, Maybery ve Fletcher, 2012) ve başa çıkma becerileri (Chang ve ark., 2003) gibi kişilerarası ilişkilerini dolaylı yoldan etkileyebilecek durumlar üzerinde rol oynayabileceği düşünüldüğünde, reddedici ebeveyn tutumuna maruz kalan bireylerin duygu düzenleme amacıyla başkalarından destek ve yardım beklentisine girmesi beklenmemektedir. Bu bağlamda, çocukluk ve

ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red tutumlarının bireylerin kullandığı kişilerarası duygu düzenleme stratejilerini belirlemedeki rolünün literatürde incelenmediği ve dolayısıyla mevcut çalışmada bu muhtemel rolü ele almanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Amacı

Literatürde Ebeveyn Kabul Red Kuramı ile gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, sosyal kaygının tek boyutta ele alındığı (Giotsa, Kyriazos ve Mitrogiorgou, 2018; Stojiljković ve Stanković, 2018), kaygı duyulan sosyal durumlardan kaçınma ve olumsuz değerlendirilme korkusunun yanı sıra, insanlarla etkileşim kurmayı gerektiren belirli durumlarda yaşanan kaygıların yeterli düzeyde incelenmediği görülmektedir. Ayrıca, özellikle çocukluk döneminde ebeveynden algılanan tutumların, ileriki dönemlerde kurulacak sosyal ilişkilerin kalitesini belirlemede önemli bir rol oynadığı düşünüldüğünde (Knappe ve ark., 2010), sosyal kaygı bozukluğunun ebeveyn tutumları bağlamında çok boyutlu şekilde ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ek olarak, sosyal ilişkilerin oldukça önem arz ettiği ve sosyalleşmenin yoğun olduğu bir dönem olması sebebiyle bu araştırma modelinin üniversite öğrencileriyle incelenmesinin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bunun yanında, kaygı bozuklukları ile ilişkili olduğu bilinen kişilerarası duygu düzenleme stratejilerini (Hofmann, 2014) mevcut araştırmaya dahil etmenin, sosyal kaygı ile ilişkili değişkenlerin etiyolojisini anlamada faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın amacı, çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap bulması amaçlanmaktadır:

a) Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı, reddedilme duyarlılığı düzeyi ve kullanılan kişilerarası duygu düzenleme stratejileri demografik özelliklere (yaş, cinsiyet) göre değişiklik göstermekte midir?
b) Algılanan ebeveyn kabul-reddi, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasında ilişki var mıdır?
c) Algılanan ebeveyn kabul-reddi, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri, sosyal kaygı ve etkileşim kaygısı ile ilişkili midir?

Yukarıdaki araştırma sorularına göre, araştırmada test edilecek hipotezler şu şekildedir:

a) Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı, reddedilme duyarlılığı düzeyi ve kullanılan kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin demografik özelliklere (yaş, cinsiyet) göre farklılaşması beklenmektedir.
b) Algılanan ebeveyn reddi, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasında pozitif yönde bir ilişki beklenmektedir.
c) Algılanan ebeveyn reddi, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin, sosyal kaygı ve etkileşim kaygısı ile pozitif yönde ilişkili olması beklenmektedir.
d) Algılanan ebeveyn reddinin, reddedilme duyarlılığının ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin sosyal kaygı ve etkileşim kaygısını pozitif yönde yordaması beklenmektedir.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin İstanbul şehrindeki vakıf ve devlet üniversitelerinde herhangi bir lisans bölümü okuyan 516 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılara uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Bu katılımcıların %24'ü, (n = 124) kâğıt kalem yoluyla, %76'sı (n = 392) internet aracılığıyla çalışmaya katılmıştır. Çalışmaya katılanların 334'ü (%64.7) kadın, 182'si (%35.3) erkektir. Katılımcıların yaşları 18-25 arasında değişmektedir (*Ort*. = 21.36, *SS* = 2.14).

Katılımcıların 313'ü (%60.7) Devlet Üniversitesinde, 203'ü (%39.3) Vakıf Üniversitesinde olmak üzere tamamı lisans düzeyinde eğitim görmektedir. Ebeveynlerinin eğitim düzeylerine bakıldığında, annelerin 210'u (%40.8'i) ilkokul ya da altı, 71'i (%13.8) ortaokul, 115'i (%22.3) lise, 106'sı (%20.5) üniversite ve 14'ü (%2.7) ise yüksek lisans/doktora eğitim düzeyine sahiptir. Babaların ise 122'si (% 23.6) ilkokul ya da altı, 85'i (%16.5) ortaokul, 115'i (%22.3) lise, 167'si (%32.4) üniversite ve 27'si (%5.2) ise yüksek lisans/doktora eğitim düzeyine sahiptir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin 453'ünün (%87.8) anne-babası birlikte, 28'inin (%5.4) anne-babası ayrı yaşamaktadır. Ayrıca katılımcıların 8'inin (%1.6) annesi, 27'sinin (%5.2) babası hayatta değildir. Katılımcıların %6'sı (n = 31) düşük, %79.8'i (n = 412) orta ve %14.1'i (n = 73) yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olduklarını bildirmiştir. Katılımcıların %23.1'inin (n = 119) psikolojik ya da psikiyatrik bir yardım geçmişi bulunmaktadır. Yardım geçmişi olanları %37'si (n = 44) psikoterapi, %30.3'ü (n = 36) ilaç ve %32.7'si (n = 39) psikoterapi ve ilaç tedavi desteği almıştır. Katılımcıların demografik değişkenlerine ait detaylı bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1a. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Kadın (*n* = 334)				Erkek (*n* = 182)			
Değişkenler	***Ort***	***SS***	***n***	***%***	***Ort***	***SS***	***n***	***%***
Yaş	21.31	2.01			21.45	2.36		
18			30	9.0			16	8.8
19			36	10.8			34	18.7
20			58	17.4			21	11.5
21			69	20.7			32	17.6
22			43	12.9			23	12.6
23			40	12.0			11	6.0
24			32	9.6			6	3.3
25			26	7.8			39	21.4
Üniversite Türü								
Devlet Üniversitesi			182	54.5			131	72.0
Vakıf Üniversitesi			152	45.5			51	28.0
Fakülte								
Eğitim Fakültesi			47	14.1			19	10.4
Fen-Edebiyat Fakültesi			84	25.1			26	14.3
Güzel Sanatlar Fakültesi			13	3.9			3	1.6
Hukuk Fakültesi			12	3.6			15	8.2
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi			60	18.0			35	19.2
Mühendislik Fakültesi			30	9.0			52	28.6
Mimarlık Fakültesi			16	4.8			4	2.2
Tıp Fakültesi			50	15.0			15	8.2
İlahiyat Fakültesi			22	6.6			13	7.1
Sınıf								
Hazırlık			18	5.4			27	14.8
1			72	21.6			31	17.0
2			81	24.3			54	29.7
3			61	18.3			26	14.3
4			102	30.5			44	24.2
Sosyo-Ekonomik Durum								
Düşük			15	4.5			16	8.8
Orta			268	80.2			144	79.1
Yüksek			51	15.3			22	12.1
Aile Bütünlüğü								
Anne-Baba birlikte			294	88.0			159	87.4
Anne-Baba ayrı			19	5.7			9	4.9
Anne hayatta değil			6	1.8			2	1.1
Baba hayatta değil			15	4.5			12	6.6

Tablo 1b. Katılımcıların Demografik Özellikleri (devam)

	Kadın (n = 334)		Erkek (n = 182)	
Değişkenler	***n***	***%***	***n***	***%***
Anne Eğitim Düzeyi				
İlkokul ve altı	140	41.9	70	38.5
Ortaokul	55	16.5	16	8.8
Lise	61	18.3	54	29.7
Üniversite ve üzeri	78	23.4	42	23.0
Baba Eğitim Düzeyi				
İlkokul ve altı	78	23.4	44	24.2
Ortaokul	58	17.4	27	14.8
Lise	84	25.1	31	17.0
Üniversite ve üzeri	114	34.1	80	43.9
Psikolojik Yardım Geçmişi				
Evet	88	26.3	31	17.0
Hayır	246	73.7	151	83.0
Yardım Türü				
İlaç	26	29.5	10	32.3
Psikoterapi	35	39.8	9	29.0
İlaç ve Psikoterapi	27	30.7	12	38.7

2.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde katılımcılara Demografik Bilgi Formu (EK B) verilmiş, ardından sırasıyla Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EK C), Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (EK D), Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (EK E), Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EK F) ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (EK G) uygulanmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, anne-baba eğitim durumu, psikolojik rahatsızlığın varlığı ve bu durumda alınan yardım türü hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış bir bilgi formudur.

2.2.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ)

Ölçek Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından yetişkinlerin 7-12 yaş aralığındaki çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red düzeyini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Anne formu (24 madde) ve baba formu (24 madde) dahil olmak üzere toplamda 48 maddeden oluşan EKRÖ 4 alt ölçek içermektedir.

Bunlar, sarılmak, öpmek ve gülümsemek gibi fiziksel, çocuğa güzel sözler söylemek ve onu desteklemek gibi sözlü duygusal yakınlığın ifade edildiği Sıcaklık/Şefkat alt ölçeği; öfke, nefret, düşmanlık, kötü niyet ve bunların fiziksel sonucu olarak dayak ve bir şey fırlatma veya alay etme, hakaret etme ve eleştirme gibi sözlü agresif davranışların ifade edildiği Düşmanlık/Saldırganlık alt ölçeği; fiziksel ve psikolojik anlamda tepkisiz ve ulaşılmaz olarak çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal, eğitimsel ve tıbbi ihtiyaçlarına karşı ilgisiz olmanın ifade edildiği İhmal/kayıtsızlık alt ölçeği; ve ebeveynlerin onları önemsememesine veya agresif davranışlar sergilemesine karşı bir delil olmamasına rağmen çocukların ebeveynleri tarafından sevilmedikleri ve önemsenmediklerine dair inancını ifade eden Ayrışmamış Red alt ölçeğidir (Rohner ve ark., 2005). Ölçek maddeleri, (4) "hemen her zaman doğru" ile (1) "hiçbir zaman doğru değil" arasında değişen 4'lü Likert tipinde değerlendirilmektedir. EKRÖ'nün bir formundan elde edilecek toplam puan 24 ile 96 arasında değişim göstermekte; 24 puan en yüksek seviyede kabul algısını ifade ederken, 96 puan en yüksek seviyede red algısını göstermektedir (aktaran Dedeler, Akün, ve Batıgün, 2017). Orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayıları .81'in üzerinde bulunmuştur (aktaran Dedeler ve ark., 2017).

Ebeveyn Kabul Red Ölçeği – Yetişkin Kısa Formu'nun Türkçe uyarlaması Dedeler ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında orijinalindeki gibi toplam 48 madde ve 4 alt ölçek bulunmaktadır. Gerçekleştirilen güvenirlik analizleri sonucunda her iki formun ölçek ve alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının .75 ile .96 arasında değiştiği bulunmuştur (Dedeler ve ark., 2017).

Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri, EKRÖ-Anne ele alındığında, ölçeğin tamamı için .95, Sıcaklık/Şefkat için .92, Düşmanlık/Saldırganlık için .85, Kayıtsızlık/İhmal için .81 ve Ayrışmamış Red için .87 olarak; EKRÖ-Baba ele alındığında, ölçeğin tamamı için .95, Sıcaklık/Şefkat için .94, Düşmanlık/Saldırganlık için .85, Kayıtsızlık/İhmal için .85 ve Ayrışmamış Red için .89 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (KDDÖ)

Bu ölçek bireylerin duygu düzenleme süreçlerinde diğer insanlar ile olan ilişkilerini ölçmek ve bu ilişkilerdeki kaçınma ve kaygı boyutlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (Hofmann ve ark., 2016). 5'li likert tipinde cevaplanan ölçek 'sosyal model alma', 'yatıştırılma', 'olumlu duyguları artırma' ve 'bakış açısı edinme' olarak 4 faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Model Alma boyutu olumsuz

duyguları düzenlerken başkalarının olumsuz duyguları ile baş etme biçimlerini örnek almasını; Yatıştırılma alt boyutu olumsuz duyguları düzenlerken insanlardan telkin ve teselli almayı; Olumlu Duyguları Artırma boyutu duygularını diğerleriyle paylaşarak artırması yoluna gitmeyi; ve Bakış Açısı Edinme boyutu da duygu düzenleme bağlamında insanların tavsiye ve yönlendirmelerini dikkate almayı değerlendirmektedir (Hofmann ve ark., 2016). Faktörlerin iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayıları .85 (Yatıştırılma) ile .91 (Sosyal Model Alma) arasında değişmektedir (Hofmann ve ark., 2016).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Koç ve arkadaşları (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçekte orijinalinde olduğu gibi sosyal model alma, olumlu duyguları artırma, yatıştırılma ve bakış açısı edinme olarak 4 boyutta değerlendirilen 20 madde bulunmaktadır. Faktörlerin iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayıları 'olumlu duyguları artırma' faktörü için .81, 'bakış açısı edinme' faktörü için .77, 'yatıştırılma' faktörü için .86 ve 'sosyal model alma' faktörü için .87 ve ölçeğin tümü için .90 olarak bulunmuştur (Koç ve ark., 2019).

Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri ölçeğin tamamı için .92, Sosyal Model Alma için .88, Yatıştırılma için .83, Olumlu Duyguları Artırma için .87 ve Bakış Açısı Edinme için .68 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ)

Sosyal etkileşim ve performans durumlarında bireylerin sosyal kaygı ve kaçınma düzeylerini belirlemek amacıyla ölçekte sosyal etkileşim durumları (11 madde) ve performans durumları (13 madde) olarak iki boyut ve toplamda 24 madde bulunmaktadır (Liebowitz, 1987). Ölçek maddeleri kişinin son bir hafta içindeki kaygı ve kaçınma durumları 4'lü Likert tipi ölçek üzerinden ayrı ayrı puanlanmaktadır. Orijinal ölçeğin toplam iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı .81 ve .92 aralığında değişmektedir (Heimberg, Horner, Juster, Safren, Brown, Schneier, Liebowitz, 1999).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Soykan, Özgüven ve Gençöz (2003) tarafınan yapılmış ve iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı korku veya kaygı alt ölçek maddeleri için .96, kaçınma alt ölçek maddeleri için .95 ve ölçeğin tümü için .98 olarak bulunmuştur. Türkçe uyarlamasında ölçeğin boyut ve madde sayıları aynı kalmıştır (Soykan ve ark., 2003). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri ölçeğin tamamı için .96, Korku ya da Kaygı için .93 ve Kaçınma için .92 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EKÖ)

Etkileşim Kaygısı Ölçeği Leary ve Kowalski (1993) tarafından bireylerin sosyal ortamlarda yabancılarla olan etkileşim, karşı cinsle iletişim, iş görüşmeleri vb. gibi durumlardaki kaygı seviyelerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşan ölçek, sıradan telefon görüşmelerinden karşı cinsle iletişime kadar birçok farklı sosyal etkileşim içeren durumu kapsamaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçektir ve iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı .88 olarak bulunmuştur (Leary ve Kowalski, 1993).

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Coşkun (2009) tarafından yapılmıştır. Türkçe uyarlamasında da 15 madde bulunduran ölçeğin iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı .91 olarak bulunmuştur (Coşkun, 2009). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değeri ölçeğin tamamı için .87 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (RDÖ)

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma ve reddedilme konusunda çok fazla tepkisel olma eğilimleri ölçmek amacıyla 18 maddeli bir ölçüm aracıdır (Downey ve Feldman, 1996). Ölçeğin maddeleri 6'lı Likert tipi ölçek üzerinden öncelikle karşılaşılan durum karşısındaki kaygı seviyeleri (örn., "Hocanızın size yardım etmeyi isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız?"; 1= 'Hiç endişelenmem/kaygı duymam', 6= 'Çok endişelenip/kaygı duyarım'), daha sonra aynı durum hakkında yaşanan kabul edilme beklentileri (örn., "Hocamın bana yardımcı olmak için istekli olmasını beklerdim."; 1= 'Çok küçük ihtimalle', 6= 'Çok büyük ihtimalle') puanlanarak değerlendirilir. Ölçeğin orijinalinde iç tutarlılık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Göncü, Özen-Çıplak, Ulaşan-Özgüle ve Sümer (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında 8 madde daha eklenmiştir, böylelikle toplam madde sayısı 26'ya çıkmıştır. Türkçe'ye uyarlama çalışması sırasında ölçeğin iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değeri ölçeğin tamamı için .88 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri

Ölçekler	*N*	*Ort.*	*SS*	En Düşük ve En Yüksek Değerler	Cronbach Alpha
EKRÖ Anne					
Sıcaklık/Şefkat	516	14.9	5.9	9-36	.92
Düşmanlık/Saldırganlık	516	8.6	3.6	6-24	.85
Kayıtsızlık/İhmal	516	7.2	2.8	5-20	.81
Ayrışmamış Red	516	5.2	2.4	4-16	.87
Toplam	516	35.8	12.8	24-90	.95
EKRÖ Baba					
Sıcaklık/Şefkat	516	16.7	7.1	9-36	.94
Düşmanlık/Saldırganlık	516	8.8	3.8	6-24	.85
Kayıtsızlık/İhmal	516	8.4	3.6	5-20	.85
Ayrışmamış Red	516	5.3	2.5	4-16	.89
Toplam	516	39.1	14.6	24-96	.95
KDDÖ					
Sosyal Model Alma	516	20.5	6	6-30	.88
Yatıştırılma	516	16	5.3	5-25	.83
Olumlu Duyguları Artırma	516	23.9	5.5	6-30	.87
Bakış Açısı Edinme	516	8.3	3.1	3-15	.68
Toplam	516	68.6	16.3	20-100	.92
LSKÖ					
Korku ya da Kaygı	516	48.1	14.6	24-91	.93
Kaçınma	516	47.7	14.1	24-96	.92
Toplam	516	47.9	13.6	24-93	.96
EKÖ	516	41.3	11.3	15-73	.87
RDÖ	516	9	3.7	1-26.5	.88

Not: EKRÖ = Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, KDDÖ = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği, LSKÖ = Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği, EKÖ = Etkileşim Kaygısı Ölçeği, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

2.3. İşlem

Bu çalışma için ilk olarak Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'nun onayı alınmıştır. Onayın ardından, çevrimiçi araştırma sitesi ve sosyal çevre aracılığıyla gönüllü katılımcılara ulaşılmış, kendilerine çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verildikten sonra veri toplama araçları sunulmuştur. Katılımcılara sunulan öz bildirim ölçeklerin yanıtlanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Tüm gönüllü katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Öncelikle, araştırmada kullanılan bütün ölçeklerdeki ters maddeler uygun şekilde kodlanmış, ardından tüm ölçeklerin toplam ve alt ölçeklerine ait ortalamaları, standart sapma değerleri, minimum ve maksimum değerleri ve Cronbach Alpha değerleri hesaplanmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Araştırma değişkenlerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Bağımsız Örneklem T-Testi analizleri uygulanmıştır. Sosyal durumlardaki kaygı ile ilişkili değişkenleri yordamak amacıyla da hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR

3.1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Çalışmada yer alan Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (EKRÖ), Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (KDDÖ), Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSKÖ), Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EKÖ) ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (RDÖ) arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Çalışma örnekleminin geniş olması göz önünde bulundurularak, korelasyon katsayısı .15 ve üzeri olan değerler anlamlı olarak yorumlanmıştır. Analizlere dair bütün sonuçlar Tablo 3'te sunulmuş.

Öncelikle Anne EKRÖ toplam puanı ile LSKÖ'nün korku ya da kaygı alt boyutu (r = .19, p < .001), kaçınma alt boyutu (r = .17, p < .001), RDÖ (r = .17, p < .001) ve EKÖ (r = .16, p < .001) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca Anne EKRÖ toplam puanı ile KDDÖ toplam puanı (r = -.15, p < .01) ve bakış açısı edinme alt boyutu (r = -.17, p < .001) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Algılanan baba kabul-reddin diğer değişkenlerle ilişkisine bakıldığında, Baba EKRÖ toplam puanı ile LSKÖ'nün korku ya da kaygı alt boyutu (r = .25, p < .001), kaçınma alt boyutu (r = .25, p < .001), RDÖ (r = .16, p < .001) ve EKÖ (r = .25, p < .001) arasında pozitif yönde, KDDÖ'nün olumlu duyguları artırma alt boyutu (r = -.15, p < .01) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygı düzeyinin ilişkili olduğu değişkenler incelendiğinde, LSKÖ'nün korku ya da kaygı alt boyutu ile RDÖ (r = .32, p < .001), EKÖ (r = .69, p < .001), Anne EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = .16, p < .001), düşmanlık/saldırganlık alt boyutu (r = .17, p < .001), kayıtsızlık/ihmal alt boyutu (r = .19, p < .001) ve Baba EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = .21, p < .001), düşmanlık/saldırganlık alt boyutu (r = .23, p < .001), kayıtsızlık/ihmal alt boyutu (r = .25, p < .001) ve ayrışmamış red alt boyutu (r = .17, p < .001) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca LSKÖ'nün kaçınma alt boyutu ile de RDÖ (r = .29, p < .001), EKÖ (r = .64, p < .001), Anne EKRÖ'nün sıcaklık alt boyutu (r = .17, p < .001), kayıtsızlık/ihmal alt boyutu (r = .18, p < .001), Baba EKRÖ'nün sıcaklık alt boyutu (r = .23, p < .001), düşmanlık/saldırganlık alt boyutu (r = .22, p < .001), kayıtsızlık/ihmal

alt boyutu (r = .23, p < .001) ve ayrışmamış red alt boyutu (r = .15, p < .001) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Benzer şekilde etkileşim kaygısı düzeyinin diğer değişkenlerle olan ilişkisi ele alındığında, EKÖ ile Anne EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = .17, p < .001), Baba EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat (r = .25, p < .001), düşmanlık/saldırganlık (r = .18, p < .001) ve kayıtsızlık/ihmal alt boyutu (r = .24, p < .001) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Reddedilme duyarlılığı (RDÖ) ile Anne EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = .20, p < .001), Baba EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = .19, p < .001) ve EKÖ (r = .37, p < .001) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Son olarak kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin (KDDÖ) diğer değişkenlerle ilişkisine bakıldığında, olumlu duyguları artırma stratejisi ile Anne EKRÖ'nün ayrışmamış red alt boyutu (r = -.15, p < .001) ve Baba EKRÖ'nün ayrışmamış red alt boyutu (r = -.17, p < .001) arasında; bakış açısı edinme stratejisi ile de Anne EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = -.17, p < .001) ve Baba EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutu (r = -.16, p < .001) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3a. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1	.88***	.86***	.86***	.85***	.44***	.33***	.43***	.43***	.33***
2		1	.59***	.63***	.59***	.39***	.42***	.29***	.31***	.20***
3			1	.73***	.79***	.38***	.20***	.45***	.41***	.34***
4				1	.77***	.39***	.23***	.43***	.45***	.34***
5					1	.35***	.17***	.41***	.37***	.37***
6						1	.88***	.82***	.87***	.82***
7							1	.52***	.67***	.54***
8								1	.67***	.78***
9									1	.71***
10										1*
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										

Not 1: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Not 2: 1 = AEKRÖ/Toplam, 2 = AEKRÖ Sıcaklık/Şefkat, 3 = AEKRÖ Düşmanlık/Saldırganlık, 4 = AEKRÖ Kayıtsızlık/İhmal, 5 = AEKRÖ Ayrışmamış Red, 6 = BEKRÖ/Toplam, 7 = BEKRÖ Sıcaklık/Şefkat, 8 = BEKRÖ Düşmanlık/Saldırganlık, 9 = BEKRÖ Kayıtsızlık/İhmal, 10 = BEKRÖ Ayrışmamış Red, 11 = KDDÖ/Toplam, 12 = KDDÖ Sosyal Model Alma, 13 = KDDÖ Yatıştırılma, 14 = KDDÖ Olumlu Duyguları Artırma, 15 = KDDÖ Bakış Açısı Edinme, 16 = LSKÖ Korku ya da Kaygı, 17 = LSKÖ Kaçınma, 18 = RDÖ Toplam, 19 = EKÖ Toplam

Tablo 3b. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları (devam)

	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	-.15**	-.11*	-.10*	-.13**	-.17***	.19***	.17***	.17***	.16***
2	-.12**	-.09	-.09*	-.09	-.17***	.16***	.17***	.20***	.17***
3	-.13**	-.12**	-.06	-.12**	-.12**	.17***	.12**	.11*	.14**
4	-.13**	-.06	-.11*	-.11*	-.14**	.19***	.18***	.14**	.13**
5	-.14**	-.11*	-.08	-.15***	-.13**	.11*	.10*	.10*	.10*
6	-.14**	-.11*	-.06	-.15**	-.13**	.25***	.25***	.16***	.25***
7	-.14**	-.12**	-.08	-.11*	-.16***	.21***	.23***	.19***	.25***
8	-.09*	-.06	-.02	-.14**	-.05	.23***	.22***	.09*	.18***
9	-.11*	-.09*	-.06	-.11*	-.13**	.25***	.23***	.14**	.24***
10	-.10*	-.08	-.01	-.17***	-.06	.17***	.15**	.04	.14**
11	1	.88***	.83***	.82***	.68***	.08	.01	-.04	.01
12		1	.61***	.61***	.55***	.12**	.06	.01	.08
13			1	.57***	.49***	.05	-.02	.00	-.02
14				1	.38***	-.03	-.07	-.08	-.06
15					1	.14**	.11*	-.07	.04
16						1	.78***	.32***	.69***
17							1	.29***	.64***
18								1	.37***
19									1

Not 1: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Not 2: 1 = AEKRÖ/Toplam, 2 = AEKRÖ Sıcaklık/Şefkat, 3 = AEKRÖ Düşmanlık/Saldırganlık, 4 = AEKRÖ Kayıtsızlık/İhmal, 5 = AEKRÖ Ayrışmamış Red, 6 = BEKRÖ/Toplam, 7 = BEKRÖ Sıcaklık/Şefkat, 8 = BEKRÖ Düşmanlık/Saldırganlık, 9 = BEKRÖ Kayıtsızlık/İhmal, 10 = BEKRÖ Ayrışmamış Red, 11 = KDDÖ/Toplam, 12 = KDDÖ Sosyal Model Alma, 13 = KDDÖ Yatıştırılma, 14 = KDDÖ Olumlu Duyguları Artırma, 15 = KDDÖ Bakış Açısı Edinme, 16 = LSKÖ Korku ya da Kaygı, 17 = LSKÖ Kaçınma, 18 = RDÖ Toplam, 19 = EKÖ Toplam

3.2. Araştırma Değişkenlerindeki Farklılıkların Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma değişkenlerinin (ebeveyn kabul ve reddi, kişilerarası duygu düzenleme, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı), katılımcıların demografik özelliklerine (cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi) göre nasıl farklılaştığını incelemek için bağımsız örneklem t-testi analizleri yapılmıştır. Grup karşılaştırmaları için anne ve baba eğitim düzeyi düşük (ortaokul ve altı) ve yüksek (lise ve üstü) olmak üzere gruplandırılmıştır. Gruplara yönelik detaylı bilgi Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Demografik Özelliklere Ait Gruplar

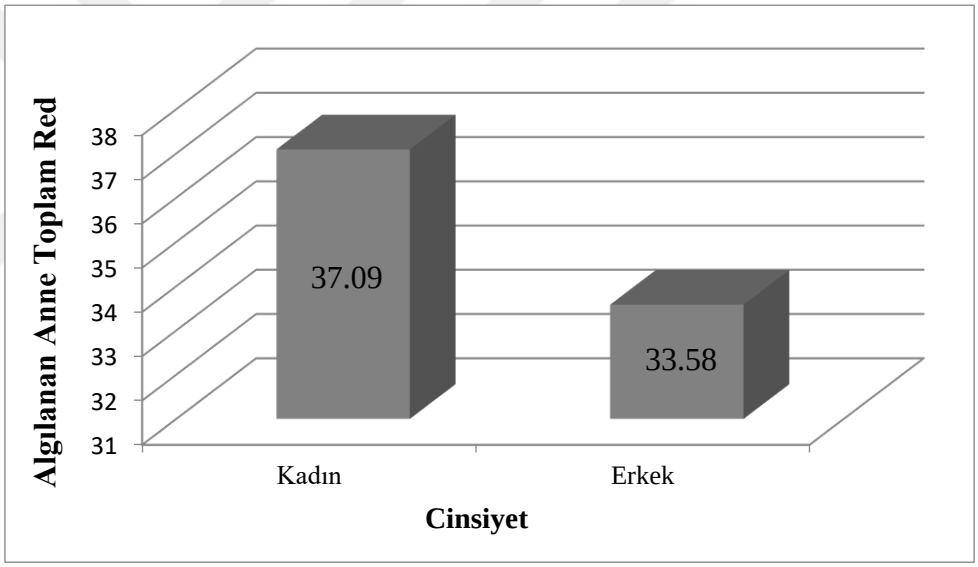
Değişkenler	***n***	***%***
Cinsiyet		
Kadın	334	64.7
Erkek	182	35.3
Anne Eğitim		
Düşük	281	54.5
Yüksek	235	45.5
Baba Eğitim		
Düşük	207	40.1
Yüksek	309	59.9

3.2.1. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

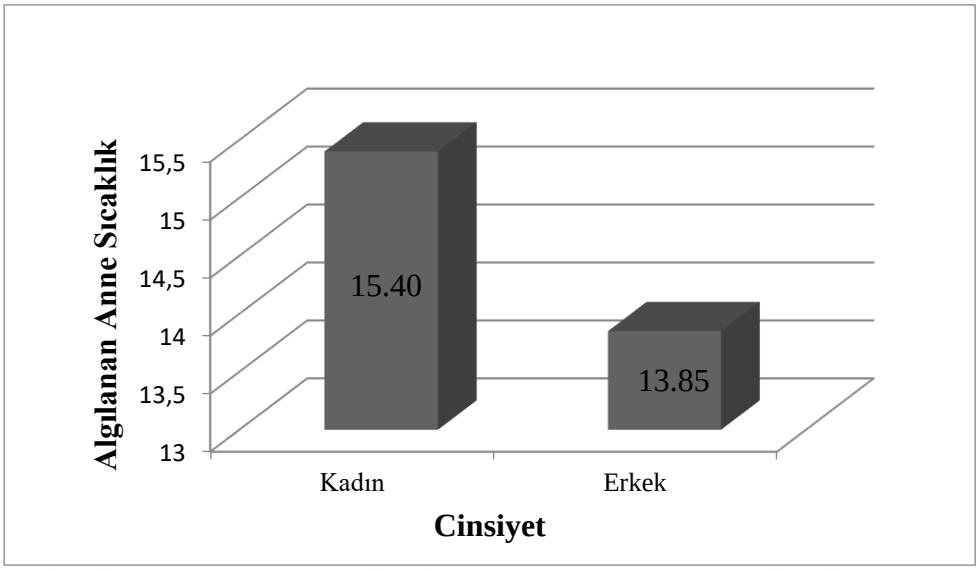
İlk olarak üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul ve reddi, kişilerarası duygu düzenleme, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin cinsiyete (kadın ve erkek) göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre öncelikle, anneden algılanan toplam red düzeyi cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır, [$t(514) = 3.00$, $p < .01$]. Buna göre kadınların (*Ort.* = 37.09, *SS* = 14.05) erkeklere göre (*Ort.* = 33.58, *SS* = 9.76) annelerinden algıladıkları toplam red düzeyi anlamlı ölçüde yüksektir. Ayrıca anneden algılanan sıcaklık/şefkat alt

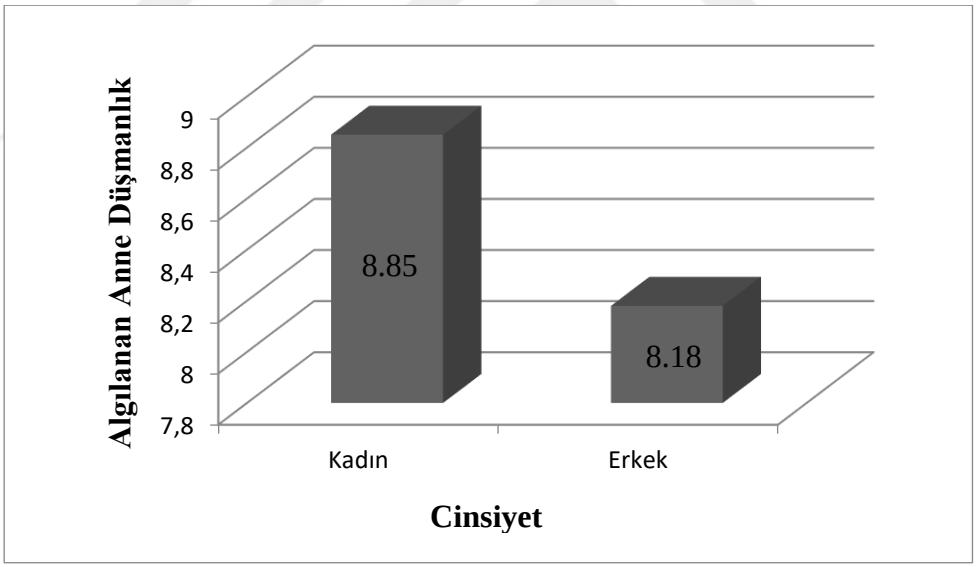
boyutu [$t(514) = 2.87$, $p < .01$], düşmanlık/saldırganlık alt boyutu [$t(514) = 2.07$, $p < .05$], kayıtsızlık/ihmal alt boyutu [$t(514) = 2.78$, $p < .01$] ve ayrışmamış red alt boyutu da [$t(514) = 2.49$, $p < .05$] cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre, kadınlar (*Ort*. = 15.40, *SS* = 6.27) annelerinden erkeklere göre (*Ort*. = 13.85, *SS* = 5.13) anlamlı düzeyde daha az sıcaklık algılamakta ve bununla tutarlı olarak kadınlar (*Ort*. = 8.85, *SS* = 3.90) erkeklere göre (*Ort*. = 8.18, *SS* = 2.80) daha fazla düşmanlık, erkeklere göre (*Ort*. = 6.74, *SS* = 2.10) daha fazla (*Ort*. = 7.46, *SS* = 3.15) ihmal ve yine erkeklere göre (*Ort*. = 4.82, *SS* = 1.64) daha fazla (*Ort*. = 5.37, *SS* = 2.73) ayrışmamış red algılamaktadır.

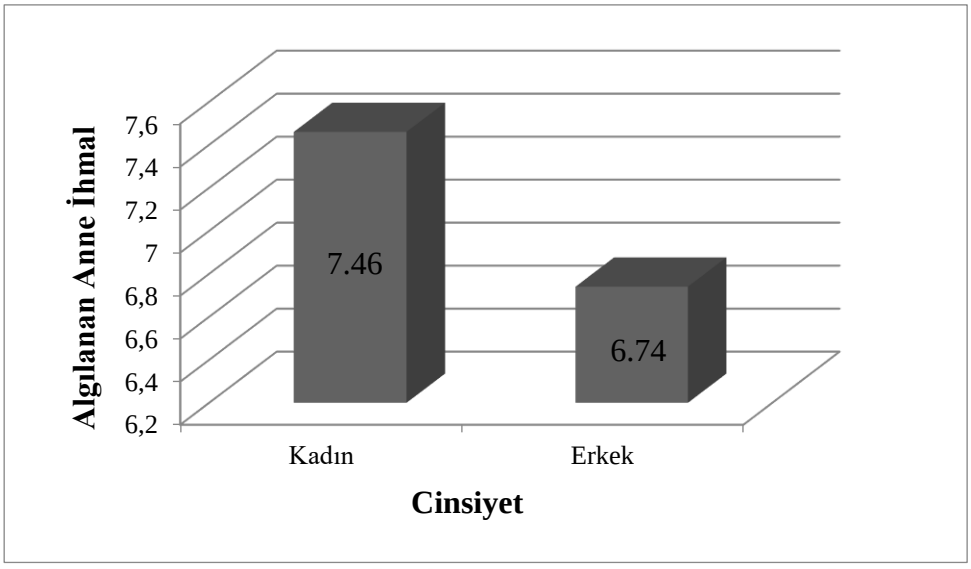
Şekil 1. Cinsiyete Göre Anne Toplam Red Algısı

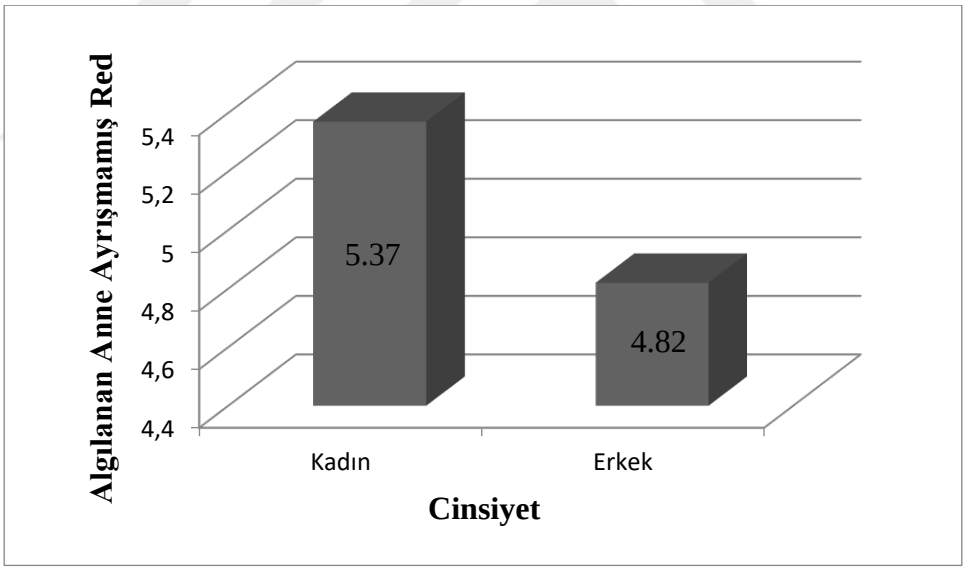
Şekil 2. Cinsiyete Göre Anne Sıcaklık/Şefkat Algısı

Şekil 3. Cinsiyete Göre Anne Düşmanlık/Saldırganlık Algısı

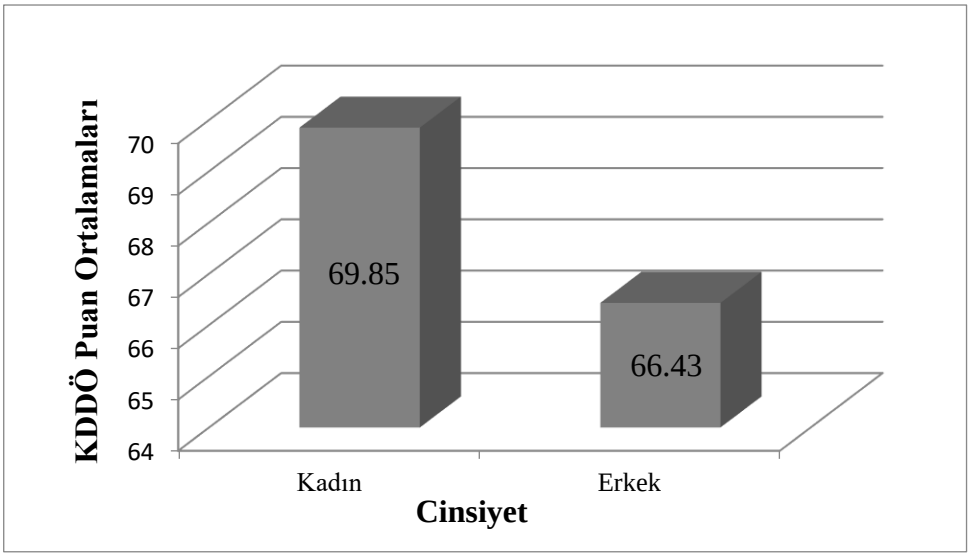
Şekil 4. Cinsiyete Göre Anne Kayıtsızlık/İhmal Algısı

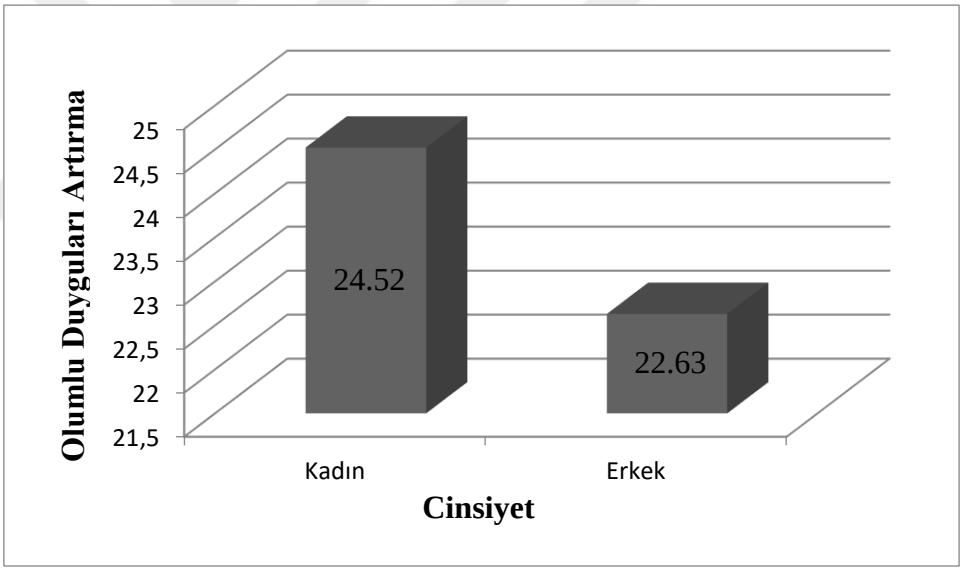
Şekil 5. Cinsiyete Göre Anne Ayrışmamış Red Algısı

İkinci olarak, babadan algılanan toplam red düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır, [$t(514) = -.91$, $p > .05$]. Ayrıca ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, toplam puan ile tutarlı olarak babadan algılanan sıcaklık/şefkat alt boyutu [$t(514) = -.48$, $p > .05$], düşmanlık/saldırganlık alt boyutu [$t(514) = -1.72$, $p > .05$], kayıtsızlık/ihmal alt boyutu [$t(514) = .33$, $p > .05$] ve ayrışmamış red alt boyutunun [$t(514) = -1.80$, $p > .05$] cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Üçüncü olarak, kişilerarası duygu düzenlemenin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı gözlemlenmiştir [$t(514) = 2.28$, $p < .05$]. Buna göre kadınların (*Ort.* = 69.85, *SS* = 16.49) erkeklere göre (*Ort.* = 66.43, *SS* = 15.83) KDDÖ'den aldıkları ortalama puanlar erkeklerin aldıkları puanlardan anlamlı ölçüde yüksektir. Buna ek olarak, KDDÖ'nün olumlu duyguları artırma alt boyutu da cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır [$t(514) = 3.76$, $p < .001$]. Buna göre kadınlar (*Ort.* = 24.52, *SS* = 5.26) duygu düzenleme esnasında erkeklere (*Ort.* = 22.63, *SS* = 5.82) göre daha fazla olumlu duygu artırma stratejisini kullanmaktadırlar. KDDÖ'nün diğer alt boyutları incelendiğinde, sosyal model alma [$t(514) = 1.42$, $p > .05$], yatıştırılma [$t(514) = 1.71$, $p > .05$] ve bakış açısı edinme [$t(514) = -.31$, $p > .05$] alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

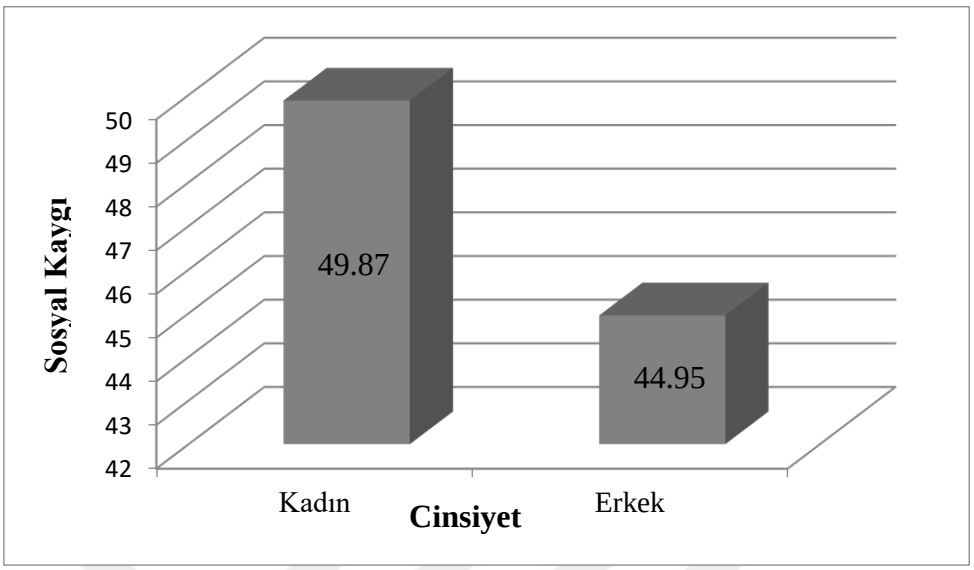

Şekil 6. Cinsiyete Göre KDDÖ Puan Ortalamaları

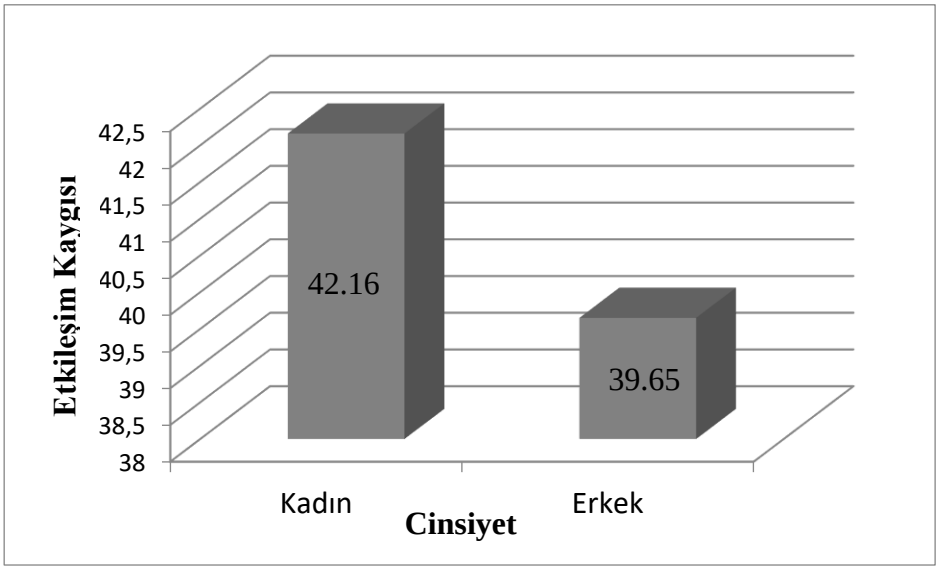
Şekil 7. Cinsiyete Göre Olumlu Duyguları Artırma Puan Ortalamaları

Dördüncü olarak, üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyete göre karşılaştırılması incelendiğinde, LSKÖ'nün sosyal kaçınma boyutu için anlamlı bir fark bulunmazken [$t(514) = 1.28$, $p > .05$], sadece sosyal kaygı boyutu için anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(514) = 3.70$, $p < .001$]. Buna göre, kadınların (*Ort.* = 49.87, *SS* = 15.19) erkeklere göre (*Ort.* = 44.95, *SS* = 12.82) sosyal kaygı düzeyi anlamlı ölçüde yüksektir.

Şekil 8. Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Puan Ortalamaları

Beşinci olarak, etkileşim kaygısı düzeyi cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır, [$t(514) = 2.42$, $p < .05$]. Buna göre, kadınların (*Ort.* = 42.16, *SS* = 11.31) erkeklere göre (*Ort.* = 39.65, *SS* = 11.15) etkileşim kaygısı düzeyi erkeklere göre anlamlı ölçüde yüksektir.

Şekil 9. Cinsiyete Göre Etkileşim Kaygısı Puan Ortalamaları

Son olarak, reddedilme duyarlılığının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, fakat anlamlı bir fark bulunmamıştır, [$t(514) = .26$, $p > .05$].

Tablo 5. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Kadın (n = 334)		Erkek (n = 182)		
Değişkenler	***Ort.***	***SS***	***Ort.***	***SS***	***t***
AEKRÖ_TOP	37.09	14.05	33.58	9.76	3.00**
AEKRÖ_SŞ	15.40	6.27	13.85	5.13	2.87**
AEKRÖ_DS	8.85	3.90	8.18	2.80	2.07*
AEKRÖ_Kİ	7.46	3.15	6.74	2.10	2.78**
AEKRÖ_AR	5.37	2.73	4.82	1.64	2.49*
BEKRÖ_TOP	38.68	14.23	39.91	15.31	-.91
BEKRÖ_SŞ	16.55	7.08	16.86	7.13	-.48
BEKRÖ_DS	8.57	3.75	9.17	3.95	-1.72
BEKRÖ_Kİ	8.44	3.63	8.33	3.67	.33
BEKRÖ_AR	5.13	2.35	5.54	2.79	-1.80
KDDÖ_TOP	69.85	16.49	66.43	15.83	2.28*
KDDÖ_SMA	20.75	6.17	19.97	5.72	1.42
KDDÖ_Y	16.28	5.46	15.45	4.85	1.71
KDDÖ_ODA	24.52	5.26	22.63	5.82	3.76***
KDDÖ_BAE	8.30	3.33	8.38	2.70	-.31
LSKÖ_KK	49.87	15.19	44.95	12.82	3.70***
LSKÖ_K	48.28	14.59	46.61	13.32	1.28
RDÖ	9.07	3.74	8.99	3.77	.26
EKÖ	42.16	11.31	39.65	11.15	2.42*

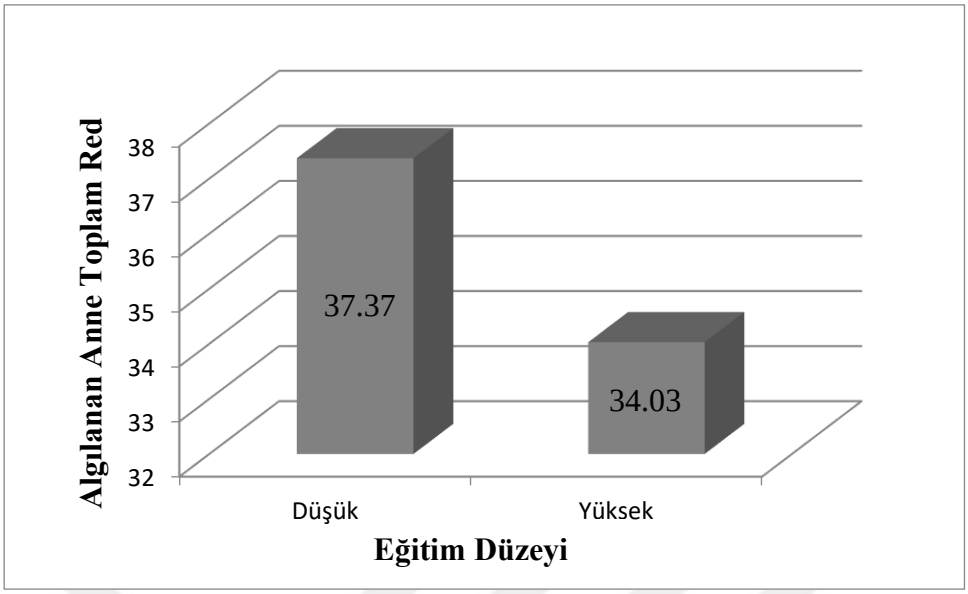
Not. AEKRÖ_TOP = Anne Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, AEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, AEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, AEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, AEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, BEKRÖ_TOP = Baba Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, BEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, BEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, BEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, BEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, KDDÖ_TOP = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan, KDDÖ_SMA = Sosyal Model Alma Boyutu, KDDÖ_Y = Yatıştırılma Boyutu, KDDÖ_ODA = Olumlu Duyguları Artırma Boyutu, KDDÖ_BAE

= Bakış Açısı Edinme Boyutu, LSKÖ_KK = Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Korku ya da Kaygı Boyutu, LSKÖ_K = Kaçınma Boyutu, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, EKÖ = Etkileşim Kaygısı Ölçeği; *p < .05, **p < .01, ***p < .001

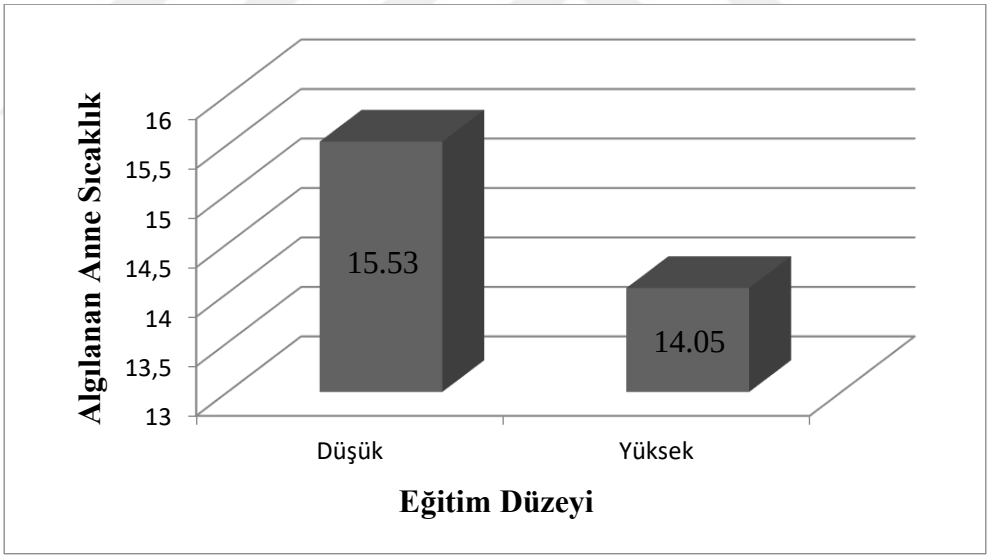
3.2.2. Araştırma Değişkenlerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmada, üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul reddi, kişilerarası duygu düzenleme, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne eğitim düzeyine (düşük ve yüksek) göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir.

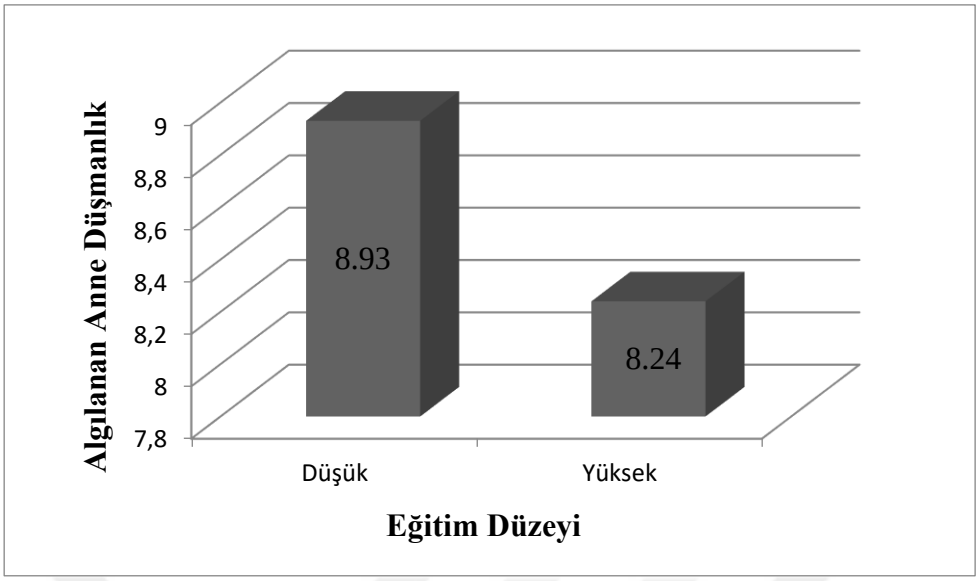
Analiz sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin annelerinden algıladıkları toplam red puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır, [t(514) = 2.98, p < .01]. Buna göre, düşük anne eğitimine sahip katılımcıların (*Ort.* = 37.37, *SS* = 13.34) yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort.* = 34.03, *SS* = 11.90) annelerinden algıladıkları red puanları anlamlı ölçüde yüksektir. Ayrıca anneden algılanan sıcaklık/şefkat [t(514) = 2.84, p < .05], düşmanlık/saldırganlık [t(514) = 2.18, p < .01], kayıtsızlık/ihmal [t(514) = 2.73, p < .05] ve ayrışmamış red de [t(514) = 2.38, p < .01] anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre, düşük anne eğitim düzeyine sahip katılımcıların (*Ort*. = 15.53, *SS* = 6.08) yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort*. = 14.05, *SS* = 5.66) anlamlı düzeyde daha az sıcaklık algılamaktadır. Bununla tutarlı olarak düşük anne eğitim düzeyine sahip katılımcılar (*Ort*. = 8.93, *SS* = 3.82) yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort*. = 8.24, *SS* = 3.20) daha fazla düşmanlık algısı rapor etmişlerdir. Ayrıca, yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort*. = 6.83, *SS* = 2.61) düşük anne eğitim düzeyine sahip katılımcılar daha fazla (*Ort.* = 7.52, *SS* = 3.00) ihmal ve yine yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort*. = 4.90, *SS* = 2.16) düşük anne eğitim düzeyine sahip katılımcılar daha fazla (*Ort*. = 5.41, *SS* = 2.60) ayrışmamış red algılamaktadır.

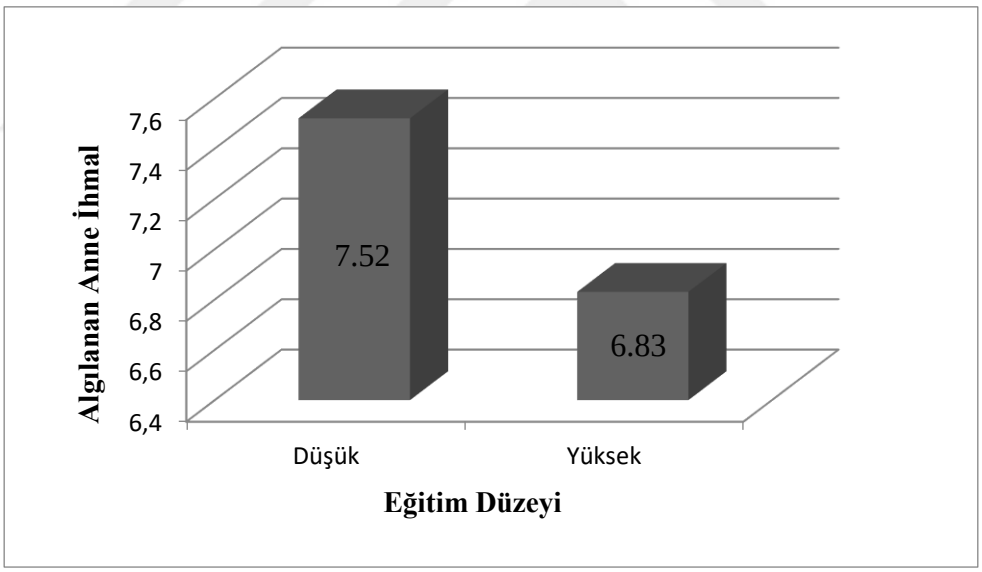
Şekil 10. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Toplam Red Algısı

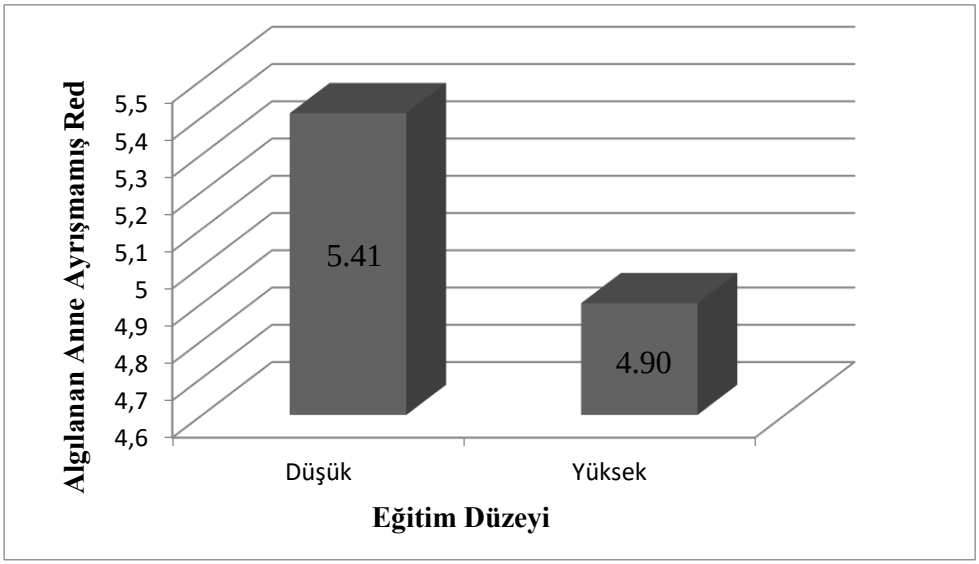
Şekil 11. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Sıcaklık/Şefkat Algısı

Şekil 12. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Düşmanlık/Saldırganlık Algısı

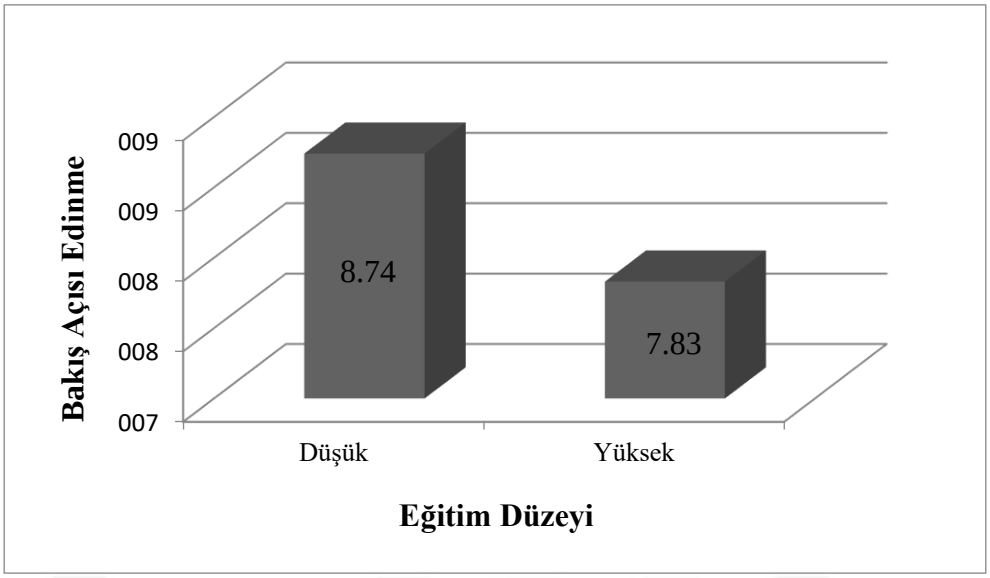
Şekil 13. Anne Eğitim Düzeyine Göre Anne Kayıtsızlık/İhmal Algısı

Şekil 14. Anne Eğitim Düzeyine Göre Ayrışmamış Red Algısı

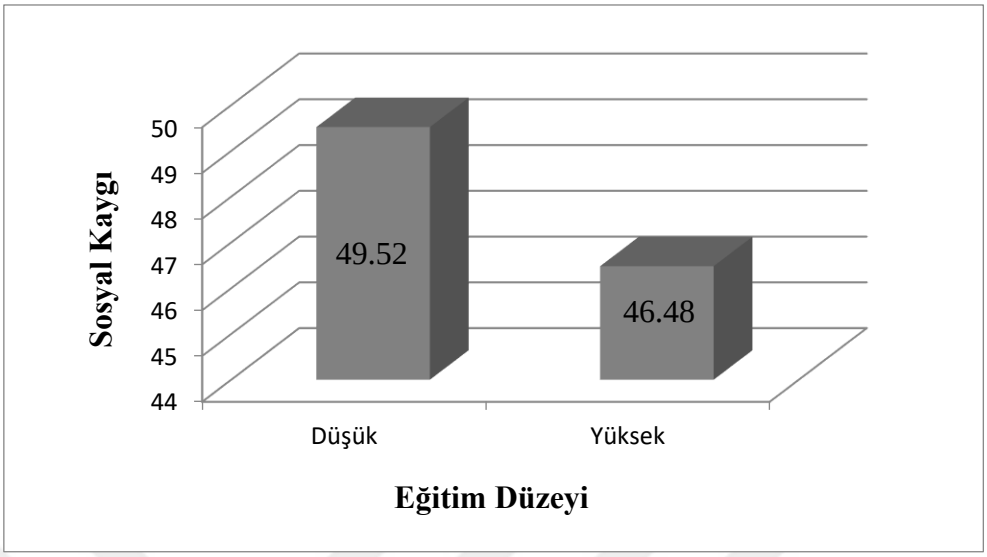
İkinci olarak, öğrencilerin babalarından algıladıkları toplam red puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, fakat anlamlı bir fark bulunmamıştır, [$t(514) = .66$, $p > .05$]. Ayrıca ölçeğin alt boyutları incelendiğinde de babadan algılanan sıcaklık/şefkat [$t(514) = 1.17$, $p > .05$], düşmanlık/saldırganlık [$t(514) = -.41$, $p > .05$], kayıtsızlık/ihmal [$t(514) = .35$, $p > .05$] ve ayrışmamış red [$t(514) = .64$, $p > .05$] anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Üçüncü olarak, kişilerarası duygu düzenlemenin anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, sadece KDDÖ'nün bakış açısı edinme alt boyutunda anlamlı bir fark bulunurken [$t(514) = 3.35$, $p < .001$], KDDÖ'nün toplam puanında [$t(514) = 1.38$, $p > .05$], sosyal model alma alt boyutunda [$t(514) = .61$, $p > .05$], yatıştırılma alt boyutunda [$t(514) = .63$, $p > .05$] ve olumlu duyguları artırma alt boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre düşük anne eğitimine sahip katılımcılar (*Ort.* = 8.74, *SS* = 3.27) kişilerarası duygu düzenlemede bakış açısı edinme stratejisini yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort.* = 7.83, *SS* = 2.86) anlamlı ölçüde daha fazla kullanmaktadır.

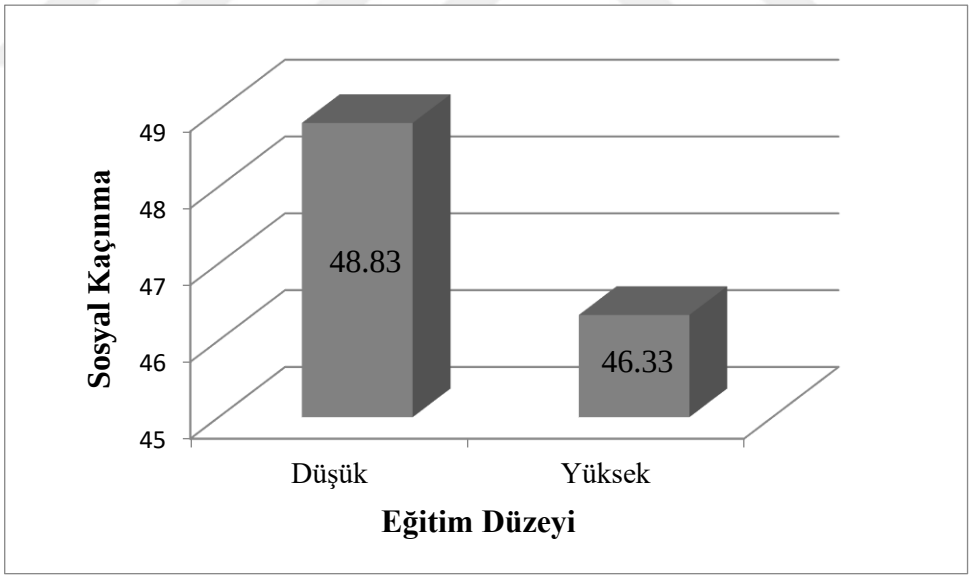

Şekil 15. Anne Eğitim Düzeyine Göre Bakış Açısı Edinme Puan Ortalamaları

Dördüncü olarak, sosyal kaygının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması incelendiğinde, LSKÖ'nün hem korku ya da kaygı boyutu [$t(514) = 2.37$, $p < .05$], hem de kaçınma boyutu [$t(514) = 2.00$, $p < .05$] için anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre, düşük anne eğitimine sahip katılımcılar (*Ort*. = 49.52, *SS* = 14.92) çeşitli sosyal ortamlarda yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort.* = 46.48, *SS* = 14.01) daha fazla kaygı yaşamakta ve bununla tutarlı olarak yine düşük anne eğitimine sahip katılımcılar (*Ort*. = 48.83, *SS* = 14.25) aynı sosyal ortamlardan yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara göre (*Ort.* = 46.33, *SS* = 13.98) anlamlı ölçüde daha fazla kaçınmaktadır.

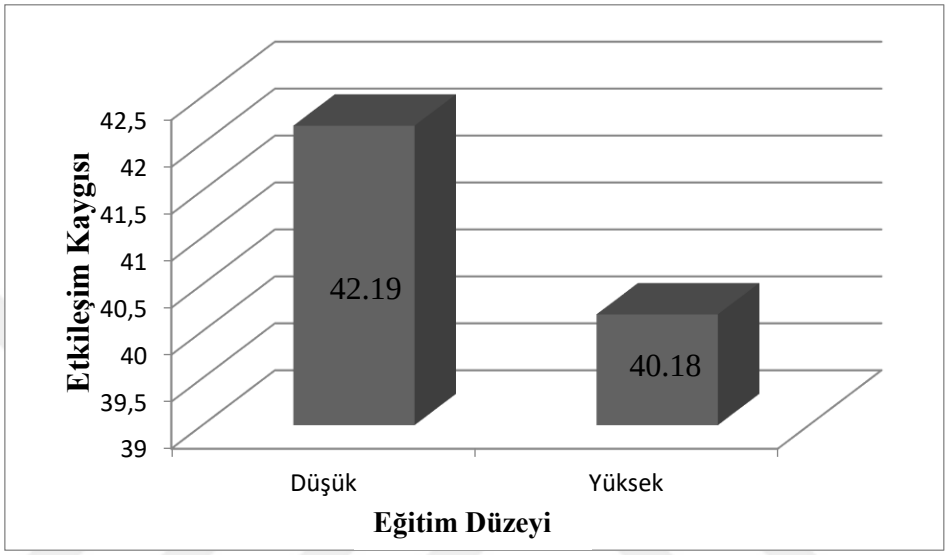

Şekil 16. Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Kaygı Düzeyi

Şekil 17. Anne Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Kaçınma Düzeyi

Beşinci olarak, etkileşim kaygısı düzeyi anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır, [$t(514) = 2.02$, $p < .05$]. Buna göre, düşük anne eğitimine sahip katılımcıların (*Ort*. = 42.19, *SS* = 11.77) etkileşim kaygısı düzeyi, yüksek anne eğitimine sahip katılımcılara (*Ort.* = 40.18, *SS* = 10.64) göre anlamlı ölçüde yüksektir.

Şekil 18. Anne Eğitim Düzeyine Göre Etkileşim Kaygısı Düzeyi

Son olarak, reddedilme duyarlılığının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, fakat anlamlı bir fark bulunmamıştır, [$t(514) = -.84$, $p > .05$].

Tablo 6. Araştırma Değişkenlerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

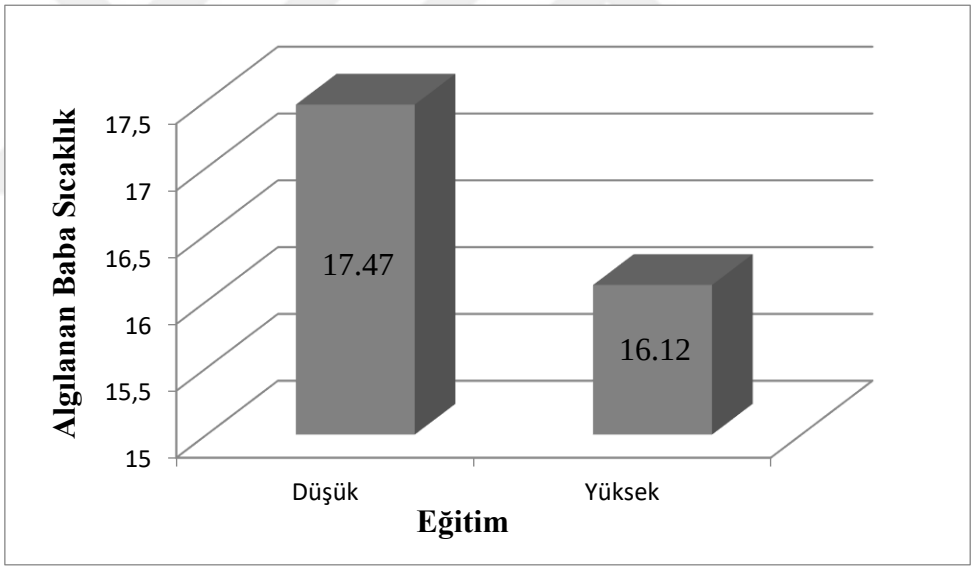
	Düşük (n = 281)		Yüksek (n = 235)		
Değişkenler	***Ort.***	***SS***	***Ort.***	***SS***	***t***
AEKRÖ_TOP	37.37	13.34	34.03	11.90	2.98**
AEKRÖ_SŞ	15.53	6.08	14.05	5.66	2.84**
AEKRÖ_DS	8.93	3.82	8.24	3.20	2.18*
AEKRÖ_Kİ	7.52	3.00	6.83	2.61	2.73**
AEKRÖ_AR	5.41	2.60	4.90	2.16	2.37*
BEKRÖ_TOP	39.50	14.67	38.65	14.56	.65
BEKRÖ_SŞ	16.99	7.11	16.26	7.06	1.17
BEKRÖ_DS	8.72	3.85	8.86	3.81	-.41
BEKRÖ_Kİ	8.45	3.68	8.34	3.60	.35
BEKRÖ_AR	5.34	2.58	5.20	2.45	.64
KDDÖ_TOP	69.55	17.16	67.56	15.23	1.38
KDDÖ_SMA	20.62	6.29	20.30	5.70	.61
KDDÖ_Y	16.12	5.38	15.83	5.13	.63
KDDÖ_ODA	24.07	5.48	23.60	5.59	.95
KDDÖ_BAE	8.74	3.27	7.83	2.86	3.35***
LSKÖ_KK	49.52	14.92	46.48	14.01	2.37*
LSKÖ_K	48.83	14.25	46.33	13.98	2.00*
RDÖ	8.92	3.92	9.19	3.53	-.84
EKÖ	42.19	11.77	40.18	10.64	2.02*

Not. AEKRÖ_TOP = Anne Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, AEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, AEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, AEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, AEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, BEKRÖ_TOP = Baba Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, BEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, BEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, BEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, BEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, KDDÖ_TOP = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam Puan, KDDÖ_SMA = Sosyal Model Alma Boyutu, KDDÖ_Y = Yatıştırılma Boyutu, KDDÖ_ODA = Olumlu Duyguları Artırma Boyutu, KDDÖ_BAE = Bakış Açısı Edinme Boyutu, LSKÖ_KK = Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Korku ya da Kaygı Boyutu, LSKÖ_K = Kaçınma Boyutu, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, EKÖ = Etkileşim Kaygısı Ölçeği; *$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$

3.2.3. Araştırma Değişkenlerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmada, üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul reddi, kişilerarası duygu düzenleme, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin baba eğitim düzeyine (düşük ve yüksek) göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre, tüm değişkenler arasında üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşan tek değişken Baba EKRÖ'nün sıcaklık/şefkat alt boyutudur, [$t(514) = 2.13$, $p < .05$]. Buna göre babalarının eğitim seviyesi yüksek olan katılımcıların (*Ort*. = 16.12, *SS* = 6.81) düşük olanlara (*Ort.* = 17.47, *SS* = 7.43) göre babalarından algıladıkları sıcaklık/şefkat anlamlı ölçüde yüksektir.

Şekil 19. Baba Eğitim Düzeyine Göre Algılanan Baba Sıcaklık Düzeyi

Diğer değişkenlerin baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, ilk olarak Anne EKRÖ'nün toplam puanı [$t(514) = .55$, $p > .05$], sıcaklık/şefkat alt boyutu [$t(514) = .92$, $p > .05$], düşmanlık/saldırganlık alt boyutu [$t(514)$

= .02, $p > .05$], kayıtsızlık/ihmal alt boyutu [$t(514) = .61$, $p > .05$] ve ayrışmamış red alt boyutunun [$t(514) = -.09$, $p > .05$] baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bunun yanında, Baba EKRÖ'nün toplam puanı [$t(514) = 1.64$, $p > .05$], düşmanlık/saldırganlık alt boyutu [$t(514) = .58$, $p > .05$], kayıtsızlık/ihmal alt boyutu [$t(514) = 1.04$, $p > .05$] ve ayrışmamış red alt boyutunun da [$t(514) = 1.12$, $p > .05$] baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Son olarak, yapılan analizlere göre KDDÖ toplam puanı [$t(514) = .46$, $p > .05$], sosyal model alma alt boyutu [$t(514) = -.30$, $p > .05$], yatıştırılma alt boyutu [$t(514) = -.12$, $p > .05$], olumlu duyguları artırma alt boyutu [$t(514) = .34$, $p > .05$] ve bakış açısı edinme alt boyutu [$t(514) = 2.58$, $p > .05$] ile sosyal kaygı [$t(514) = .21$, $p > .05$], sosyal kaçınma [$t(514) = -.64$, $p > .05$], etkileşim kaygısı [$t(514) = -.84$, $p > .05$] ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin de [$t(514) = .20$, $p > .05$] baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Tablo 7. Araştırma Değişkenlerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Düşük (n = 207)		Yüksek (n = 309)		
Değişkenler	***Ort.***	***SS***	***Ort.***	***SS***	***t***
AEKRÖ_TOP	36.23	12.66	35.60	12.92	.55
AEKRÖ_SŞ	15.14	6.18	14.66	5.77	.92
AEKRÖ_DS	8.62	3.56	8.61	3.57	.02
AEKRÖ_Kİ	7.30	2.82	7.14	2.86	.61
AEKRÖ_AR	5.16	2.34	5.18	2.47	-.09
BEKRÖ_TOP	40.40	15.39	38.25	14.03	1.64
BEKRÖ_SŞ	17.47	7.43	16.12	6.81	2.13*
BEKRÖ_DS	8.90	4.08	8.70	3.66	.58
BEKRÖ_Kİ	8.60	3.61	8.27	3.66	1.04
BEKRÖ_AR	5.43	2.80	5.17	2.32	1.12
KDDÖ_TOP	69.04	16.92	68.38	15.94	.46
KDDÖ_SMA	20.38	6.27	20.54	5.86	-.30
KDDÖ_Y	15.95	5.48	16.00	5.12	-.12
KDDÖ_ODA	23.96	5.61	23.79	5.48	.34
KDDÖ_BAE	8.76	3.28	8.04	2.98	2.58
LSKÖ_KK	48.30	14.58	48.02	14.60	.21
LSKÖ_K	47.21	14.56	48.02	13.91	-.64
RDÖ	9.08	4.07	9.02	3.52	.20
EKÖ	40.77	11.71	41.62	11.03	-.84

Not. AEKRÖ_TOP = Anne Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, AEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, AEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, AEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, AEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, BEKRÖ_TOP = Baba Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Toplam Puan, BEKRÖ_SŞ = Sıcaklık/Şefkat Boyutu, BEKRÖ_DS = Düşmanlık/Saldırganlık Boyutu, BEKRÖ_Kİ = Kayıtsızlık/İhmal Boyutu, BEKRÖ_AR = Ayrışmamış Red Boyutu, KDDÖ_TOP = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği Toplam, KDDÖ_SMA = Sosyal Model Alma Boyutu, KDDÖ_Y = Yatıştırılma Boyutu, KDDÖ_ODA = Olumlu Duyguları Artırma Boyutu, KDDÖ_BAE = Bakış Açısı Edinme Boyutu, LSKÖ_KK = Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Korku ya da Kaygı Boyutu, LSKÖ_K = Kaçınma Boyutu, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, EKÖ = Etkileşim Kaygısı Ölçeği; *$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$

3.3. Sosyal Kaygı, Sosyal Kaçınma ve Etkileşim Kaygısını Yordayan Faktörler

Katılımcıların sosyal durumlardaki kaygı düzeyini yordayan faktörleri incelemek amacıyla, üç farklı hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerdeki bağımlı değişkenler; sosyal kaygı, sosyal kaçınma ve etkileşim kaygısı düzeyidir. Bağımsız değişkenler ise regresyon denklemine dört basamakta girilmiştir. Tüm analizlerde ilk basamakta, muhtemel etkilerini kontrol edebilmek amacıyla demografik değişkenler (cinsiyet ve yaş) regresyon denklemine aşamalı yöntem kullanılarak alınmıştır. Demografik değişkenlerin muhtemel etkileri kontrol edildikten sonra, ikinci basamakta ebeveyn kabul-red düzeyi (Anne EKRÖ ve Baba EKRÖ toplam puanı), üçüncü basamakta reddedilme duyarlılığı (RDÖ toplam) puanı ve dördüncü basamakta ise kişilerarası duygu düzenleme stratejileri (KDDÖ alt boyutlarından Sosyal Model Alma, Yatıştırılma, Olumlu Duyguları Artırma, Bakış Açısı Edinme) yine aşamalı yöntem kullanılarak regresyon denklemine dâhil edilmiştir.

3.3.1. Sosyal Kaygıyı Yordayan Faktörler

İlk regresyon analizinde, katılımcıların sosyal kaygı düzeyini (Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği_Kaygı Boyutu) yordayan faktörler incelenmiştir. İlk basamakta, demografik değişkenler arasından yalnızca cinsiyet [β = -.16, t(514) = -3.70, p < .001, pr = -.16] regresyon denklemine girmiş ve tek başına varyansın sadece %2'sini açıklamıştır, $F_{değişimi}$ (1, 514) = 13.72 , p < .001.

Kontrol değişkenlerinden sonra, ikinci basamakta yer alan Baba EKRÖ [β = .26, t(513) = 6.11, p < .001, pr = .26] denkleme girmiş ve açıklanan varyansı %9'a yükseltmiştir $F_{değişimi}$ (1, 513) = 37.32 , p < .001. Daha sonra üçüncü basamakta yer alan reddedilme duyarlılığı düzeyi [β = .29, t(512) = 7.06, p < .001, pr = .30] denkleme girmiş ve açıklanan toplam varyansı %17'ye yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 512) = 49.89 , p < .001. Son olarak, KDDÖ alt boyutlarından bakış açısı edinme [β = .19, t(511) = 4.86, p < .001, pr = .21] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %20.3'e, $F_{değişimi}$ (1, 511) = 23.90, p < .001; olumlu duyguları artırma [β = -.09, t(510) = -2.14, p < .05, pr = -.09] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %21'e, $F_{değişimi}$ (1, 510) = 4.58, p < .05 ve sosyal model alma [β = .11, t(509) = 2.07, p < .05, pr = .09] regresyon denklemine girmiş ve açıklanan toplam varyansı %21 olarak kalmıştır, $F_{değişimi}$ (1, 509) = 4.30 , p < .05.

Bu sonuçlara göre, demografik değişkenler kontrol edildikten sonra, babadan algılanan toplam red düzeyi, reddedilme duyarlılığı düzeyi, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme ve sosyal model alma stratejilerinin kullanımı arttıkça ve olumlu duyguları artırma stratejisinin kullanımı azaldıkça sosyal kaygı düzeyi de artmaktadır.

Tablo 8. Sosyal Kaygının Yordayıcıları

	$F_{değişimi}$	*Sd*	*β*	*t (grup içi)*	*pr*	*Adj. R^2*
I. Basamak: Demografik Değişkenler						
Cinsiyet	13.72**	1, 514	-.16	-3.70**	-.16	.02
II. Basamak: EKRÖ						
Baba EKRÖ	37.32**	1, 513	.26	6.11**	.26	.09
III. Basamak: RDÖ						
RDÖ Toplam	49.89**	1, 512	.29	7.06**	.30	.17
IV. Basamak: KDDÖ						
Bakış Açısı Edinme	23.90**	1, 511	.19	4.86**	.21	.20
Olumlu Duyguları Artırma	4.58*	1, 510	-.09	-2.14*	-.09	.21
Sosyal Model Alma	4.30*	1, 509	.11	2.07*	.09	.21

Not. EKRÖ = Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, KDDÖ = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği; *$p < .05$, **$p < .001$

3.3.2. Sosyal Kaçınmayı Yordayan Faktörler

İkinci regresyon analizinde, katılımcıların sosyal kaçınma düzeyini (Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği_ Kaçınma Boyutu) yordayan faktörler incelenmiştir.

Sonuçlarda, ilk basamakta yer alan demografik değişkenlerden hiçbiri denkleme girmemiştir. İkinci basamakta yer alan Baba EKRÖ [$\beta = .25$, $t(514) = 5.96$, $p < .001$, $pr = .25$] denkleme girmiş ve varyansın %6'sını açıklamıştır, $F_{değişimi}$ (1, 514) = 35.53 , $p <$

.001. Daha sonra üçüncü basamakta yer alan reddedilme duyarlılığı düzeyi [β = .25, t(513) = 6.06, p < .001, pr = .26] denkleme girmiş ve açıklanan toplam varyansı %12'ye yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 513) = 36.76 , p < .001. Son olarak, KDDÖ alt boyutlarından bakış açısı edinme [β = .15, t(512) = 3.71, p < .001, pr = .16] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %14'e, $F_{değişimi}$ (1, 512) = 13.79, p < .001 ve yatıştırılma [β = -.11, t(511) = -2.37, p < .05, pr = -.10] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %15'e yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 511) = 5.60, p < .05.

Bu sonuçlara göre, demografik değişkenler kontrol edildikten sonra, babadan algılanan toplam red düzeyi, reddedilme duyarlılığı düzeyi, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme kullanımı arttıkça ve yatıştırılma stratejisinin kullanımı azaldıkça sosyal kaçınma düzeyi de artmaktadır.

Tablo 9. Sosyal Kaçınmanın Yordayıcıları

	F değişimi	***Sd***	***β***	***t (grup içi)***	***pr***	***Adj. R^2***
II. Basamak: EKRÖ						
Baba EKRÖ	35.53**	1, 514	.25	5.96**	.25	.06
III. Basamak: RDÖ						
RDÖ Toplam	36.76**	1, 513	.25	6.06**	.26	.12
IV. Basamak: KDDÖ						
Bakış Açısı Edinme	13.79**	1, 512	.15	3.71**	.16	.15
Yatıştırılma	5.60*	1, 511	-.11	-2.37*	-.10	.15

Not. EKRÖ = Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, KDDÖ = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği; *p < .05, **p < .001

3.3.3. Etkileşim Kaygısını Yordayan Faktörler

Son regresyon analizinde, katılımcıların etkileşim kaygısı düzeyini (Etkileşim Kaygısı Ölçeği) yordayan faktörler incelenmiştir.

İlk basamakta, yine demografik değişkenler arasından yalnızca cinsiyet [β = -.11, t(514) = -2.42, p < .05, pr = -.11] regresyon denklemine girmiş ve varyansın %1'ini açıklamıştır, $F_{değişimi}$ (1, 514) = 5.85 , p < .05. İkinci basamakta yer alan Baba EKRÖ [β

= .26, $t(513) = 6.08$ $p < .001$, $pr = .26$] denkleme girmiş ve açıklanan varyansı %7'ye yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 513) = 36.92 , $p < .001$. Daha sonra üçüncü basamakta yer alan reddedilme duyarlılığı düzeyi [$\beta = .34$, $t(512) = 8.37$, $p < .001$, $pr = .35$] denkleme girmiş ve açıklanan toplam varyansı %18'e yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 512) = 69.97 , p < .001. Son olarak, KDDÖ alt boyutlarından sosyal model alma [$\beta = .10$, $t(511) = 2.41$, $p < .05$, $pr = .11$] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %19'a, $F_{değişimi}$ (1, 511) = 5.82, $p < .001$ ve olumlu duyguları artırma [$\beta = -.12$, $t(510) = -2.42$, $p < .05$, $pr = -.11$] denkleme girerek açıklanan toplam varyansı %20'ye yükseltmiştir, $F_{değişimi}$ (1, 510) = 5.85, $p < .05$.

Bu sonuçlara göre, demografik değişkenler kontrol edildikten sonra, babadan algılanan toplam red düzeyi, reddedilme duyarlılığı düzeyi, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden sosyal model alma kullanımı arttıkça ve olumlu duyguları artırma stratejisi kullanımı azaldıkça etkileşim kaygısı düzeyi de artmaktadır.

Tablo 10. Etkileşim Kaygısının Yordayıcıları

	$F_{değişimi}$	*Sd*	*β*	*t (grup içi)*	*pr*	*Adj. R^2*
I. Basamak:						
Demografik Değişkenler						
Cinsiyet	5.85*	1, 514	-.11	-2.42*	-.11	.01
II. Basamak: EKRÖ						
Baba EKRÖ	36.92**	1, 513	.26	6.08**	.26	.07
III. Basamak: RDÖ						
RDÖ Toplam	69.97**	1, 512	.34	8.37**	.35	.18
IV. Basamak: KDDÖ						
Sosyal Model Alma	5.82*	1, 511	.10	2.41*	.11	.19
Olumlu Duyguları Artırma	5.85*	1, 510	-.12	-2.42*	-.11	.20

Not. EKRÖ = Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, RDÖ = Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, KDDÖ = Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği; *$p < .05$, **$p < .001$

BÖLÜM 4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red tutumu ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı ile ilişkisi incelenmiştir. Bu amaçla, algılanan ebeveyn tutumları ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin öğrencilerin sosyal kaygı problemleri üzerindeki yordayıcılığı değerlendirilmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin öğrencilerin demografik özelliklerine (cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi) göre farklılıkları da incelenmiştir. Bu bölümde, çalışmadan elde edilen bulgular literatürdeki çalışmalar ile birlikte yorumlanarak çalışmanın önemine ve sınırlılıklarına değinilmiş; gelecekteki çalışmalar için çeşitli öneriler sunulmuştur.

4.1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

Çalışmada ilk olarak, üniversite öğrencileri arasında algılanan ebeveyn kabul-red tutumları, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı düzeyleri ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri ve ilgili değişkenlerin alt boyutlarından oluşan araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler ayrı ayrı incelenmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinde hem anneden hem babadan algılanan reddin sosyal durumlarda ortaya çıkan kaygı ile pozitif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir. Literatür incelendiğinde, çocukluk veya ergenlik döneminde ebeveynden algılanan reddin bireyin psikolojik uyumsuzluğu ile bağlantılı olduğu ve anne-babanın sözel ve fiziksel red davranışlarının çocuklar üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak depresyon, genel kaygı ve sosyal kaygı problemlerine yol açtığı görülmektedir (Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Scanlon ve Epkins, 2015; Veneziano, 2000). Ayrıca anne-babanın yoğun eleştiride bulunma, küçük görme ve önemsememe gibi red davranışlarının genç yetişkinlerde başkalarından olumsuz değerlendirme bekleme ve sosyal ortamlarda sürekli bunun korkusuna kapılmaya katkıda bulunacağı belirtilmektedir (Downey ve Feldman, 1996; Gulley ve ark., 2014; Rohner, 1998). Downey ve Feldman (1994) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, çocuğa karşı sözel ve fiziksel şiddetin de yer aldığı aile içi şiddete ve red davranışlarına maruz kalmanın, reddedilme duyarlılığına ve ardından güvensiz bağlanmaya sebep olarak bireyin yetişkinlik zamanında kuracağı ilişkilere zarar

verdiği belirtilmiştir. Bunun yanında, literatürde reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı ve sosyal kaçınmayla yakından ilişkili olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmuş (Bourgeois ve Leary, 2001; MacDonald ve Leary, 2005); ek olarak London ve arkadaşları (2007) reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin reddedilme ihtimali gördükleri durumlarda insanlardan ve sosyal ortamlardan kaçındıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular ışığında, ebeveynlerinden sıcaklık ve yakınlık algılamayan çocukların empati ve olayları başkalarının gözünden değerlendirme yeteneğinden yoksun yetiştiği de (Farrant, Devine, Maybery ve Fletcher, 2012) düşünüldüğünde, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden red algılayan bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde sosyal ortamlarda başkalarıyla iletişim ve etkileşime geçme gibi durumlarda sorun yaşaması, bu durumla tutarlı olarak da kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden başka insanlarla bir arada mutlu olmayı gerektiren olumlu duyguları artırma stratejisini kullanmaması ve kişilerarası ilişkilerinde genellikle reddedilme kaygısı taşıması literatürdeki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Çalışmada ayrıca, anneden algılanan red kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin bakış açısı edinme alt boyutu ile; babadan algılanan red ise olumlu duyguları artırma alt boyutu ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Anne ve babadan algılanan sözel ve fiziksel reddedici tutumların bireyin ruh halini, sağlıklı duygu düzenleme ve başa çıkma stratejileri geliştirmelerini olumsuz yönde etkilediği (Chang ve ark., 2003), ayrıca bu olumsuz tutum ve davranışların bireyde depresyon, genel kaygı ve sosyal kaygı problemlerine yol açtığı (Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Scanlon ve Epkins, 2015; Veneziano, 2000) düşünüldüğünde, bu bireylerin üzgün veya kaygılı hissettiği anlarda, sosyal destek aramaktan uzak durarak tek başına bu durumun üstesinden gelmeye çalışması ve iyi hissetmek için başkalarıyla ilişki kurmaktan kaçınması, dolayısıyla kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme ve olumlu duyguları artırma stratejilerini daha az kullanması (Gökdağ, Sorias, Kıran ve Ger, 2019) mantıklı görünmektedir. Araştırma bulgularına göre, anne ve babadan algılanan red tutumlarının farklı kişilerarası duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili bulunmasının literatürde direkt bir karşılığı bulunmamaktadır. Bununla beraber, sosyal kaygı söz konusunda olduğunda, babaların annelere kıyasla çocukları üzerinde daha fazla olumsuz etkiye sahip olduğu, aynı zamanda sosyal kaygıya sahip babaların çocuklarına bu kaygıyı daha fazla iletebildiği düşünüldüğünde (Bögels ve Perotti, 2011), babalarından

daha fazla red tutumu algılayan bireylerin sosyal etkileşimi ve duygu paylaşımını gerekli kılan olumlu duyguları artırma stratejisini daha az kullanmaları mantıklı görülmektedir. Bunun yanında, anneden algılanan red tutumları ile bakış açısı edinme stratejisi arasındaki ilişkiye dair herhangi bir çalışma rastlanmamıştır.

Kişilerarası duygu düzenleme kavramı literatüre giren yeni bir kavram olduğundan, mevcut çalışmanın sonuçlarını karşılaştırmak için gerekli olan literatür çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sınırlılığa rağmen, literatürdeki mevcut bulgular ve kişilerarası duygu düzenlemenin teorik yapısı bu çalışmanın ilgili sonuçlarının yorumlanmasında kullanılabilir. Ebeveynlerin aşırı korumacı, kontrolcü, sözel ve fiziksel red davranışları, çocukların benlik saygısını olumsuz yönde etkileyerek yeni ve zorlu durumlarla karşılaşmasını, böylece sağlıklı duygu düzenleme ve başa çıkma stratejileri geliştirmelerini engelleyebilmektedir (Chang ve ark., 2003). Bu nedenle, ebeveynleri tarafından sözel veya fiziksel red davranışlarına maruz kalan bireylerin kişilerarası duygu düzenlemede zorluk yaşayabileceği söylenebilir. Buna ek olarak, ebeveyn reddi benlik saygısını olumsuz yönde etkileyebileceğinden, bireyler duygu düzenleme noktasında kendilerinden ziyade başkalarına güvenebilirler. Bununla tutarlı olarak, kişilerarası duygu düzenleme literatüründe, kişilerarası duygu düzenlemenin işlevine bağlı olarak işlevsel veya işlevsiz olabileceği belirtilmiştir. Yaşanan kaygı ve stresi azaltmaya yardımcı olursa işlevsel, ancak sorunun devam etmesine sebep olursa işlevsiz olarak kabul edilebilir (Hofmann, 2014). Bu bilgiler ışığında, çocukluk ve ergenlik döneminde anne-babalarından red algılayan bireylerin sağlıklı duygu düzenleme becerileri geliştiremeyerek (Chang ve ark., 2003) genç yetişkinlik dönemlerinde duyguları ile baş etmek için çevresindeki insanlara ihtiyaç duyabileceği sonucu çıkarılabilir.

4.2. Grup Karşılaştırmalarına Yönelik Bulguların Tartışılması

Çalışmada ikinci olarak araştırma değişkenlerinin (ebeveyn kabul-reddi, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri) demografik değişkenlere (cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi) göre farklılaşması incelenmiştir.

Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında ilk olarak, babadan algılanan red düzeyinde bir farklılık olmazken, anneden algılanan red düzeyinin kadınlarda erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde bu konudaki cinsiyet karşılaştırmaları farklı

sonuçlar göstermektedir. Örneğin, Rohner ve Rohner (1981) bireyin cinsiyetinin ebeveyn davranışlarını değerlendirmede belirleyici bir rol oynamadığını belirtmiş, yapılan bazı çalışmalar da cinsiyetin genel olarak ebeveyn kabul-red düzeyinde farklılaştırıcı bir unsur olmadığını ortaya koymuştur (Ansari, 2002; Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005; Erkan ve Toran, 2010). Bununla birlikte, farklı cinsiyetteki ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarını farklı şekillerde etkileyebileceğini belirten çalışmalar da mevcuttur (Booth ve Amato, 1994). Örneğin, erkeklerin kadınlara göre babalarından daha fazla red algıladığını belirtmiştir (Bussey ve Bandura, 1984; Dural ve Yalçın, 2014; Hussein ve Munaf, 2012). Mevcut çalışmada ise babadan algılanan toplam red düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaması literatürdeki diğer bazı çalışmalarla (Ansari, 2002; Rohner ve Rohner, 1981) tutarlılık gösterirken, anneden algılanan red düzeyinin kadın katılımcılarda erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek bulunması mevcut çalışmaya özgü bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Anneden algılanan red düzeyinin kadın katılımcılarda erkek katılımcılara kıyasla daha fazla bulunmasında rol oynayan faktörlerin Türk toplumunda kız çocuklarının daha çok annelerini rol model almaları, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde erkek çocuklara kıyasla anneleri ile daha çok vakit geçirmeleri gibi çeşitli psikolojik ve sosyokültürel etkenler olabileceği düşünülmektedir.

Kişilerarası duygu düzenleme stratejileri kullanımında cinsiyet farklılığı incelendiğinde, kadınların KDDÖ'nün toplam ve olumlu duyguları artırma alt boyutunda erkeklere oranla daha fazla puan aldığı, bir diğer ifade ile kadınların genel olarak duygularıyla baş etmek ve özellikle olumlu duygulanımı arttırmak için çevresindeki insanlara daha fazla ihtiyaç duydukları görülmüştür. Bu durum, kadınların kendilerini rahatlatmak, sevinç ve mutluluklarını artırmak için onu başkalarıyla daha sık paylaşmayı tercih ettiği anlamına da gelmektedir. İlgili çalışmalar da kadınların olumlu duygularını erkeklere oranla daha fazla ifade ettiklerini ve bu durumun olumlu duygularını paylaşarak artırmalarını da beraberinde getirdiğini göstermektedir (Chaplin ve Aldao, 2013; Simpson ve Stroh, 2004). Öte yandan, erkeklerin duygularını kadınlara kıyasla daha fazla 'içinde yaşadığı' (Chaplin, 2015) ve Türk toplumunda erkeklerin bazı duygularını ifade etmelerinin hoş karşılanmadığı düşünüldüğünde, erkeklerin olumlu duygularını artırmak için başkalarına fazla ihtiyaç duymamaları, dolayısıyla olumlu duyguları artırma stratejisini kadınlara oranla daha az kullanmaları mantıklı görünmektedir.

Son olarak sosyal durumlara ilişkin kaygı deneyimdeki cinsiyet farklılıklarına dair sonuçlarda, kadınların erkeklere göre daha fazla sosyal kaçınma eğiliminde olduğunu ve daha fazla etkileşim kaygısına sahip olduğu gözlenmiştir. Farklı kültürlerde gerçekleştirilmiş çalışmalarda da kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde sosyal kaygı yaşadıkları görülmektedir (Hidalgo, Barnett ve Davidson, 2001; Rappe ve Spence, 2004; Saettoni ve ark., 2002; Xu ve ark., 2012). Erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınlar yakın ilişkilerinde samimiyet ve duygusal desteğe daha fazla önem vermekte; bunun sonucu olarak, kadınların sahip olduğu yakınlık ve duygusal desteğe ilişkin sorunların, sosyal kaygı belirtileri ile güçlü bir şekilde ilişkili olma eğilimi olduğu ileri sürülmektedir (La Greca ve Lopez 1998).

Çalışmada aile eğitim düzeyine göre yapılan grup karşılaştırmalarında, anne ve baba eğitim düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinden algıladıkları sıcaklık ve kabul davranışlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkan ve Toran (2010) eğitim düzeyi lise ve üstü olan annelerin daha fazla kabul edici davranışlar sergilerken, düşük düzeyli eğitim seviyesine sahip annelerin daha fazla reddedici davranışlar sergilediğini ortaya koymaktadır. Bir başka çalışmada, eğitim düzeyi düşük olan annelerin eğitim düzeyi yüksek olanlara göre daha az sağlıklı ilişkiler kurduğu bildirilmiştir (Kaytez ve Durualp, 2016). Benzer şekilde, Kaya, Bozaslan ve Gülten'e (2012) göre, ilkokul mezunu annelerin çocuk yetiştirmeye yönelik demokratik tutumları lisans derecesinde eğitim düzeyine sahip annelere göre önemli ölçüde düşüktür. Genel olarak, eğitim seviyesi arttıkça demokratik ve kabul edici davranışlarının da artmakta olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, annelerin daha yüksek eğitim düzeylerinin, çocuklarını aktif olarak dinleme ve anlama çabalarının yanı sıra onların sorunlarının ve ihtiyaçlarının farkına varma ve bu ihtiyaçları zamanında karşılama yetenekleri üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, bir annenin düşük eğitim durumu bireylerin algılanan anne reddini artırabilirken, yüksek düzeyde anne eğitimi de algılanan anne kabulünü olumlu yönde etkileyebilir.

Öte yandan çalışma bulgularına göre, anne eğitim düzeyi düşük olan bireyler anne eğitim düzeyi yüksek olan bireylere göre daha fazla sosyal kaygı, sosyal kaçınma ve etkileşim kaygısına sahip olup; kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme stratejisini de daha sık kullanmaktadır. Literatürde bireylerin sosyal kaygı düzeyleri ile ebeveynlerin eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi doğrudan ele alan bir çalışma

bulunmamasına rağmen, yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarına karşı daha kabul edici ve sıcak tutum sergiledikleri (Kaya ve ark., 2012; Kaytez ve Durualp, 2016), ebeveynlerin sözel ve fiziksel red davranışlarının birey üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak sosyal kaygı düzeyi ile ilişkili olduğu göz önüne alındığında, ebeveyn eğitim düzeyinin bireyin sosyal kaygı düzeyini anlamada rol olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde, annenin düşük eğitim düzeyinin bireyin ruh halini dolaylı olarak olumsuz şekilde etkileyeceği düşünüldüğünde, bu bireylerin üzgün veya kaygılı hissettiği anlarda, tek başına bu durumun üstesinden gelmekte zorlanması ve iyi hissetmek için kendisinden daha kötü durumda olan insanlar olduğunu hatırlaması, dolayısıyla kişilerarası duygu düzenleme esnasında bakış açısı edinme stratejisini kullanması (Gökdağ ve ark., 2019) mantıklı görünmektedir.

4.3. Sosyal Durumlara Özgü Kaygıyı Yordayan Faktörlere Yönelik Bulguların Tartışılması

Sosyal durumlara özgü kaygının yordayıcılarını değerlendirmek amacıyla, sosyal kaygı, sosyal kaçınma ve etkileşim kaygısı düzeyini yordayan ebeveyn tutumu ve kişilerarası duygu düzenleme stratejileri incelenmiştir.

İlk olarak, sosyal kaygı düzeyinin yordayıcılarına bakıldığında; babadan algılanan red düzeyinin ve reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı düzeyinin artması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu sonuç, babadan algılanan sözel ve davranışsal reddedici tutumların ve reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı üzerindeki rolünü gösteren çalışmalarla paralellik göstermektedir (Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Knappe, Beesdo-Baum, Fehm, Lieb ve Wittchen, 2012; Scanlon ve Epkins, 2015; Veneziano, 2000). Babadan algılanan red tutumları ile ilişkili olarak sahip olunan reddedilme duyarlılığı, bireyin sosyal ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentilere sahip olması, iletişime geçtiği kişilerin belirsiz davranışlarını bir reddedilme tutumu olarak algılaması, sosyal ortamlarda istenmediğini ve beğenilmediğini düşünmesi ve dolayısıyla zayıf ilişkiler kurmasıyla ilişkili olarak sosyal kaygıya yol açabilmektedir (Creasey ve McInnis, 2001). Bununla tutarlı olarak, insanlara karşı mesafeli duruşları ve iletişim kurmaktaki başarısızlıkları sebebi ile reddedilme duyarlılığına sahip bireyler aynı zamanda sosyal kaygılı bireyler sınıfında da değerlendirilmektedir (Creasey ve McInnis, 2001). Buna ek olarak, algılanan sözel ve fiziksel baba reddinin sosyal kaygıya yol açmasında, babanın

olumsuz eleştirilerine ve red tutumlarına maruz kalan bireyin geliştirebileceği düşük öz saygının (Bajaj ve ark., 2016) aracı rolünün olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme ve sosyal model alma kullanımının artmasının; bununla birlikte olumlu duyguları artırma stratejisinin kullanımının azalmasının da sosyal kaygıyı yordadığı gözlenmiştir. Literatürde yeni bir kavram olması sebebiyle belirli kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin sosyal kaygı ile ilişkisine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasından başka insanlarla yakın ve sık ilişki kurmayı ve mutluluğu paylaşarak birlikte mutlu olmayı gerektiren olumlu duyguları artırma stratejisinin önemli ölçüde az kullanılmasının, sosyal kaygı düzeyi yüksek bireylerin yaşadığı problemlerde önemli rolü olduğu görülmektedir. Ayrıca, sosyal kaygı düzeyi yüksek bireylerin duygularıyla baş etmeleri gerektiği anlarda nispeten yakın etkileşimi gerektirmeyen, başkalarının olumsuz duyguları ile baş etmesini örnek almaya karşılık gelen sosyal model alma stratejisini ve duygusal deneyimin düzenlemesi amacıyla çevreden gelen tavsiye ve yönlendirmelerin dikkate alındığı bakış açısı edinme stratejisini daha fazla kullanmaları anlaşılabilir görülmektedir.

İkinci olarak, sosyal kaçınma düzeyinin yordayıcılarına bakıldığında; babadan algılanan reddin ve reddedilme duyarlılığının artması, sosyal kaçınmanın artması ile anlamlı olarak ilişkilidir. Katılımcıların Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği'ndeki iki boyut olan sosyal kaygı ve sosyal kaçınma durumlarına benzer puanlar vermesi, kaygı yaşadıkları durumlardan yaklaşık aynı ölçüde kaçındıklarını göstermekte; bununla tutarlı olarak da ikisini de yordayan faktörlerin de benzer olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, sosyal kaygıya sebep olan durumların genellikle kaçınma davranışlarıyla sonuçlandığı (Darcy, Davila ve Beck, 2005) ve bu iki örüntünün yakın ilişkili olduğunu belirtilmektedir (Schneier, Rodebaugh, Blanco, Lewin ve Liebowitz, 2011). Dolayısıyla, babadan algılanan red tutumlarının bireyin sosyal kaygı yaşadığı veya yaşayabileceğini düşündüğü durumlardan uzak durması, onlardan kaçınması ile ilişkili olduğu söylenebilir (Knappe ve ark., 2012). Watson ve Nesdale (2012), reddedilme duyarlılığına sahip olan bireylerin reddedilme ihtimalleri olan durumlarda kaçınma davranışı sergileyebildiklerini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden bakış açısı edinme kullanımının artması ve yatıştırılma stratejisinin kullanımının azalması sosyal kaçınma düzeyinin artması ile anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Literatürde yeni olan

kişilerarası duygu düzenleme kavramı ile sosyal kaçınma düzeyi arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma bulunmamakla birlikte, kaygıya sebep olabilecek sosyal ortamlardan kaçınma davranışı sergileyen bireylerin, olumsuz duygularıyla baş ederken başkalarından telkin ve teselli alarak yatıştırılma stratejisini (Gökdağ ve ark., 2019) diğerlerine kıyasla anlamlı ölçüde daha az kullanması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu durumun, araştırmanın bu konudaki bulgularıyla tutarlık gösterdiği düşünülebilir.

Son olarak, etkileşim kaygısı düzeyinin yordayıcılarına bakıldığında; babadan algılanan red düzeyi, reddedilme duyarlılığı düzeyi ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden sosyal model alma kullanımının artması; diğer yandan olumlu duyguları artırma kullanımının azalması ile etkileşim kaygısı düzeyinin artması ilişki bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, etkileşim kaygısı ile mevcut çalışmadaki yordayıcılarının ilişkisini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanında, etkileşim kaygısına sahip bireylerin kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasından başka insanlarla yakın etkileşim içinde bulunmayı ve mutluluğu paylaşarak artırmayı hedefleyen olumlu duyguları artırma stratejisinin az kullanılmasının; aynı zamanda duygularıyla baş etmeleri gerektiği anlarda nispeten yakın etkileşimi gerektirmeyen, başkalarının olumsuz duyguları ile baş etmesini örnek almaya karşılık gelen sosyal model alma stratejisini daha fazla kullanmaları beklenen bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal durumlara özgü kaygıyı yordayan faktörler incelendiğinde, babadan algılanan red tutumlarının ortak bir yordayıcı olması dikkat çekicidir. Literatürde, babadan algılanan ihmal ve reddin çocukların sosyal kaygı seviyeleri üzerinde annelere kıyasla daha büyük risk faktörü olduğu, aynı zamanda sosyal kaygıya sahip babaların çocuklarına bu kaygıyı daha fazla iletebildiği belirtilmektedir (Bögels ve Perotti, 2011). Bununla birlikte, özellikle babaların çocuklarına karşı müdahaleci ve manipülatif tutumlarının düşük öz-güven ve güvensizlik ile ilişkili olarak çocuklarda sosyal kaygıya yol açtığı vurgulanmaktadır (Barber ve Xia, 2013). Ayrıca Bögels, Stevens ve Majdandzic (2011) tarafından, babanın daha az sıcaklık gösterme veya reddedici davranışlarının çocuklukta başlayan sosyal kaygı bozukluğu ile yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir. Knappe ve arkadaşlarının (2012) gerçekleştirdiği bir çalışmaya göre ise, anneden ziyade babadan algılanan duygusal sıcaklığın eksikliği ve yüksek düzeyde reddedici tutumlar çocukta belirsizliğe sebep olurken aynı zamanda sosyal güvensizliğe yol açmaktadır.

4.4. Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları

Araştırmada kullanılan örneklem sayısının fazla olması, Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında genelleme yapılabilmesi açısından araştırmanın bir güçlü yönü olarak düşünülebilir. İkinci olarak, literatürde ebeveyn kabul-red tutumları ile kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin ilişkisini elen alan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Literatürde yeni bir kavram olan kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin işlevsel kullanımı, bireyin sosyal ilişkilerinin kalitesini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Hofmann, 2014). Dolayısıyla, bireyin kişilerarası ilişkilerinde duygularını nasıl paylaştığını, olumsuz duygularıyla nasıl baş ettiğini, olumlu duygularını nasıl artırdığını ebeveyn tutumları bağlamında incelemek ve farklı ebeveyn tutumlarının bu stratejilerin kullanımı ile olan ilişkisini ortaya koymak, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların çocukların kişilerarası ilişkilerine ve sosyal hayatına olan etkisini göstermek açısından önemlidir. Üçüncü olarak, mevcut araştırmada sosyal kaygı ile ilişkili kavramlar olarak, kişide kaygıya yol açan sosyal durumlardan kaçınmayı ifade eden sosyal kaçınma ve insanlarla etkileşim kurmayı gerektiren belirli durumlarda yaşanan ve sosyal gerginliğin duygusal boyutuna karşılık gelen etkileşim kaygısı değişkenlerinin dahil edilmesi, sosyal kaygının ebeveyn tutumları bağlamında çok boyutlu olarak ele alınması açısından önem arz etmektedir. Son olarak, sosyal ilişkilerin bireyin hayatında belirleyici rol oynadığı ve sosyalleşmenin çok yoğun olduğu bir dönem olması sebebiyle mevcut çalışmada örneklem olarak üniversite öğrencilerinin kullanılması ve genç yetişkinlik döneminin ergenlikten hemen sonraki dönem olarak çocukluk ve ergenlikte algılanan ebeveyn tutumlarının sosyal ilişkilere yansımasının incelenebileceği en rahat dönem olarak mevcut çalışmada ele alınması yaşanan problemlerin sebep ve sonucunu anlamada büyük öneme sahiptir.

Bu araştırmada bahsedilmesi gerekli olan birtakım sınırlılıklar mevcuttur. İlk olarak, araştırmanın örneklemindeki cinsiyet dağılımı ele alındığında, kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2018 yılı verilerine göre Türkiye'de genç yetişkin nüfusun cinsiyete göre eşit dağılım gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, mevcut çalışma örneklemindeki cinsiyet dağılımının yeterli düzeyde dengeli olmaması, araştırma sonuçlarının genç yetişkin popülasyonuna genellenebilirliğine engel olması açısından bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. İkinci olarak, katılımcıların tamamının İstanbul'daki

üniversitelerde lisans eğitimi gören 18-25 yaş aralığında öğrenciler olması, araştırmanın genellenebilirliği açısından bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Genellenebilirlik açısından, ileriki araştırmalarda daha geniş demografik özelliklere ve farklı eğitim düzeylerine sahip olan ve farklı şehirlerde ikamet eden katılımcılar tercih edilebilir. Üçüncü olarak, mevcut araştırmadaki değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde kesitsel yöntemin kullanılması, araştırmadaki bulguların neden-sonuç ilişkisi bağlamında ele alınmasını mümkün kılmamaktadır. İleride gerçekleştirilecek boylamsal çalışmaların bireylerin bahsi geçen problemler bağlamında gelişimsel süreçlerine dair daha kapsamlı ve detaylı bilgi verebileceği düşünülmektedir. Dördüncü olarak, araştırmada kullanılan ölçeklerin çoğunun öz-bildirim ölçekleri olması, katılımcıların taraflı yanıt vermelerine imkân sağlamış olabileceğinden bu durum araştırma bulgularının geçerliliği açısından bir sınırlılık olarak düşünülebilir. Beşinci bir sınırlılık olarak, çalışmaya dahil edilen Etkileşim Kaygısı Ölçeği'nden elde edilen sonuçların sosyal kaygı bulguları ile benzer bulunmasının, etkileşim kaygısının mevcut çalışmaya özgün bir katkı sunmamasına neden olduğu düşünülebilir. Son olarak, veri toplama sürecinde farklı yöntemler kullanılarak ölçeklerin katılımcılara çevrimiçi araştırma siteleri ve yüz yüze katılım yoluyla sunulması, sorulara verilen cevapların değişiklik göstermesinde bir karıştırıcı değişken olabileceğinden dolayı, ayrı bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

4.5. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada ebeveyn kabul-reddi, kişilerarası duygu düzenleme stratejileri, sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencilerinin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden algıladıkları red tutumlarının genç yetişkinlik dönemlerinde kişilerarası problemlere yol açabilecek sosyal kaygı, etkileşim kaygısı ve reddedilme duyarlılığı gibi problemlere sahip olmalarıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Ayrıca ebeveynden algılanan red tutumlarının kişilerarası duygu düzenleme becerilerinin kullanımı konusunda belirleyici rol oynayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin çocukları üzerinde sergiledikleri sözel veya fiziksel şiddet, ihmal ve duygusal uzaklığı içeren red tutumlarının ilerleyen yaşlarda bireyler üzerinde ortaya çıkaracağı olumsuz psikolojik sonuçları ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuk yetiştirme, çocuğa karşı

tutum ve davranış sergileme konularında bilinçlendirilmesi son derece önemlidir. Çocukların ebeveynlerini birçok açıdan rol model alabileceği göz önünde bulundurulursa, çeşitli red davranışlarına maruz kalan bireylerin ileride kendi çocuklarına da benzer tutumlar sergilemesi muhtemel görülmektedir. Bu döngünün oluşmaması adına ebeveynlere çeşitli yayınlar veya seminerlerle ulaşmak ve bu konuda eğitimler sunmak önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, özellikle babadan algılanan red tutumlarının üniversite öğrencilerinin sosyal durumlardaki kaygısını yordaması dikkat çekicidir. Literatürde, babadan algılanan ihmal ve reddin çocukların sosyal kaygı seviyeleri üzerinde annelere kıyasla daha büyük risk faktörü olduğu, aynı zamanda sosyal kaygıya sahip babaların çocuklarına bu kaygıyı daha fazla iletebildiği belirtilmektedir (Bögels ve Perotti, 2011). Sosyal ilişkilerin çok önemli olduğu üniversite döneminde genç yetişkinlerin sosyal durumlarda yaşadıkları kaygılar için risk faktörlerini tespit edebilmek oldukça önemlidir. İleride gerçekleştirilecek araştırmalarda baba reddi ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin daha kapsamlı anlaşılması adına boylamsal çalışmalar yürütülebilir. Bunun yanında babadan algılanan red ve kurulan sağlıksız iletişim ile bireyin sosyal durumlarda yaşadığı kaygı arasında çeşitli aracı değişkenleri tespit edebilecek araştırmalar yürütülebilir. Erken dönemde tespit edilebilen sosyal kaygı belirtileri için çocuğa ve aileye psikolojik ve eğitimsel destek sağlanabilir.

Araştırma bulgularına göre, kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinden duygusal deneyimlerin başkalarıyla paylaşılarak güçlendirilme amacının taşındığı olumlu duyguları artırma ve duygusal deneyimin düzenlenmesi amacıyla çevreden gelen tavsiye ve yönlendirmelerin dikkate alındığı bakış açısı edinme stratejisi (Hofmann ve ark., 2016) diğer değişkenlerle ilişkili bulunan iki strateji olması sebebiyle öne çıkmaktadır. Bunun dışında sosyal model alma ve yatıştırılma stratejisi diğer değişkenlerle ilişkili bulunmamıştır. Mevcut çalışmada öne çıkan iki stratejinin diğer iki stratejiye kıyasla daha fazla sosyal etkileşim gerektirdiği, bu sebeple sosyal durumlar ile ilişkili değişkenlerle daha fazla ilişkili bulunduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu iki stratejinin geliştirilmesi, sosyal içerikli kaygıya yönelik klinik müdahalelerde etkili bir yöntem olan kullanılabilir.

Bu çalışmadaki değişkenlerin sosyal kaygı bozukluğu tanısı almış klinik örneklemlerle ele alınacağı ilerleyen çalışmalarda elde edilecek bulguların daha kapsamlı bilgi sunacağı ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca mevcut çalışmanın kesitsel yapısı dikkate alındığında, sosyal durumlara ilişkin kaygı ve reddedilme duyarlılığı düzeylerinde iyileştirmeyi hedefleyen deneysel çalışmalarda, ebeveyn kabul tutumlarını artırmaya yönelik müdahalelerin (anne-babalara yönelik eğitimler gibi) etkinliğinin boylamsal çalışmalarla incelenmesi değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini anlamak açısından faydalı olacaktır.

EKLER

Gönüllü Katılım Formu (EK A)

Bu çalışma T.C. Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tezi kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar danışmanlığında Rafet Ömer Karasu tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde, duygu düzenlemenin ve ebeveyn tutumlarının rolünün incelenmesidir. Size sunulan soruların doğru ya da yanlış cevabı bulunmamaktadır. Soruları yanıtlarken sizi en doğru şekilde yansıttığını düşündüğünüz cevabı işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar çalışma sonuçlarının güvenirliği açısından önemli olduğu için soruları yanıtlarken kimseden yardım almayınız. Çalışmadan elde edilen veriler, bireysel olarak değil bir bütün olarak değerlendirilecektir. Çalışmada kimliğinize yönelik bir bilgi istenmemektedir. Verileriniz kesinlikle gizli tutulacak ve verdiğiniz yanıtlar yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Tüm soruların yanıtlanması yaklaşık 25 dakika sürmektedir.

Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılım sırasında, herhangi bir nedenden dolayı çalışmayı bırakmakta serbestsiniz. Bununla birlikte, çalışmanın geçerliliği açısından size yöneltilen tüm soruları eksiksiz yanıtlamanız oldukça önemlidir. Çalışma ile ilgili daha fazla bilgi almak ya da görüş bildirmek için Rafet Ömer Karasu (romerkarasu@gmail.com) ile irtibata geçebilirsiniz.

Değerli katkınız için teşekkür ederiz.

Çalışma hakkında yukarıda verilen önemli bilgileri okudum ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Tarih	**İmza**

Demografik Bilgi Formu (EK B)

Lütfen aşağıda yer alan soruları okuduktan sonra karşılarındaki boşluğa soruların yanıtlarını yazınız ve parantez ile belirtilen kısımlara X işareti koyarak soruları cevaplayınız.

<table>
<tr><td colspan="2">Cinsiyetiniz:</td><td colspan="2">Yaşınız:</td></tr>
<tr><td colspan="4">Üniversite eğitimine devam etmekte misiniz? ☐ Evet ☐ Hayır
Cevap Evet ise:
Üniversiteniz: ☐ Vakıf Üniversitesi ☐ Devlet Üniversitesi
Bölümünüz: _____
Sınıfınız: _____</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kardeş sayınız:</td><td colspan="2">Doğum sıranız:</td></tr>
<tr><td colspan="4">Sosyoekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?
☐ Düşük
☐ Orta
☐ Yüksek</td></tr>
<tr><td colspan="4">Aile Bütünlüğü:
Anne - Baba birlikte yaşıyor ( ) Anne hayatta değil ( )
Anne - Baba ayrı yaşıyor ( ) Baba hayatta değil ( )</td></tr>
<tr><td colspan="2">Anne Eğitim Durumu:
Okur yazar değil ( )
Okur yazar veya ilkokul terk ( )
İlkokul ( )
Ortaokul ( )
Lise ( )
Üniversite ( )
Lisansüstü ( )</td><td colspan="2">Baba Eğitim Durumu:
Okur yazar değil ( )
Okur yazar veya ilkokul terk ( )
İlkokul ( )
Ortaokul ( )
Lise ( )
Üniversite ( )
Lisansüstü ( )</td></tr>
<tr><td colspan="4">Geçmişte ya da şimdi herhangi bir psikiyatrik / psikolojik yardım aldınız mı?
☐ Evet ☐ Hayır
Cevabınız Evet ise konulan şikayetiniz / tanı ne (idi)?
_____
Ne tür bir tedavi aldınız? ☐ İlaç
☐ Psikoterapi
☐ İlaç ve psikoterapi</td></tr>
</table>

Yetişkin EKRÖ - Anne [Kısa Form] (EK C)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, 'Hemen her zaman doğru', 'Bazen doğru', 'Nadiren doğru' veya 'Hiçbir zaman doğru değil' şıklarından birini işaretleyiniz.

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	***Bazen Doğru***	***Nadiren Doğru***	***Hiçbir Zaman Doğru Değil***
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Yetişkin EKRÖ - Baba [Kısa Form] (EK D)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, 'Hemen her zaman doğru', 'Bazen doğru', 'Nadiren doğru' veya 'Hiçbir zaman doğru değil' şıklarından birini işaretleyiniz.

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	***Bazen Doğru***	***Nadiren Doğru***	***Hiçbir Zaman Doğru Değil***
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		Hemen Her Zaman Doğru	Bazen Doğru	Nadiren Doğru	Hiçbir Zaman Doğru Değil
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeği (EK E)

Aşağıda bireylerin başka bireyler aracılığıyla duygularını nasıl düzenlediklerini gösteren ifadeler bulunmaktadır. Bu ölçekte doğru veya yanlış cevap yoktur. Önemli olan verdiğiniz yanıtın sizi ne kadar doğru yansıttığıdır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyun ve her biri için o ifadenin sizin için ne kadar doğru olduğunu **1'den= 'Kesinlikle doğru değil' 5'e= 'Tamamen doğru'** kadar uzanan beşli ölçek üzerinde **yalnızca birini** işaretleyerek belirtin.

1----------2----------3----------4----------5

Kesinlikle doğru değil	**Çok az doğru**	**Biraz doğru**	**Oldukça doğru**	**Tamamen doğru**

1. Başka kişilerin duygularıyla nasıl baş ettiğini öğrenmek kendimi daha iyi hissetmemi sağlar.	**1---2---3---4---5**
2. Başka kişilerin bana işlerin göründüğü kadar kötü olmadığını belirtmeleri üzgün/mutsuz ruh halimle baş etmeme yardımcı olur.	**1---2---3---4---5**
3. Mutluluğumu paylaşmak istediğimde başka insanların yanında olmak hoşuma gider.	**1---2---3---4---5**
4. Kendimi kötü hissettiğimde, etrafımda bana şefkat gösteren insanlar olmasını isterim.	**1---2---3---4---5**
5. Endişeli olduğum zamanlarda başka bir kişinin bu işlerle nasıl baş edileceğine dair fikirlerini duymak bana iyi gelir.	**1---2---3---4---5**
6. Sevinçli olduğumda hayatımdaki önemli kişilerle birlikte olmak hoşuma gider.	**1---2---3---4---5**
7. Kendimi kötü hissettiğimde benden daha kötü durumda kişilerin olduğunun hatırlatılması bana iyi gelir.	**1---2---3---4---5**
8. Keyifli olduğumda, başkalarıyla birlikte olmak beni daha da keyiflendirir.	**1---2---3---4---5**
9. Kendimi kötü hissetmek genellikle, bana anlayış gösterecek kişilerle iletişime geçmeme neden olur.	**1---2---3---4---5**
10. Kendimi kötü hissettiğimde başka kişilerin bana işlerin şimdikinden çok daha kötü sonuçlanmış olabileceğini fark ettirmesi daha iyi hissetmemi sağlar.	**1---2---3---4---5**
11. Hayal kırıklığına uğradığımda başka insanların aynı durumla nasıl başa çıkacaklarını bilmek bana yardımcı olur.	**1---2---3---4---5**
12. Keyifsiz olduğumda rahatlamak için başka insanlara yönelirim.	**1---2---3---4---5**
13. Mutluluk bulaşıcı olduğundan mutlu olduğumda çevremde başka insanlar da olsun isterim.	**1---2---3---4---5**
14. Kızgın olduğumda başkaları bana endişelenmememi söyleyerek beni yatıştırabilir.	**1---2---3---4---5**
15. Üzgün olduğumda başka insanların benzer duygularla nasıl baş etmiş olduklarını duymak bana iyi gelir.	**1---2---3---4---5**
16. Üzgün/mutsuz olduğumda sadece sevildiğimi bilmek için çevremde başka insanlar olsun isterim.	**1---2---3---4---5**
17. Kaygılı olduğumda insanların telaşlanmamamı söylemesi beni sakinleştirir.	**1---2---3---4---5**
18. Sevinçli olduğumda, onları da mutlu etmek için çevremdeki insanlara yönelirim.	**1---2---3---4---5**
19. Üzüldüğümde teselli görmek amacıyla çevremdeki başka insanlara yönelirim.	**1---2---3---4---5**
20. Eğer kötü hissediyorsam, başka insanların benim durumumda ne yapacaklarını bilmeyi isterim.	**1---2---3---4---5**

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (EK F)

LIEBOWITZ SKALASI		
Aşağıdaki maddelerde bireylerin korku veya kaygı yaşayabileceği bazı durumlar bulunmaktadır. Tüm seçenekler için geçen haftayı düşünerek (bugün de dahil olacak şekilde) puan veriniz. Eğer durumlardan bazıları geçen hafta içerisinde oluşmadıysa, bu durumlarla karşılaştığınızda göstereceğiniz tepkiyi puanlayınız. Her bir durum için (yaşanmış olan ya da yaşanmış olduğu varsayılan) hem 'korku ya da anksiyete'nin derecesini hem de 'kaçınma' sıklığını puanlayınız.		
	Korku ya da anksiyete 1=yok 2=hafif 3=orta 4=şiddetli	**Kaçınma** 1=asla (%0) 2=ara sıra (%1-33) 3=sıkça (%34-67) 4=genellikle (%68-100)
1. Topluluk içerisinde telefon etmek		
2. Küçük bir grupla beraber bir aktiviteye katılmak		
3. Toplulukta yemek yemek		
4. Toplulukta içecek içmek		
5. Yönetici konumundaki biri ile konuşmak		
6. Seyirci önünde rol yapmak, oynamak ya da konuşmak		
7. Bir partiye / davete gitmek		
8. Biri ya da birileri tarafından izlenirken çalışmak		
9. Biri ya da birileri tarafından izlenirken yazı yazmak		
10. Çok iyi tanımadığınız birine telefon etmek		
11. Çok iyi tanımadığınız biri ile yüz yüze konuşmak		
12. Yabancılarla tanışmak		
13. Genel bir tuvalette idrar yapmak		
14. Başkalarının oturuyor olduğu bir odaya girmek		
15. İlgi merkezi olmak		
16. Ön hazırlık olmadan bir toplumda konuşmak		
17. Beceri, bilgi ya da yetenek ile ilgili bir sınava girmek		
18. Çok iyi tanımadığınız birine karşı görüş bildirmek ya da onunla aynı fikirde olmadığınızı söylemek		
19. Çok iyi tanımadığınız birinin doğrudan gözlerinin içine bakmak		
20. Bir gruba sözlü rapor vermek		
21. Cinsel ya da romantik bir ilişki amacıyla biriyle yakınlaşmaya çalışmak		
22. Bir malı parası iade edilmek üzere geri götürmek		
23. Bir parti / davet vermek		
24. Israrcı bir satıcıyı reddetmek		

Etkileşim Kaygısı Ölçeği (EK G)

Aşağıda bireylerin sosyal ortamlarda insanlarla etkileşime geçerken yaşayabileceği bazı durumlar bulunmaktadır. Bu ölçekte doğru veya yanlış cevap yoktur. Önemli olan verdiğiniz yanıtın sizi ne kadar doğru yansıttığıdır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyun ve her bir cümlede o ifadenin sizin için ne kadar doğru olduğunu 1= 'Asla', 2= 'Nadiren', 3= 'Bazen', 4= 'Genellikle' ve 5= 'Her zaman' olacak şekilde seçeneklerden yalnızca birini işaretleyerek belirtin.

1. İnsanlarla rastgele karşılaşmalarda bile çoğu kez kaygılanırım.	**1---2---3---4---5**
2. Tanımadığım insanların içinde genellikle kendimi rahat hissederim.	**1---2---3---4---5**
3. Karşıt cinsten birisi ile konuşmada genellikle rahatımdır.	**1---2---3---4---5**
4. Öğretmen veya patronla konuşmak zorunda kaldığımda kendimi kaygılı hissederim.	**1---2---3---4---5**
5. Partiler veya eğlenceler çoğu kez beni kaygılandırır ve rahatsız eder.	**1---2---3---4---5**
6. Birçok kişiye göre, insanlarla konuşurken muhtemelen çok az utangacımdır.	**1---2---3---4---5**
7. İyi tanımadığım hemcinsim olan insanlarla konuşurken bazen kendimi gergin hissederim.	**1---2---3---4---5**
8. Bir iş görüşmesi yapıyor olsaydım kaygılı olurdum.	**1---2---3---4---5**
9. Keşke sosyal ortamlarda daha fazla kendime güvenebilseydim.	**1---2---3---4---5**
10. Başkalarının olduğu ortamlarda çok az endişelenirim.	**1---2---3---4---5**
11. Genellikle çekingen biriyimdir.	**1---2---3---4---5**
12. Karşıt cinsten çekici birisiyle konuşurken çoğu kez kendimi kaygılı hissederim.	**1---2---3---4---5**
13. İyi tanımadığım birini telefonla aradığımda çoğu kez kendimi kaygılı hissederim.	**1---2---3---4---5**
14. Otorite pozisyonunda olan birisiyle konuşurken kendimi kaygılı hissederim.	**1---2---3---4---5**
15. Benden çok farklı olan insanların yanında bile kendimi genellikle rahat hissederim.	**1---2---3---4---5**

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (EK H)

Aşağıdaki her bir madde bireylerin bazen diğerlerinden talep ettiği şeyleri tanımlamaktadır. Lütfen, her bir durumda/koşulda bulunduğunuzu düşünün ve cevaplarınızı ona göre verin. Her bir soruda sizin için uygun olan numarayı daire içine alarak işaretleme yapınız.

Aşağıda yer alan her bir madde için iki sorunun yanıtı beklenmektedir:

1) Başkalarının size tepkisi konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız?
2) İlgili durumda diğer kişilerin ne derece tepki verebileceğini düşünürsünüz?

1. Sınıftaki birine notlarını ödünç alıp alamayacağınızı soruyorsunuz.

a) Kişinin notlarını vermek isteyip istemeyebileceği ile ilgili olarak ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Bu kişinin notlarını bana isteyerek vermesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

2. Romantik partnerinizden sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmayı isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin benimle aynı eve taşınmayı istemesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

3. Yurtdışı gezisine gitmek için ebeveynlerinizden destek istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin size yardımcı olmayı isteyip istemeyebileceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Onların (Ebeveynlerimin) bana yardım etmek için istekli olmalarını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

4. Yeni tanıştığınız birine çıkma teklif ediyorsunuz.

a) Kişinin sizinle çıkmak isteyip istemeyebileceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) O kişinin benimle çıkmayı istemesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

5. Romantik partneriniz bütün arkadaşlarla birlikte dışarı çıkmayı planlıyor, ancak siz geceyi sadece partnerinizle geçirmek istiyorsunuz ve bunu ona söylediniz.

a) Romantik partnerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin bu isteğimi kabul etmeye istekli olmasını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

6. Günlük harcamalarınızı karşılamak için ebeveynlerinizden harçlığınızı arttırmalarını istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin yardımcı olmaya istekli olmalarını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

7. Derste yeni tanıştığınız birine birlikte kahve içmeyi teklif ediyorsunuz.

a) Kişinin sizinle gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Diğer kişinin benimle gelmeyi istemesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

8. Yakın bir arkadaşınıza onu ciddi şekilde üzecek bir şey söyledikten ya da yaptıktan sonra, yaklaşıyor ve konuşmak istiyorsunuz.

a) Arkadaşınızın bu durumda sizinle konuşmak isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Hemen benimle konuşup sorunlarımızı çözmek istemesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

9. Dersten sonra hocanıza anlamadığınız bir konuda soru yöneltip size fazladan zaman ayırıp ayıramayacağını soruyorsunuz.

a) Hocanızın size yardım etmeyi isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Hocamın bana yardımcı olmak için istekli olmasını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

10. Okulunuzu bitirdikten sonraki yıllarda ailenizden para istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin size para vermeyi isteyip istemeyebilecekleri konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin para talebimi kabul etmek konusunda istekli olmalarını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

11. Okul tatilinde bir arkadaşınıza birlikte tatile gitmeyi teklif ediyorsunuz.

a) Arkadaşınızın sizinle tatile gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Teklifimin memnuniyetle kabul edilmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

12. Çok kırıcı bir tartışmadan sonra romantik partnerinize telefon ediyor ve onu görmek istediğinizi söylüyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin sizi görmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin de beni görmeye istekli olmasını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

13. Arkadaşınıza ondan bir şeyini ödünç alıp alamayacağınızı soruyorsunuz.

a) Arkadaşınızın size istediğiniz şeyi verip vermeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Arkadaşımın istediğim şeyi ödünç vermeye istekli olmasını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

14. Ebeveynlerinizden sizin için önemli ancak onlar için sıkıcı ve gelmesi zahmetli olabilecek bir etkinliğe sizinle beraber gelmelerini istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin sizinle gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin benimle gelmeyi kabul etmelerini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

15. Bir arkadaşınızdan size ciddi bir yardımda bulunmasını istiyorsunuz.

a) Arkadaşınızın bu yardımı yapmak isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Arkadaşımın bu yardım isteğimi kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

16. Romantik partnerinize sizi gerçekten sevip sevmediğini soruyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin sizi gerçekten sevdiğini söyleyip söylemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin beni gerçekten çok sevdiğini söylemeye istekli olmasını beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

17. Bir partiye gidiyorsunuz ve odanın diğer köşesinde birini fark ediyorsunuz, sonra ona beraber dans etmeyi teklif ediyorsunuz.

a) Dans etmeyi teklif ettiğiniz kişinin teklifinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Dans etmeyi teklif ettiğim kişinin bu teklifimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

18. Ailenizle tanıştırmak üzere romantik partnerinizden sizinle eve gelmesini istiyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin ailenizle tanışmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin ailemle buluşmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

19. Başka bir şehirde yaşayan bir arkadaşınıza evinde 10 gün kalmak istediğinizi söylüyorsunuz.

a) Arkadaşınızın bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Arkadaşımın evinde kalma isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

20. Yeni tanıştığınız bir hemcinsinize birlikte bir şeyler yapmayı öneriyorsunuz.

a) Bu kişinin önerinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Arkadaşımın benimle dışarı çıkmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

21. Romantik partnerinizden sizi ailesiyle tanıştırmasını istiyorsunuz.

a) Romantik partnerinizin sizi ailesiyle tanıştırmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Romantik partnerimin bu isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

22. Evde arkadaşlarınızla parti yapmak için anne ve babanızın akşam için başka bir yere gitmelerini istiyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin bu isteğimi kabul etmelerini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

23. Ebeveynlerinize romantik partnerinizle tatile gitmek istediğinizi söylüyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin romantik partnerimle tatile çıkmamı kabul etmelerini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

24. Ebeveynlerinize mezuniyetten sonra onlardan farklı bir şehirde yaşamak istediğinizi söylüyorsunuz.

a) Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Ebeveynlerimin kararımı kabul etmelerini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

25. Çok iyi yemek yapan bir akrabanızdan (hala, teyze, vb.) çok iyi yaptığı bir yemeği sizin için özel olarak yapmasını istiyorsunuz.

a) Akrabanızın sizin için özel olarak yemek yapmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Akrabamın bu isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

26. Sınavdan bir gün önce sizinle aynı sınava girecek olan bir arkadaşınızdan anlamadığınız konuları size anlatmasını istiyorsunuz.

a) Arkadaşınızın bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar **endişe eder veya kaygı duyarsınız?**

1	2	3	4	5	6
Hiç endişelenmem / Kaygı duymam					Çok endişelenirim / Kaygı duyarım

b) Arkadaşımın beni çalıştırmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim.

1	2	3	4	5	6
Çok küçük ihtimalle					Çok büyük ihtimalle

KAYNAKÇA

Abdollahi, A. ve Abu Talib, M. (2016). Self-esteem, body-esteem, emotional intelligence, and social anxiety in a college sample: The moderating role of weight. *Psychology, health & medicine*, *21*(2), 221-225.

Adrian, M., Zeman, J., Erdley, C., Lisa, L. ve Sim, L. (2011). Emotional dysregulation and interpersonal difficulties as risk factors for nonsuicidal self-injury in adolescent girls. *Journal of abnormal child psychology*, *39*(3), 389-400.

Agbaria, Q. (2017). Emotional attachment patterns and parenting styles as predictors of emotion regulation among arab kindergarten children. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, *4*(7), 33. doi:10.18844/prosoc.v4i3.2629

Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S. ve Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, *30*(2), 217-237.

Alonso, P., Menchón, J. M., Mataix-Cols, D., Pifarré, J., Urretavizcaya, M., Crespo, J. M., Jiménez, S., Vallejo, G. ve Vallejo, J. (2004). Perceived parental rearing style in obsessive-compulsive disorder: relation to symptom dimensions. *Psychiatry Research*, *127*, 267-278.

American Psychiatric Association-APA. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*. *New York: American Psychiatric Publications Incorporated*.

Anlı, İ. ve Karslı, A. (2010). Perceived parenting style, depression and anxiety levels in a Turkish late-adolescent population. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, *2*, 724-727.

Ansari, Z. A. (2002). Parental Acceptance-Rejection of Disabled Children in Non-Urban Pakistan. *North American Journal of Psychology*, *4*(1), 121-128.

Bajaj, B., Robins, R. W. ve Pande, N. (2016). Mediating role of self-esteem on the relationship between mindfulness, anxiety, and depression. *Personality and Individual Differences*, *96*, 127-131.

Baker, C. N. ve Hoerger, M. (2012). Parental child-rearing strategies influence selfregulation, socio-emotional adjustment, and psychopathology in early adulthood: evidence from a retrospective cohort study. *Personality and Individual Differences, 52*, 800-8005.

Barber, B. K., & Xia, M. (2013). *The centrality of control to parenting and its effects.* In R. E. Larzelere, A. S. Morris, & A. W. Harrist (Eds.), *Authoritative parenting: Synthesizing nurturance and discipline for optimal child development* (p. 61–87). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/13948-004

Bayındır, D., Güven, G., Sezer, T., Aksın-Yavuz, E. ve Yılmaz, E. (2017). The Relationship between Maternal Acceptance-Rejection Levels and Preschoolers' Social Competence and Emotion Regulation Skills. *Journal of Education and Learning*, *6*(2), 305-316.

Bell, K. L. ve Calkins, S. D. (2000). Relationships as inputs and outputs of emotion regulation. *Psychological Inquiry*, *11*(3), 160-163.

Berg- Nielsen, T. S., Vikan, A. ve Dahl, A. A. (2002). Parenting related to child and parental psychopathology: A descriptive review of the literature. *Clinical Child Psychology and Psychiatry , 74(4),* 529-552.

Booth, A. ve Amato, P. R. (1994). Parental marital quality, parental divorce, and relations with parents. *Journal of Marriage and the Family*, 21-34.

Bourgeois, K. S. ve Leary, M. R. (2001). Coping with rejection: Derogating those who choose us last. *Motivation and Emotion*, *25*(2), 101-111.

Bowlby, John (1951). Maternal Care and Mental Health. Geneva: *World Health Organisation.*

Bögels, S. M. ve Perotti, E. C. (2011). Does Father Know Best? A Formal Model of the Paternal Influence on Childhood Social Anxiety. *J Child Fam Stud., 20*(2), 171–181.

Bögels, S., Stevens, J. ve Majdandzic, M. (2011). Parenting and social anxiety: fathers' versus mothers' influence on their children's anxiety in ambiguous social situations. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 52*(5), 599–606. doi:10.1111/j.1469-7610.2010.02345.x

Brook, C. A. ve Schmidt, L. A. (2008). Social anxiety disorder: A review of environmental risk factors. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, *4*(1A), 123–143.

Brown, A. M. ve Whiteside, S. P. (2008). Relations among perceived parental rearing behaviors, attachment style, and worry in anxious children. *Anxiety Disorders, 22,* 263-272.98

Bruch, M. A. ve Cheek, J. M. (1995). Developmental factors in childhood and adolescent shyness. In R. G. Heimberg, M. R. Liebowitz, D. A. Hope, ve F. R. Schneier (Eds.), *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment* (p. 163–182). The Guilford Press.

Bussey, K. ve Bandura, A. (1984). Gender constancy, social power and sex-linked modeling. *Journal of Personality and Social Psychology, 47*, 1242-1302.

Calkins, Susan D., Smith, Cynthia L., Gill, Kathryn L. ve Johnson, Marcy C. (1998). "Maternal Interactive Style across Contexts: Relations to Emotional, Behavioral, and Physiological Regulation during Toddlerhood". *Social Development 7*: 350–369.

Campo, A. T. ve Rohner, R. P. (1992). Relationships between perceived parental acceptance-rejection, psychological adjustment, and substance abuse among young adults. *Child Abuse & Neglect, 16*(3), 429-440.

Campos, R. C., Besser, A. ve Blatt, S. J. (2013). Recollections of parental rejection, self-criticism and depression in suicidality. *Archives of Suicide Research, 17*(1), 58-74

Cassidy, Jude (1994). "Emotion Regulation: Influences of Attachment Relationships". *Monographs of the Society for Research in Child Development, 59(2-3)*: 228249.

Chan, S. M., Bowes, J. ve Wyver, S. (2009). Chinese parenting in Hong Kong: Links among goals, beliefs and styles. *Early Child Development and Care*, *179* (7), 849–862. doi:10.1080/03004430701536525

Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A. ve McBride-Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of family psychology*, *17*(4), 598.

Chaplin, T. M. (2015). Gender and emotion expression: A developmental contextual perspective. *Emotion Review*, *7*(1), 14-21.

Chaplin, T. M. ve Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, *139*(4), 735.

Cisler, M. J., Olatunji, O. B., Feldner, T. M. ve Forsyth, P. J. (2010). Emotion regulation and the anxiety disorders: An integrative review. Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 32(1), 68-82.

Collins, W.A. ve Laursen, B. (1992). Conflict and relationships during adolescence. In C.U. Shantz & W.W. Hartup (Eds.), *Conflict in child and adolescent development* (pp.216-241). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Coşkun, H. (2009). Etkileşim kaygısı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, *12*(23), 41-49.

Cournoyer, D. E., Sethi, R. ve Cordero, A. (2005). Perceptions of Parental Acceptance-Rejection and Self-Concepts among Ukrainian University Students. *Ethos*, *33*(3), 335-346.

Creasey, G. ve McInnis, M. H. (2001). Affective responses, cognitive appraisals, and conflict tactics in late adolescent romantic relationships: Associations with attachment orientations, *Journal of Counseling Psychology*, *48*, 2, 85-96.

Danner, U. N., Sternheim, L. ve Evers, C. (2014). The importance of distinguishing between the different eating disorders (sub) types when assessing emotion regulation strategies. Psychiatry Research, 215, 727-732.

Darcy, K., Davila, J. ve Beck, J. G. (2005). Is social anxiety associated with both interpersonal avoidance and interpersonal dependence? *Cognitive Therapy and Research, 29(2),* 171-186.

Dedeler, M., Akün, E. ve Batıgun, A. D. (2017). Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire--Short Form; Turkish Version. *PsycTESTS Dataset*. doi:10.1037/t64839-000

Den Boer, J. A. (2000). Social anxiety disorder/social phobia: Epidemiology, diagnosis, neurobiology, and treatment. *Comprehensive Psychiatry, 41*(6), 405–415.

Dilbaz N (2002) The prevelance of social phobia among the Turkish university students. *XII. World Con gress of Psychiatry,* Yokohama, August 24-29, 2002.

Dodurgalı, A., Kulaksızoğlu, A., Ekşi, H., Ayhan, H., Yavuzer, H. ve Köknel, Ö. (2011). *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Downey, G, Lebolt, A. ve O'Shea-Lauber, K. (1995). Rejection sensitivity and blaming as mediators of violence in adolescent peer and dating relationships.

Downey, G. ve Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of personality and social psychology, 70*(6), 1327.

Dural, G. ve Yalçın, G. (2014). Üniversite öğrencilerinde ebeveyn kabul ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 27,* 221-232.

Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of Psychology, 51*(1), 665e697. http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.665

Eisenberg, N., Chang, L., Ma., Y. ve Huang, X. (2009). Relations of parenting style to Chinese children's effortful control, ego resilience and maladjustment. *Development & Psychopathology, 21*, 455-477.

Eren-Gümüş, A. (2006). Sosyal kaygının benlik saygısına ve işlevsel olmayan tutumlara göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(26), 63-75.

Erikson, Erik H. (1963). *Chidhood and Society*. New York: Norton.

Erkan, S. ve Toran, M. (2010). Child acceptance-rejection behaviors of lower and upper socioeconomic status mothers. *Social Behavior and Personality: an international journal, 38*(3), 427-432.

Erkan, Z. (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2002, 10*, 120-133

Farrant, B. M., Devine, T. A., Maybery, M. T. ve Fletcher, J. (2012). Empathy, perspective taking and prosocial behaviour: The importance of parenting practices. *Infant and Child Development, 21*(2), 175-188.

Fentz, H. N., Arendt, M., O'Toole, M. S., Rosenberg, N. K. ve Hougaard, E. (2011). The role of depression in perceived parenting style among patients with anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders, 25*, 1095-1101.

Festa, C. C. ve Ginsburg, G. S. (2011). Parental and peer predictors of interpersonal anxiety in youth. *Child Psychiatry and Human Development, 42*, 291-306.

Freud, Sigmund (1949). An Outline of Psychoanalysis. London: *Hogarth Press*.

Garofalo, C., Holden, J. C., Hill, Z. V. ve Velotti, P. (2015). Understanding the connection between self-esteem and aggression: The mediating role of emotion dysregulation. Aggressive Behavior, 42(1), 3-15.

Ge, X., Best, K. M., Conger, R. D. ve Simons, R. L. (1996). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of adolescent depressive symptoms and conduct problems. *Developmental Psychology, 32*(4), 717.

Giaouzi, A. ve Giovazolias, T. (2015). Remembered parental rejection and social anxiety: The mediating role of partner acceptance-rejection. *Journal of Child and Family Studies*, *24*(11), 3170-3179.

Giotsa, A., Kyriazos, T. A. ve Mitrogiorgou, E. (2018). Parental Acceptance-Rejection and Interpersonal Anxiety in Young Adults. *Hellenic Journal of Psychology, 15*, 138-150.

Gökdağ, C., Sorias, O., Kıran, S. ve Ger, S. (2019). Kişilerarası Duygu Düzenleme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi, 30*(1).

Göncü, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan Özgüle, E. T. ve Sümer, N. (2017). Reddedilme duyarlılığı ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Nesne Psikoloji Dergisi, 11*(5), 383-403.

Gratz, K.L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment in emotion regulation and dysregulation: development, factor structure and initial validation of the difficultied in Emotion Regulation Scale. *Journal of Psychopathology and behavioral assessment, 26(1)*, 41-54.

Gross, J. J. (1998). Antecedent-and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of personality and social psychology,74*(1), 224.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology, 2*, 271-299.

Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition & Emotion, 13*(5), 551-573.

Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*(2), 348–362.

Gulley, L. D., Oppenheimer, C. W. ve Hankin, B. L. (2014). Associations among negative parenting, attention bias to anger, and social anxiety among youth. *Developmental psychology*, *50*(2), 577.

Gültekin, B. K. ve Dereboy, İ. F. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobinin Yaygınlığı ve Sosyal Fobinin Yaşam Kalitesi, Akademik Başarı ve Kimlik Oluşumu Üzerine Etkileri. *Turk Psikiyatri Dergisi*, *22*(3).

Hale III, W. W., Van Der Valk, I., Engels, R. ve Meeus, W. (2005). Does perceived parental rejection make adolescents sad and mad? The association of perceived parental rejection with adolescent depression and aggression. *Journal of Adolescent Health, 36*(6), 466-474.

Hartman, L. M. (1986). Social anxiety, problem drinking, and self-awareness. In L. M. Hartman & K. R. Blankstein (Eds.), Perception of self in emotional disorder and psychotherapy (pp. 265-282). Springer, Boston, MA.

Heimberg, R. G., Horner, K. J., Juster, H. R., Safren, S. A., Brown, E. J., Schneier, F. R. ve Liebowitz, M. R. (1999). Psychometric properties of the Liebowitz Social Anxiety Scale. *Psychological Medicine, 29*(1), 199-212. doi:10.1017/s0033291798007879

Hein, S., Stone, L., Tan, M., Barbot, B., Luthar, S. S. ve Grigorenko, E. L. (2018). Child internalizing problems and mother–child discrepancies in maternal rejection: Evidence for bidirectional associations. *Journal of Family Psychology, 32*(2), 229.

Herraiz-Serrran, C. Rodríguez-Cano, T., Beato-Fernández, L., Latorre-Postigo, J. M., Rojo-Moreno, L. ve Vaz-Leal, F. J. (2015). Parental rearing and eating psychopathology. *Actas Españolas de Psiquiatría, 43*(3), 91-98.

Hidalgo, R. B., Barnett, S. D. ve Davidson, J. R. (2001). Social anxiety disorder in review: two decades of progress. *International Journal of Neuropsychopharmacology*, *4*(3), 279-298.

Hofmann, S. G. (2014). Interpersonal emotion regulation model of mood and anxiety disorders. *Cognitive Therapy and Research, 38*, 483-492.

Hofmann, S. G., Anu Asnaani, M. A. ve Hinton, D. E. (2010). Cultural aspects in social anxiety and social anxiety disorder. *Depression and Anxiety*, *27*(12), 1117–1127. doi:10.1002/da.20759

Hofmann, S. G., Carpenter, J. K. ve Curtiss, J. (2016). Interpersonal emotion regulation questionnaire (IERQ): Scale development and psychometric characteristics. *Cognitive Therapy and Research, 40* (3), 341-356.

Hopfinger, L., Berking, M., Bockting, C. L. H. ve Ebert, D. D. (2016). Emotion regulation mediates the effect of childhood trauma on depression. Journal of Affective Disorders, 198, 189-197.

Hummel, R. M. ve Gross, A. M. (2001) Socially anxious children: An observational study of parent-child interaction, Child & Family Behavior Therapy, 23:3, 19-40, DOI: 10.1300/J019v23n03_02

Hussain, S. ve Munaf, S. (2012). Gender difference in perceived childhood father rejection and psychological adjustment in adulthood. *Journal of Behavioural Sciences, 22* (1).

İzgiç F, Akyüz G, Doğan O ve ark. (2000) Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1*(4):207-214.

Jackson, T. (2007). Protective self-presentation, sources of socialization, and loneliness among Australian adolescents and young adults. *Personality and Individual Differences, 43*, 1552-1562.

Jáuregui Lobera, I., Bolanos Rios, P. ve Garrido Casals, O. (2011). Parenting styles and eating disorders. *Journal of psychiatric and mental health nursing, 18*(8), 728-735.

Jazaieri, H., Morrison, A. S., Goldin, P. R. ve Gross, J. J. (2014). The role of emotion and emotion regulation in social anxiety disorder. *Current Psychiatry Reports, 17*(1).

Johnson, H.D., La Voie, J.C. ve Mahoney, M. (2001). Interparental conflict and family cohesion: predictors of loneliness, social anxiety, and social avoidance in late adolescence. *Journal of Adolescent Research, 16* (3), 304-318.

Kashdan, T. B. ve McKnight, P. E. (2010). The darker side of social anxiety: When aggressive impulsivity prevails over shy inhibition. *Current Directions in Psychological Science. 19*(1), 47-50.

Kashdan, T.B. (2007). Social anxiety spectrum and diminished positive experiences: Theoretical synthesis and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 348–365.

Kaya, A., Bozaslan, H. ve Gülten, G. E. N. Ç. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 208-225.

Kaytez, N. ve Durualp, E. Annelerin Kabul-Red Düzeylerinin Çocuğun Mizacı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (58), 418-431.

Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., ... Benjet, C. (2010). Childhood adversities and adult

psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *The British Journal of Psychiatry, 197*(5), 378-385.

Khaleque, A. ve Rohner, R.P. (2002). Perceived Parental Acceptance-Rejection and Psychological Adjustment: A MetaAnalysis of Cross-Cultural and Interacultural Studies. *Journal of Marriage and The Family*: 64, 54-64.

Kılıç, S., Var, E. C. ve Kumandaş, H. (2015). Effect of Parental Attitudes on Skills of Emotional Management in Young Adults. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 191*, 930-934. doi:10.1016/j.sbspro.2015.04.276

Kırpınar, İ., Özer, H., Coşkun, İ., Anaç, Ş., Turan, M., Gençelli, Ş., Ersolak, C., Çayköylü, A. Ve Ulamış, Y. (1997) Erzurum'daki üniversite öğrencilerinde CIDI (DSM-III-R) ruhsal bozuklukların yaşam boyu ve 12 aylık yaygınlığı. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 4*:253-265.

Kim, I. J., Ge, X., Brody, G. H., Conger, R. D., Gibbons, F. X. ve Simons, R. L. (2003). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of depressive symptoms and conduct problems among African American children. *Journal of Family Psychology, 17*(4), 571.

Knappe, S., Beesdo-Baum, K. ve Wittchen H. (2010). Familial risk factors in social anxiety disorder: calling for a family oriented approach for targeted prevention and early intervention. *Eur. Child. Adolesc. Psychiatry., 19*, 857–871.

Knappe, S., Beesdo-Baum, K., Fehm, L., Lieb, R. ve Wittchen, H. U. (2012). Characterizing the association between parenting and adolescent social phobia. *Journal of anxiety disorders*, *26*(5), 608-616.

Koç, M. S., Aka, B. T., Doğruyol, B., Curtiss, J., Carpenter, J. K. ve Hofmann, S. G. (2019). Psychometric properties of the turkish version of the Interpersonal Emotion Regulation Questionnaire (IERQ). *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 41*(2), 294-303.

Kring, A. M. ve Werner, K. H. (2004). Emotion regulation and psychopathology. In P. Philippot & R. S. Feldman (Eds), *The regulation of emotion* (pp. 359386). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Kring, A. M. ve Sloan, D. M. (2010). *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment.* New York: Guilford Press

La Greca, A. M. ve Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression? *Journal of clinical child and adolescent psychology*, *34*(1), 49-61.

La Greca, A. M. ve Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of abnormal child psychology*, *26*(2), 83-94.

Leary M. R. ve Kowalski, R. M. (1993). The Interaction Anxiousness Scale: Construct and criterion-related validity. *Journal of Personality Assessment, 61* (1), 136146.

Leary, M. R. ve Kowalski, R. M. (1995). Social anxiety. New York: Guilford Press.

Levenson, R. W. (1994). Human emotion: A functional view. In P. Ekman & R. J. Davidson (Eds.), *The nature of emotion: Fundamental questions* (pp. 123– 126). New York: Oxford University Press.

Liebowitz, M. R., 1987. Social phobia. Modern problems of pharmacopsychiatry, 22, 141-173.

London, B., Downey, G., Bonica, C. ve Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence, 17*(3), 481-506.

Lyubomirsky, S. ve Nolen-Hoeksema, S. (1993). Self-perpetuating properties of dysphoric rumination. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*(2), 339–349

MacDonald, G. ve Leary, M. R. (2005). Why Does Social Exclusion Hurt? The Relationship Between Social and Physical Pain. *Psychological Bulletin, 131*(2), 202–223.

Mannuzza, S., Schneier, F., Chapman, T., Liebowitz, M., Klein, D. ve Fyer, A. (1995). Generalized social phobia: Reliability and validity. *Archives of General Psychiatry, 52(3),* 230-237.

McNeil, D.W. (2001). Terminology and evolution of constructs in social anxiety and social phobia. In S.G. Hofmann & P.M. DiBartolo (Eds.), From social anxiety to social phobia: Multiple perspectives (pp. 8–19). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Mennin, D. S., Holaway, R. M., Fresco, D. M., Moore, M. T. ve Heimberg, R. G. (2007). Delineating components of emotion and its dysregulation in anxiety and mood psychopathology. *Behavior Therapy*, 28, 284-302.

Morris, T. L. (2001). Social phobia. In M. W. Vasey & M. R. Dadds (Eds.), *The developmental psychopathology of anxiety* (pp. 435-458). New York, NY: Oxford University Press.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development, 16*(2), 361-388.

Naz, F. ve Kausar, R. (2013). Parental rejection, personality maladjustment and depressive symptoms in female adolescents in Pakistan. *Journal of Humanities And Social Science, 14*(1), 56-65.

Niven, K., Garcia, D., van der Lowe, I., Holman, D. ve Mansell, W. (2015). Becoming popular: € Interpersonal emotion regulation predicts relationship formation in real

life social networks. *Frontiers in Psychology, 6*, 1452. doi:10.3389/fpsyg.2015.01452

Nolen-Hoeksema, S. (2012). Emotion regulation and psychopathology: The role of gender. *Annual review of clinical psychology*, *8*, 161-187.

Ollendick, T. H., King, N. J. ve Muris, P. (2002). Fears and Phobias in Children: Phenomenology, Epidemiology, and Aetiology. *Child and Adolescent Mental Health, 7*(3), 98–106.

Onat, O. ve Otrar, M. (2010) Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 31*:123-43.

Prasad, J. ve Kumari-Sinha, V. (2017). Maternal acceptance–rejection and psychological well-being of adolescents. *International Journal of Science and Research*, *6*(4), 1867-1870.

Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Malone, P. S., Pastorelli, C., Skinner, A. T., ... Alampay, L. P. (2015). Perceived mother and father acceptance-rejection predict four unique aspects of child adjustment across nine countries. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 56*(8), 923-932.

Rachman, S., Gruter-Andrew, J. ve Shafran, R. (2000). Post-event processing in social anxiety. *Behaviour Research and Therapy, 38*, 611-617.

Radomski, S. A. ve Read, J. P. (2016). Mechanistic role of emotion regulation in the PTSD and alcohol association. *Traumatology, 22(2)*, 113-121.

Rapee, R. M. (1997). Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical Psychology Review, 17(1)*, 47-67.

Rappe, R. M. ve Spence, S. H. (2004). The etiology of social phobia: Empirical evidence and an initial model. *Clinical Psychology Review, 24*, 737–767.

Repetti, R., Taylor, S. ve Seeman, T. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin, 128*, 330–366.

Reyome, N. D. (2010). The effect of childhood emotional maltreatment on the emerging attachment system and later intimate relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 19*(1), 1-4. doi:10.1080/10926770903486007

Rimé, B., Finkenauer, C., Luminet, O., Zech, E. ve Philippot, P. (1998). Social sharing of emotion: New evidence and new questions. *European Review of Social Psychology, 9*(1), 145–189. https://doi.org/10.1080/14792779843000072

Roberton, T., Daffern, M. ve Bucks, S. R. (2012). Emotion regulation and aggression. Aggression and Violent Behavior, 17(1), 72-82.

Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current directions in psychological science*, *7*(5), 157-161.

Rohner, R. P. (2004). The parental" acceptance-rejection syndrome": universal correlates of perceived rejection. *American psychologist*, *59*(8), 830.

Rohner, R. P. (2016). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (ipartheory), methods, evidence, and implications.

Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, *36*(1), 16-47.

Rohner, R. P. ve Pettengill, S. M. (1985). Perceived parental acceptance-rejection and parental control among Korean adolescents. *Child development*, 524-528.

Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, *20*(3), 245-260.

Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, *2*(1), 73-87.

Rohner, R. P., Saavedra, J. M. ve Granum, E. O. (1978). Development and validation of the parental acceptance and rejection questionnaire: Test manual. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology (Manuscript 1635)*, *8*, 7-8.

Rohner, R.P. ve Khaleque, A. (2005). Handbook for the study of parental acceptance and rejection, Storrs. *CT: Rohner Research Publications*

Rohner, Ronald P. (1980). "Worldwide Tests of Parental Acceptance-Rejection Theory: An Overview". *Cross-Cultural Research 15(1)*: 1-21.

Rosen, C. C., Halbesleben, J. R. B. ve Perrewe, P. L. (2013). *The role of emotion and emotion regulation in job stress and well being.* Bingley: Emerald Group Publishing Limited.

Rottenberg, J. ve Gross, J. J. (2003). When emotion goes wrong: realizing the promise of affective science. *Clinical Psychology: Science and Practice.*

Rottenberg, J. E. ve Johnson, S. L. (2007). *Emotion and psychopathology: Bridging affective and clinical science*. Washington, D.C: APA Books.

Rudolph, J. ve Zimmer-Gembeck, M. J. (2014). Parent relationships and adolescents' depression and social anxiety: Indirect associations via emotional sensitivity to rejection threat. *Australian Journal of Psychology*, *66*(2), 110-121.

Saettoni, M., Papasogli, A., Rucci, P., Ciapparelli, A., Di Poggio, A. B. ve Cassano, G. B. (2002). Social anxiety spectrum: gender differences in Italian high school students. *The journal of nervous and mental disease*, *190*(4), 225-232.

Sarıçam, H., Gençdoğan, B. ve Erözkan, A. (2012). The examination of the relationship between the university students' rejection sensivities, self esteem and loneliness levels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46,* 2716-2720.

Sarıtaş, D. ve Gençöz, T. (2011). Ergenlerin duygu düzenleme güçlüklerinin, annelerinin duygu düzenleme güçlükleri ve çocuk yetiştirme davranışları ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *18*(2), 117-126.

Scanlon, C. L., Del Toro, J. ve Wang, M. T. (2020). Socially Anxious Science Achievers: The Roles of Peer Social Support and Social Engagement in the Relation Between Adolescents' Social Anxiety and Science Achievement. *Journal of Youth and Adolescence*, 1-12.

Scanlon, N. M. ve Epkins, C. C. (2015). Aspects of mothers' parenting: Independent and specific relations to children's depression, anxiety, and social anxiety symptoms. *Journal of Child and Family Studies*, *24*(2), 249-263.

Schneier, F. R., Rodebaugh, T. L., Blanco, C., Lewin, H. ve Liebowitz, M. R. (2011). Fear and avoidance of eye contact in social anxiety disorder. *Comprehensive Psychiatry, 52(1),* 81–87. doi:10.1016/j.comppsych.2010.04.006

Selby, E. A., Ward, A. C. ve Joiner, T. E., Jr (2010). Dysregulated eating behaviors in borderline personality disorder: are rejection sensitivity and emotion dysregulation linking mechanisms? *The International journal of eating disorders*, *43*(7), 667–670.

Simons, R. L., Robertson, J. F. ve Downs, W. R. (1988). The nature of the association between parental rejection and delinquent behavior. *Journal of Youth and Adolescence, 18*(3), 297-310.

Simpson, P. A. ve Stroh, L. K. (2004). Gender differences: emotional expression and feelings of personal inauthenticity. *Journal of Applied psychology*, *89*(4), 715.

Smith, C. A. ve Lazarus, R. S. (1993). Appraisal components, core relational themes, and the emotions. *Cognition & Emotion,7*(3-4), 233-269.

Soykan, Ç, Özgüven, H. D. ve Gençöz, T. (2003). Liebowitz Social Anxiety Scale: The Turkish Version. *Psychological Reports, 93*(3_suppl), 1059-1069.

Spence, S.H., Donovan, C. ve. Toussaint, M.B. (1999). Social skills, social outcomes, and cognitive features of childhood social phobia. *Journal of Abnormal Psychology,108* (2), 211-221.

Stark, K. D., Humphrey, L. L., Laurent, J., Livingston, R. ve Christopher, J. (1993). Cognitive, behavioral, and family factors in the differentiation of depressive and anxiety disorders during childhood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61,* 878-886.

Stojiljković, J. ve Stanković, M. (2018). Depressive state and social anxiety in adolescents: The role of family interactions. *The American Journal of Family Therapy*, *46*(3), 243-257.

Stopa, L. ve Clark, D. M. (2000). Social phobia and interpretation of social events. *Behaviour research and therapy, 38*(3), 273-283.

Thompson, R. A. (1994). "Emotion Regulation: *A Theme in Search of Definition". Monographs of the Society for research in Child Development 59 (2-3)*: 25-52.

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2018. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 30709. Erişim adresi: http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30709

Valdivia Salas, S., Sheppard, S.C. ve Forsyth, J.P. (2010). Acceptance and Commitment Therapy in an emotion regulation context. In D King ve D Sloan (Eds.), *Emotion regulation* (pp. 313-338). New York: Guilford Press

Van Zalk, N., Van Zalk, M., Kerr, M. ve Stattin, H. (2011) Social anxiety as a basis for friendship selection and socialization in adolescents' social networks. *Journal of Personality, 79*(3), 499-525.

Veneziano, R. A. (2000). Perceived paternal and maternal acceptance and rural African American and European American youths' psychological adjustment. *Journal of Marriage and Family, 62*(1), 123-132.

Walayat, S. ve Butt, M. (2017). Parental acceptance-rejection, childhood trauma, emotion regulation, and psychological adjustment as the risk factors of psychopathic tendencies in adolescents of Pakistan. *International Journal of Business and Social Research, 7*(5), 09.

Watson, J. ve Nesdale, D. (2012). Rejection sensitivity, social withdrawal, and loneliness in young adults. *Journal of Applied Social Psychology, 42(8)*, 1984-2005.

Wenzlaff, R. M. ve Wegner, D. M. (2000). Thought Suppression. *Annual Review of Psychology*, *51*, 59–91.

Werner, K. ve Gross, J. J. (2010). Emotion regulation and psychopathology. In A. M. Kring & D. M. Sloan (Eds.), *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment* (pp. 13–37). New York: The Guilford Press.

Wittchen, H.-U. ve Jacobi, F. (2005). Size and burden of mental disorders in Europe–A critical review and appraisal of 27 studies. *European Neuropsychopharmacology, 15*, 357–376.

Xu, Y., Schneier, F., Heimberg, R. G., Princisvalle, K., Liebowitz, M. R., Wang, S. ve Blanco, C. (2012). Gender differences in social anxiety disorder: Results from the national epidemiologic sample on alcohol and related conditions. *Journal of anxiety disorders*, *26*(1), 12-19.

Zaki, J. (2019). Integrating Empathy and Interpersonal Emotion Regulation. *Annual review of psychology, 71*.

Zaki, J. ve Williams, W.C. (2013). Interpersonal Emotion Regulation. *Emotion, 13*(5), 803-810.